

မန်တော်ဝါယံ

၂၀၂၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်

၂၀၂၃ ခုနှစ် ဇူလိုင် [၂၂] ရက်နှစ်ဦးကျင်းမြေကြောင်း

အဖြူအဖြူသိမ်္ဂ္ဂ ဒီပျိုးစုံဖျိုးစွဲများ၏ [International Day For Biological Diversity] အား
ရုံးခြုံခြင်းပါသည်။

ମାତ୍ରିମ

<p>❖ ၈ - ပို့မောင် (ကျော်ခွှဲးကြီးနှင့်)</p> <p>❖ ကွက်ကြားမေတ္တာ - တင်နီး</p> <p>❖ တင်မက်စွာသိမ်းပိုက်ခြင်းနှင့် ကြည်ဖြာစွာဖြန့်ကြခြင်း၊ ခြားနားခြင်း - တင်ဝင်း</p>	၂၃-၂၅
<p>ကျော် / ကျော်းကြရာ</p> <p>❖ ကာတွန်း - အောင်ပိုကျယ်</p>	၃၃
<p>ဘားလိပ်ကြရာ</p>	
<p>❖ An Old Forester Looks Back. Thirteen-Forestry Sector(NGO) - U Sein Thet</p>	၃၉-၄၁ ၆၅
<p>ငါးကြံး</p>	
<p>❖ နွေ့နွေ့ (ကဗျာ) - ဂုဏ်ပြုး (ခြောင်)</p>	နောက် ကျော်း

തത്ത്വാദിപ്പന്ന് യർഹം

ဦးလှိုင်း
 အမှန်ကြားရေးမှုများ၊ တို့ခဲ့ဝညာပေးရေးဌာန
 ရုံးအမှတ်(၃၉)၊ သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊
 သယ်စာတန်းသဘာဝပတ်ဝန်ကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြေးဌာန^၁
 နေပြည်တော်
 ထုတ်ဝေနှင့်အမှတ် - ((မြို့-၀၀၄၀၀))

ତାତ୍ତ୍ଵବ୍ୟଃ

ଶ୍ରୀମାନ୍ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଅଃ - ୨ -

တရသိုးအဖွင့်များ

ဦးအောင်ကျော်ဦး လက်ထောက်ထွန်းကြားရေးမှူး
ဒေါ်မေစင်မြင့် ဦးစီးအရာရှိ (English Editor)
ဦးရှုမ်းမြေ၊ အောင်(၁) ဦးစီးအရာရှိ

ပံနိပ်သု

၃၇၁၅။ မြန်မာရှိသူများ၏ အမြတ်ဆင့် အကြောင်းအရာများ
မြန်မာရှိသူများ၏ အမြတ်ဆင့် အကြောင်းအရာများ
မြန်မာရှိသူများ၏ အမြတ်ဆင့် အကြောင်းအရာများ

fdextension39@gmail.com

သာမဏေတိန်းသီပ်း၊ ပရ်း၊ ဒရ်း၊ နယ်ငပြုပါးပြုး၊ ဝျှေး၊ ခြင်း၊ ဒုဋ္ဌ်၊ ဒုပျိုး၊ ချွဲပါး၊ စံန်း၊ သီပ်း၊ ခြင်း

သစ်တော့များသည် လူသားအပါအဝင် စိမျိုးစုံမျိုးကဲ့များ၏ ဖို့ပြုရန်နှင့်အတော်အတွက် မရှိမဖြစ် အရေးပါသောအရာများ ဖြစ် ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြိုးစိုင်း/ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့ (၁၂၉၃) ခု၊ ဒေါ်ယာကော်(၄၃,၁၉၅,၈၀၅.၆၁)၊ (၂၅၉.၈၄%)နှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေ (၅၉၃)ခု၊ ဒေါ်ယာကော်(၁၀,၅၉၈,၈၃၅.၁၇)၊ (၆.၄၄ %) နှိပ်ပါသည်။ ကြိုးစိုင်း/ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့များအား နိုင်ငံဒေါ်ယာ၏ (၂၀%)နှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများအား နိုင်ငံဒေါ်ယာ၏ (၁၀%)အထိ တိုးချွဲ စွဲစဉ်းဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

သစ်တော့များသည် တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် ပျက်စီးပြန်စီးလာသည်
နှင့်အမျှ အိဝါးဖုံးများလည်း ပျက်စီးသံးရဲ့မှုများပြားလာပါသည်။
ထို့ကြောင့် ကဗ္ဗာနှင့်အရှစ်သော်တော့များသိန်းသိမ်းပြုလုပ်ငန်းများကို
စိမ့်ချက်များချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လာကြပါသည်။
မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အိဝါးဖုံးများထိန်းသိမ်းခြင်းကိုတွန်းအားပေး
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ သဘာဝတိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ တို့ခဲ့ဖွဲ့စည်း
ခြင်းကို အလေးပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သဘာဝတိန်းသိမ်းရေး
နယ်မြေများဖွဲ့စည်းရာတွင် တော်ရှိန်ဘေးမူးတော့၊ အမျိုးသား
ဥယျာဉ်၊ သဘာဝကြိုးပိုင်း၊ ဘူးမြို့ရုပ်သွင်ထူးခြားနယ်မြေ၊ အဏျာဝါအမျိုး
သားဥယျာဉ်၊ စသည်တော့အမျိုးအစားနှင့် ဂေဟစနစ်ကိုတိန်းသိမ်းရန်
ဖွဲ့စည်းတော်ဆောင်ထားရှိပါသည်။

ჰით ამ გენერაციას და მის მიზანის შესახებ უკვე მომდევ მომავალში დასრულდებოდა. მაგრა ამ გენერაციას და მის მიზანის შესახებ უკვე მომდევ მომავალში დასრულდებოდა. მაგრა ამ გენერაციას და მის მიზანის შესახებ უკვე მომდევ მომავალში დასრულდებოდა. მაგრა ამ გენერაციას და მის მიზანის შესახებ უკვე მომდევ მომავალში დასრულდებოდა. მაგრა ამ გენერაციას და მის მიზანის შესახებ უკვე მომდევ მომავალში დასრულდებოდა.

အဏ္ဍာတိအမျိုးသားဥယျာဉ်အနေဖြင့် လန်ပါ နဲ့သာကွန်း ဒုံးကွန်း၊ ကွန်းနဲ့သာ ရရှိကောင်း၊ သမီးလှကွန်း၊ လင်န်းအဏ္ဍာတိ အမျိုး သားဥယျာဉ်စသည့် အဏ္ဍာတိအမျိုးသားဥယျာဉ်စုစုပေါင်း (၇) ခု ဖွဲ့စည်းပြီး အဏ္ဍာတိဂေဟစနစ်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက် လျက်ရှုပါသည်။

အပူးပိုင်းဒေသတွင် အပိုကတွေ့ရှိရသည့် ရွှေသမင်၊ ကြယ်လိပ် ဆတ်၊ ချော်မျော်ကွင်းဖြူ၊ တော်ဝင်၊ လင်းနှုများ၊ ငြက်မျိုးများ၊ တွားသွားသတ္တဝါများအား မျိုးသွေးခြင်းအန္တရာယ်မှုကာကွယ်ရိုင်ရန် ဖြန့်မှာ နိုင်ငံအလယ်ပိုင်း အပူးပိုင်းဒေသများတွင် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ (၁၃) ခုအားဖွဲ့စည်းပြီး မိုးဝါးစံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သစ်တော်းစီးဌာနမှ အိမျိုးရုံမျိုးကဲ့နှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ ကာကွယ်စောင့်ရောက်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြောင်းလဲလာ သော ခေတ်နှင့်အညီ ပြန်လည်သုံးသပ်ရေးဆွဲဖြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ မေလ

(၂၁) ရက်တွင်ထုတ်ပြန်ခြေးဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော်
သစ်ပင်များသည် လူအပါအဝင် သက်ရှိသတ္တဝါ
များ အသက်ရှုပ်ရန် အရေးကြီးသကဲ့သို့ သစ်ပင်
များ၊ ဒိုက်များ၊ ပုံများ၊ ပုံးများ၊ ပုံပြန်းတိုးတော်
ရေးအတွက် ဥပဒေနှင့်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်
လိုအပ်သလို ပြည်သူများမှလည်း မိမိအသိစိတ်
ဓာတ်ဖြင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ရန်လည်း လို
အပ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် သစ်တောသစ်ပင်များ ခုတ်
ယူသုံးစွဲမှ လျော့ပါးသွားစေရန်နှင့် ဝိမျိုးစုံမျိုးကဲ့
များ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မသွားစေရေး ပြည်သူ
များနှင့် သစ်တောဝန်ထမ်းများမှ ယခု ထက်ပို၍
သစ်တောများကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်
ရောက်သွားရန် အထူးလိုအပ်ပါကြောင်း တိုက်
တွေ့န်းရေးသားလိုက်ရပါသည်။

သစ်တော်မပါဒ (၆)ချက်

- (c) ကာဂျ်မိုင်း
ရေ၊ ပြေ၊ တော်စိုင်းဟိုလွန်၊ ဝိုဝိုးစုံစွင်း သဘော
ဝင်းကျင်ကို ကာဂျ်ရဟည်။

(d) ထာဝို့တည်းစွဲခြင်း
လက်ဖြူည်သုတေသန၏ နှင့် လောင်ယောက်သားများပါ
သစ်တော်များမှုပိုစိုင်သည် တိုက်စိုက်နှင့်သွယ်စိုက်သော
အကျိုးများကို စုံဆက်ဆပြု ခံစားပြုကြစေရန် သစ်တော်
သယ်တော်အရင်အမြှင့်များကို ထာဝို့တည်းစွဲနေစေ
ရေးအတွက် ထိန်းပိုင်ရမည်။

(e) အငြောက်တော်နေရာလိုအပ်ချက်များ ပြည့်ဆည်းပေးခြင်း
ပြည့်သုဂ္ဂရာစုံ၊ လောင်တော်၊ နေအိပ်အဆောက်အအုံ၊
အဓိုဒေးအစာနှင့် အပန်းပြေားများအစိုးဉ် အငြောက်
တော်နေရာလိုအပ်ချက်များကို ပြည့်ဆည်းပေးရမည်။

(f) စွမ်းဆောင်ရည်ဦးတက်ပြင်မှာ စွဲခြင်း
သစ်တော်သယ်တော်များမှ ရရှိနိုင်သည် စီးပွားရေး အကျိုး
အပြည်တို့အား လျှော့ရောင်းနှင့် သဘောဝင်းကျင် ထိန်းသိုး
ရေးဆိုင်ရာတို့ကို မထိနိုင်ဘဲ အပြည်အဝေါဘုရိုင်ရှင်
စီးပွားရမည်။

(g) ပြည့်သုတ္တာ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သောစွဲခြင်း
သစ်တော်များပြုစုစုပေါင်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တော်သယ်
တော်များအသာဆုံးရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတို့တွင် ပြည့်သုတ္တာ
ပူးပေါင်းပါဝင်လာကြစေရန် ဆောင်ရွက်သွားရမည်။

(h) ပြည့်သုတ္တာ နှုန်းထိုးဆည်း အသုံးပါသနနေရာခြင်း
နိုင်တော်စုံ လူမှုပါးပူးရေးပွဲပြုစုံတိုးတက်မှု ဖော်ဆောင်
ရာတွင် သစ်တော်များ၏ အစိအအာန်မှု ပါဝင်နေ
ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ ပြုပါ

သတ်းကဏ္ဍ

(၂၃) ကြိုမြေပြောက် "Baltic Sea Day" ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော် ပစ်ဝန်ကျင်ထိန်းသိမ်းဆေးပိုဂ်ပ်၏ ဘဏ္ဍာဝါနှင့်ကပ်းရှိုးတန်း သာကာဝတီန်းသိမ်းရေးနယ်ပြုပျားဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲကျင်းပြုခြင်း

(၂၃) ကြိုမြေပြောက် "Baltic Sea Day" ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးပိုဂ်ပ်၏ အေးကျော် နှင့် ကမ်းရှိုးတန်းသာကာဝတီန်းသိမ်းရေးနယ်ပြုပျားဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲကို (၂၂-၃-၂၀၂၃)ရက်နေ့ ညနေ့နိုင်းတွင် ရှုရှားနိုင်ငံ၊ စိန်းပို့တာစသာတိဖြင့် Hybrid format ဖြင့် ကျင်းပံ့ရာ မြန်မာနိုင်ငံမှ သယံဇာတနှင့်သာကာဝတ် ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုနိုင်ကြီး ဦးခင်မောင်ရှိုး ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပါဝင် တက်ရောက်သည်။

ဦးစွာ ပြည်ထောင်စုနိုင်ကြီးက မြန်မာနိုင်ငံတွင် အေးကျော် ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ (၄)ခု ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဒီဇင်ဘာ ကမ်းရှိုးတန်းရေးနယ်မြေ တော်ဝန်းကျင်နှင့် စိုးမျိုးစုံမျိုးကွဲပွဲများကို ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိရှားလုပ်နည်းလုပ်အဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ သတ်မှတ်ခဲ့ပါကြောင်း၊ နိုင်ငံအဆင့် ပင်လယ်ကမ်းရှိုးတန်း သယံဇာတနှင့်အဆင့်မြှင့်မှု ပဟိုကော်မတီ က အပြာရောင်စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဦးစားပေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်မည့် နယ်ပယ်များကို ရှာဖွေဖော် ထုတ်ရန် တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း ကမ်း

ရှိုးတန်းဒေသ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် ကမ်းရှိုးတန်းသယံဇာတများကို ရေရှည်စဉ် ဆက်ပြတ် ထုတ်ယူအသုံးပြုနိုင်ရန် ကမ်းရှိုးတန်းရေးနယ်မြေများနှင့် ကမ်းရှိုးတန်းဒေသများရှိုးစုံမျိုးကွဲပွဲများကို ထိန်းသိမ်းရေးရန် ကဏ္ဍတုပ်ပါဝင်သော ကမ်းရှိုးတန်းစီမံ အုပ်ချုပ်မှု (Integrated Coastal Management-ICM) ရေးဆွဲ၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်အပြင် အေးကျော် အေးကျော်သုက္ကရ စုပ်မှုတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် အမျိုးသားအဆင့်ပုံလတ်စတစ်ဆိုင်ရာ လုပ်နှင့်အစိုးရေးအစိုးအစိုးကြောင်း ကမ်းရှိုးတန်းနှင့် အေးကျော်ရေးနယ်မြေမှုကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်းပြုကားသည်။

ယင်းဖို့ရမ်းသည် သာကာဝတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေး၊ သာကာဝတ်ဝန်းကျင် အေးကျော်ရေးအတွက် ရှုရှားနိုင်ငံ၏ အနောက်-ပြောက် ပိုင်းတွင် ကျင်းပသည့် အကြီးဆုံး ဖို့ရမ်းဖြစ်ပြီး ဆွေးနွေးပွဲတွင် အေးကျော် ထိန်းသိမ်းရေးနယ်ပြုများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ အေးကျော်ဒေသများနှင့် ကမ်းရှိုးတန်းများတွင် လူသားများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် ညစ်ညမ်းမှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာပြောင်းလဲမှုဖြစ်စေသည့် သက်ရောက်မှုများကို ကာကွယ်ရေး၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စသည်တို့ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တက်ရောက်လာသောပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကျေမှုးကျင်သွားများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၊ သိပ္ပန့်သုတေသနကိုယ်စားလှယ်များက ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

သက်ရှိပေါက် တည်ဖွံ့ဖြိုး သစ်ပင်စိုက်ပျိုး ထိန်းသိမ်းစီး။

**ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးခင်္ခာနှင့် ဘဏ် မြန်မာနိုင်ငံခိုင်ရာ
ဒါန္ဒါယနိုင်ငံ သံသာမတ်ကြီး H.E. Mr. Vinay Kumar ပျော်ရွှေ့ချွေးနှေးခြင်း**

သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးခင်္ခာနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ဒါန္ဒါယနိုင်ငံသံသာမတ်ကြီး H.E. Mr. Vinay Kumar ကို (၃-၄-၂၀၂၃)ရက်နေ့နက်ပိုင်းတွင် ရုံးအမှတ်(၂၈) ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးရုံးညွှန်ခန်းပုံ လက်ခံတွေ့ဆုံးပါသည်။

ထိုသို့တွေ့ဆုံးနေ့တွင် နှစ်နိုင်ငံအစိုးရတို့အကြား ရာသို့တုပြောင်းလဲမှုလျော့ချေရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်း သိမ်းရေးအတွက် သစ်တော်များထိန်းသိမ်းရေး ကာဗွန်ထုတ်လွှတ် မှုလျော့ချေရေးအတွက် အမျိုးသားအဆင့်ရာသို့တုပြောင်းလဲမှု လျော့ချေရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် သစ်တော်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေမှု၊ ကျားနှင့် အခြားတော်ရှင်း တိုက္ခာနှင့်များ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာသောကူညီချက် အကောင်အထည်ဖော်ရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကဏ္ဍတို့တွင် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး၊ နည်းပညာနှင့်ကျင်မှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ သတ္တုကဏ္ဍတို့တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုအလားအလာတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာ အမြင်ချင်းဖလှယ်ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။

တွေ့ဆုံးသို့ ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူ၊ အမြတ်ပုံးအတွင်းဝန်၊ ညွှန်ကြားရေးမှုးချုပ်များ၊ ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှုးများ၊ ပါမောက္ခာချုပ်နှင့် တာဝန်ရှိသူများ၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဒါန္ဒါယနိုင်ငံသံဃားမှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက် ခဲ့ကြပါသည်။

+++++

**ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစား ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူများ ဌာနတွင်းကျင်ငွေးခွင့်း
မြုပ်းပောင်တော် ဘဏ်စုစုံ သာမှတ်စဉ်(၁၆) သင်တော်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား**

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစား ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူရှိ နှင့် ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူများ ဌာနတွင်းလုပ်ငန်းခွင့်မှုမ်းပံ့သင်တော်းအမှတ်စဉ်(၁၆) သင်တော်းဆင်းပွဲအခမ်းအနား ကို ၂၄-၃-၂၀၂၃ ရက်နေ့ နံနက် (၉)နာရီ အချိန်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစား ရုံးအမှတ်(၅၈)၌ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ရာ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးထွန်းအုံ၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူ၊ ညွှန်ကြားရေးမှုးချုပ်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှုးချုပ်များနှင့် တာဝန်ရှိသူများ တက်ရောက်ကြပါသည်။

ရှေးဦးစား ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးထွန်းအုံက နိုင်ငံ

တစ်နိုင်ငံပွဲဖြီးတိုးတက်ရေးတွင် လူစွမ်းအားအရင်း အမြစ်ကဏ္ဍသည်လွန်စွာအရေးကြီးသည့်အတွက် ဖွံ့ဖြိုးဆောင်ငံတိုင်းသည် ပိမိတို့နိုင်ငံ၏ လူစွမ်းအား အရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပညာရေး၊ ကျိုးမာရေး၊ ကျော်မှုမ်းကျင်မှု၊ လေ့ကျင့်ရေးနှုန်းလုပ်ငန်း၊ ပိမိရင်းနှီးဖြုပ်နှုန်းပြုလုပ်လေ့ရှိကြောင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု အနေဖြင့် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်အဖြစ် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်အဖြစ် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်အဖြစ် မဟုတ်ကြောင်း ထိုပြင် ဌာနတွင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌လည်း ထိရောက် သွက်လက် မြန်ဆန်းစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် အညွှန်အချင်းပြည့်ဝသည် ဝန်ထမ်းကောင်းများ ပေါ်ထွက်လာစေရန်အတွက် ဘာသာရပ် ဆိုင်ရာကျော်မှုသင်တော်းများဖွင့်လှစ်မှသာ ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းရည်တိုးတက်လာခြင်းနှင့်အတူ အညွှန်အချင်းရှိသည့် ဝန်ထမ်းများမေးတုတ်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သင်တော်းကာလ (၁) လတော်အတွင်း သင်ကြားပေးလိုက်သည့်ဘာသာရပ်များသည် အခြေခံမျှသာဖြစ်ပြီး

လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသည့်အခါ ကြံတွေ့ရမည်မြေပြင်အခြေအနေဖြင့် အခက်အခဲများကို အောင်မြင်စွာကျော်လွှားနိုင်ရန်အတွက် တာတွေ့၊ လက်တွေ့နှင့်အတွေ့အကြံပေါ်သုတများပေါင်းစပ်ပြီး ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာဘာသာရပ်များသည် ကျယ်ပြန်သည့်အတွက် သင်တန်းသားများအနေဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ် လေ့လာမှတ်သား သင်ယူပြီးပြောင်းလဲနေသောပတ်ဝန်းကျင်နှင့်အညီ လိုက်လျောညီတွေ့ရှိအောင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သွားကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လုပ်ငန်းများအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် အကောက်တရားကင်းရှင်းစွာနှင့် မှန်ပှန်ကန်ကန်တာဝန်ကျေပွန့်စွာထမ်းဆောင်သွားကြရန် တိုက်တွေးပြောကြားသည်။

ဆက်လက်၍ ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးထွန်းအုံက စာပေထူးချွန်ဆုရရှိသော သင်တန်းသား/သူများကိုလည်းကောင်း၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးမင်းသူက အဖွဲ့လိုက်တူးခွဲနဲ့ ရရှိသော သင်တန်းသား/ သူများကိုလည်းကောင်း ဓမ္မများ ပေးအပ် ချို့မြှင့်ခဲ့ဖြိုး မြေတိုင်းဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်က သင်တန်းဆင်းလက်မှတ်များ ပေးအပ်ချို့မြှင့်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် သင်တန်းသား/သူများကိုယ်စား သင်တန်းသား(၁)ဦးက ကျေးဇူးတင်စကားပြန်လည်ပြောကြားခဲ့သည်။

+++++

သယ်ကေတနှင့်သဘက်ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကျေးဝန်ကြီးဌာန

ဘုရားပြုပိုင်းအသေစိပ်းလန်းစီပြုသံမျှတို့မှာ ဖြစ်ပါသည်။

သာက္ခင်တော်များထိန်းသီပ်းကာကွယ်ခြင်းပုံပင်းဆိုင်ရာဘဏ်ပုံစံ့အေးနှင့်ပွဲဘဏ်းသာများကြေးပြုခြင်း

သဘာဝတောကျွန်များထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းများအား ပိုမို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်လည်းကောင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်စိမ်းလန်းစိပြည် ရေးကို ပိုမိုအထောက်အကျဖြစ်စေရန်လည်းကောင်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (Standard Operating Procedures) နှင့်အညီ ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လည်းကောင်း၊ ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်မားစေရန်လည်းကောင်းရည်ရွယ်၍ သဘာဝတောကျွန်များထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံးဆွေးနွေးပွဲအမ်းအနားကို (၂၀-၃-၂၀၂၃)ရက် နံနက် (၉)နာရီတွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ပုသိမ်ကြီးမြို့ရှိအပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစိပြည်ရေးဦးစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ရုံး၊ စန္ဒကြားခန်းမတွင် ကျင်းပသည်။

အခမ်းအနားသို့ သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ဦးစီးဌာနများနှင့်လုပ်ငန်းဌာနများမှ အရာရှိကြီးများ၊ အငြိမ်းစားသစ်တောအရာရှိကြီးများ၊ အပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစီပြည်ရေးဦးစီးဌာန မှတိုင်းဒေသကြီး၊ ခရိုင်နှင့် မြို့နယ်တာဝန်ခံများ တက်ရောက်ကြသည်။

အခမ်းအနားတွင် အပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစီပြည်ရေးဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးငြေားအောင်က ဖြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမိုးနည်းရပ်ဝန်း ဒေသသည် စတုရန်းမိုင်(၃၁၀၀၀) ဧကကျယ်ဝန်း၍ လူပြီးရေ(၁၁)သန်းခန့် မိုးတင်း နေထိုင်လျက်ရှိပြီး နှစ်စဉ်ပျမ်းမှုမိုးရေချိန်သည် ပါးခြင်းလူညီးရေထူထပ်၍ သစ်တော်များပေါ်တွင်မီးမြှုပ်နှံမှုများပြားလာခဲင်း၊ ရာသီးတာပိုင်းထုန်လန်ကဲခဲင်းတိကြောင်

သဘာဝတောများပျက်စီးပြန်းတိုးခြင်း၊
တော အတန်းအစားကျဆင်းခြင်းများ
ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှုပါကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ
အလယ်ပိုင်းဒေသရှိ အပူးပိုင်းတောများ
ရေရှည်တည်မြေပေးအတွက် သစ်တော
အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်
ရန် သစ်တောကြီးပိုင်းများ၊ ကြီးပြင်
ကာကွယ်တောများ သဘာဝထိန်းသိမ်း
ရေးနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်းသတ်မှတ်ပြီး
စီမံအုပ်ချုပ်ပဲပါကြောင်း၊ သဘာဝတော
ကျွန်းများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း
လုပ်ငန်းများကို စဉ်ဆက်မပြတ်ဆောင်
ရွက်လျက်ရှုပါကြောင်း၊ ဦးစီးဌာန၏
အဓိကဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းတာဝန်
ကြီး (၄)ရပ်တွင် ပျက်စီးပြန်းတီးနေ
သော သဘာဝတောများကို စနစ်တ
ကျထိန်းသိမ်းစီမံအုပ်ချုပ်သွားခြင်းဖြင့်
အချိန်တိုကာလအတွင်း စရိတ်စက
အသက်သာဆုံဖြင့် ရေးမြေ သဘာဝ
နှင့်လိုက်လျော့ညီတွေသည့် သဘာဝ
တောများကို တိုးတက်ကောင်းမွန်လာ
အောင် ပြုစုပျိုးထောင်နိုင်မည်ဖြစ်
ကြောင်း ပြောကြားသည်။

အလုပ်ရုံချွေးနှေးပွဲတွင် အပူ
ပိုင်းအေသာစိမ်းလန်းစိပ်ည်ရေးဦးစီးဌာန
မှ ဆန့်ကြားရေးမှူးနှင့် ဒုတိယ

ဤနှစ်ကြားရေးများအဆင့်ရှိ အရာထုတ်များက သဘာဝတောကျနှင့်များထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စာတမ်း (၄)ဟောင် ဖတ်ကြားတင်သွင်းခဲ့ပြီး တက်ရောက်လာသူများက ပိုင်းဝန်းအကြံပြုဆွေးနွေးခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။

++++++

တောက်ပိုင်းတိရှိနှင့်များအတွက် နေဂံးဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန် ဆောင်ရွက်များအား ကြိုးကြပ်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်း သင်တန်းအလုပ်ရုံးဆွေးနွေးပွဲကို (၃-၄-၂၀၂၃) ရက်နေ့၊ နံနက် (၉)နာရီတွင် သစ်တောသုတေသနနှင့်ရာတွင် စုဝေး ခန်းမာ ရေဆင်းတွင်ကျင်းပပြုလုပ်ရာ သစ်တော်းစီးဌာန၊ ဤနှစ်ကြားရေးများချုပ် ဦးငြေးအောင် တက်ရောက် အဖွင့် အမှာစကားပြောကြားသည်။

တောရိုင်းတိရှိနှင့်များအတွက် နေဂံးဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန် ဆောင်ရွက်များအား ကြိုးကြပ်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်း သင်တန်းအလုပ်ရုံးဆွေးနွေးပွဲကို (၃-၄-၂၀၂၃) ရက်နေ့၊ နံနက် (၉)နာရီတွင် သစ်တောသုတေသနနှင့်ရာတွင် စုဝေး ခန်းမာ ရေဆင်းတွင်ကျင်းပပြုလုပ်ရာ သစ်တော်းစီးဌာန၊ ဤနှစ်ကြားရေးများချုပ် ဦးငြေးအောင် တက်ရောက် အဖွင့် အမှာစကားပြောကြားသည်။

ဤနှစ်ကြားရေးများချုပ်က ပြောကြားရာတွင် တောရိုင်းတိရှိနှင့်များအတွက်နေဂံးဒေသများပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ် (RNH) (၂၀၁၉-၂၀၂၀ မှ ၂၀၂၈-၂၀၂၉) အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသည့် ဥယျာဉ်ဘေးမှုတောသုတေသနနှင့်ရေးများဝန်ထမ်းများနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ရေးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ရွှေဆက်ဆောင်ရွက်မည့် RNH လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနှင့်ပြောများတွင်ရှိသည့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်ရွက်များနှင့်တိန်းများကို လေ့လာဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းစနစ်တကျဖြင့် နည်းစနစ်မှန်ကန်စွာ တွက်ချက်ခိုင်ခြင်းစသည့် ဗို့မျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တဲ့ရေးလေ့လာဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းစဉ်များကို အထောက်အကြပ်ဖို့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အထောက်အကြံပြုဖြစ်ကြောင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အထောက်အကြံပြုဖြစ်ကြောင်း၊ အစီအစဉ်သည်

ယခုဆောင်ရွက်နေသည့် RNH အစီအစဉ်သည် နိုင်ငံတာသာသဘောတူညီချက်များ၊ အစီအစဉ်များနှင့်ကွန်ပင်းရှင်းများပါ ကတိကဝတ်များကို ဖြည့်ဆည်းခြင်းပင်ဖြစ်ပြီး သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနှင့်ပြောများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်

ဆောင်ရွက်များကို ပြည်သူလူထမ်းမှ ပို၍ ထဲထဲဝင်ဝင်သိမြင်လာပါက ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုအားကောင်းလာမည်ဟု ယုံကြည်ကြောင်း၊

အာဆီယံစိုးစိုးစုံမျိုးစုံမျိုးကွဲပော်များထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနှင့်ပြောများ စီမံခန့်ခွဲရေးစီမံခန့်ခွဲနှင့်မျှဝေလိပ်ပါကြောင်း၊ ထိန်းသိမ်းရေးတောင်ရောက်ရေး စာတိပုံရှိရောက်ကူးခြင်းသည် ထိန်းသိမ်းရေးအစီအစဉ်များကို အများပြည်သူများ စိတ်ပါဝင်စားလာပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနှင့်ပြောများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအာရ အရေးပါသော ခရီးသွားနေရာများ ဖော်ထုတ်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် စာတိပုံရှိရောက်ဖြင့် စွမ်းဆောင်ရွက်မည့်အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါကြောင်း၊

ယခုကျင်းပသည့် အလုပ်ရုံးဆွေးနွဲတွင် တက်ရောက်ကြသည့် အရာထုတ်း/အမှာထုတ်းများ အနေဖြင့် ဌာနအတွင်း လုပ်ငန်းခွံစွမ်းဆောင်ရည်ဖြင့်မားလာစေရန်နှင့် RNH လုပ်ငန်းစဉ်များကို စနစ်တကျဆန်းစစ်နိုင်ရေးနှင့် စာတိပုံရှိရောက်ဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ကျယ်ပြန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးလေ့လာဆွေးနွေးကြရန် တိုက်တွန်းလိုကြောင်း ပြောကြားသည်။

အလုပ်ရုံးဆွေးနွဲတွင် သုတေသနးီးဌာနမှ ခုတိယွန်းပြုသရာများချုပ်များ၊ ဤနှစ်ကြားရေးများများ သင်တန်းနည်းပြုသရာများ၊ ဥယျာဉ်/ဘေးမှုတောသုတေသနမှ သင်တန်းသား(၁၉)ဦးတို့ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။

နှုပ်တော်၊ တိုင်းဒေသကြီး / ပြည်နယ်များ ဖမ်းဆီးရရှိခြင်း

သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သစ်တော်ဦးစီးဌာနသည် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တော်ဖွဲ့စည်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖော်သီးရေးအား ပြည်သူဗုံးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် လူထုအခြေခြားစောင့်ကြံ့ကြည့်ရှုသတင်းပိုစိန် (Community Monitoring and Reporting System- CMRS) အပါအဝင်နည်းလမ်းပါးစုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ (၃-၄-၂၀၂၃) ရက်မှ (၁၆-၄-၂၀၂၃) ရက်နေ့အထိ နေပြည်တော်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် သစ်တော်ဦးစီးဌာနများမှ ပေးပိုလာသောစာရင်းများအာရ တရားမဝင် ကျွန်း (၁၃၉.၄၆၉၄)တန်၊ သစ်မာ (၇၁.၁၀၈၈)တန်၊ အခြား(၂၂၉.၆၁၂၂)တန်၊ စုစုပေါင်း (၄၃၆.၁၈၉၂)တန်၊ ယဉ်/ ယန်ရား (၁၁)စီးတရားခံ(၂၉)ဦး ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပါကြောင်း၊ ဖမ်းဆီးရမိမှုများအနက် အများဆုံးဖမ်းဆီးရမိမှုမှ ၃-၄-၂၀၂၃ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ကျောက်ဆည်ခရိုင်၊ ကျောက်ဆည်မြို့နယ်၊ ကျောက်ပုံကျေးရွာထိုင်မှ တရားမဝင်ကျွန်း/ ပျော်ကတိုး/ အင်ကြံ့ သစ်လုံး /ခွဲသား/လုံးပတ် ခုပေဒေသက်သစ်(၁၈၀)လုံး/ချောင်း (၃၂.၄၃၄၀)တန် ပိုင်ရှင်ပဲ ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပါသည်။

**တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် သစ်တော်ဦးစီးဌာနများ၏ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်
ပြီးလ ပုံစံလ အထိ တရားမဝင်သစ် ဖမ်းဆီးရပိုမှု
ပြည်ထောင်စုစာရင်းချုပ်**

စဉ်	အမျိုးအမည်	ရေဘက်ပုံ	အရေအတွက်	မှတ်ချက်
၁	ကျွန်း	တန်	၅,၂၂၀	
၂	သစ်မာ	တန်	၁,၆၄၄	
၃	အခြား	တန်	၃,၈၈၇	
စုစုပေါင်း			၁၀,၄၈၁	

၄	မီးသွေး	တန်	၅,၂၀၄	
---	---------	-----	-------	--

၅	ကား	စီး	၅၁၃	
၆	မြေတူးစက်/ မြေကော်စက်/ ကရို့နှင့်	စီး	၄	
၇	ထော်လာရျိ/ ဒိန်းဒောင်း/ ထွန်စက်	စီး	၂၃	
၈	ဆိုင်ကယ်/ ဆိုင်တွဲယာဉ်	စီး	၁၃၉	
၉	စက်လေ့ / ပုံထောင် / ရေယာဉ်	စီး	၅၆	
စုစုပေါင်း			၇၆၅	စဉ်(၅)မှ(၉) ယဉ်/ ယန်ရား

၁၀	သစ်စက် / အင်ဂျင်	လုံး	၆၂	
----	------------------	------	----	--

ဦးဝန်သက် - ဤနှင့်ရေးများ (၌။)

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် မျက်မောက်ကာလ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များနှင့်ကြတွေ့ရခြင်း၏ စိမ့်စီး သည် သစ်တော်သစ်ပင်များပျက်စီးခြင်းကြောင့်ဖြစ်ရသည် ဟုအကြမ်းဖျင်းမှတ်ယူကြသည်။ အမှန်တွင် သစ်တော်သစ်ပင်ပျက်စီးခြင်းသာမက ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှပါ ပါဝင် သည်ကို ပညာရှင်များကအသိပေးထားသည့်အတွက် သန္တရှင်းသော ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်ရေးကိုလည်း အလေးထား ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္မာပေါ်တွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် နှင့် များစွာတို့သည် သဘာဝဘေးဒေါ်အမျိုးမျိုးတို့ ခံစားနေ ရသည်ကို ပြင်တွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝဘေးဒေါ်အမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် ထိနိုက်ခံစားရသည်မှာ ပြည်သူများ ဖြစ်ကြသည့်အပြင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံအစိုးရတို့လည်း ထိခိုက်နစ်နာဆုံးမှုများဖြစ်ကြရသည်။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ဖြစ်ပွားနေပါက နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ကြတွေ့နေရ မည်ဖြစ်ရာ ထိုသိဖြစ်ပွားမှုမှလျော့နည်းသက်သာစေရေး ကမ္မာဂုဏ်သားအားလုံး နည်းလမ်းရှာဖွေကြီးပမ်းအားထုတ်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သိပ္ပံုပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကြိုတင်ခန့်မှန်းချက်များ အရ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက် မှုများသည် ပိုမိုပြင်းထန်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ရာသီဥတုဒေါ်ခံဆိုင်ရည်ရှိပြီး ကာစွန်ထုတ်လွှတ်မှုနည်းပါး သည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို အလျင်အမြင်တည်ဆောက်ရ မည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျေးလက်ဒေသအဆင့် တိုင်းဒေသကြီး ပြည်နယ်အဆင့်၊ နိုင်ငံအဆင့်ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျော့ညီထွေဖြစ်စေရေး အသိပညာ ပေးမြှင့်တင်မှုများကို စတင်ဆောင်ရွက်နေဖြီ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာမှတ် (၂၀၁၉) (Myanmar Climate Change Policy) (2019)၊ မြန်မာနိုင်ငံရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာမှတ် (၂၀၁၈-၂၀၂၀) နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပင်မ

ပြည်ထောင်စုပါ သဘာဝဝန်းကျင်

ထိန်းသိပ်းကာကွယ်မြင်းဖြင့်

ရုသီဥတုပြောင်းလဲမှု

ဂျိုကျော်ထွေနှစ်ခြင်း

~~~~~

လုပ်ငန်းအစိအစဉ် (၂၀၁၈-၂၀၂၀)တိုကို ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝအရင်းအနှီး ရေရှည်တည်တုံးအောင် စိမ့်ခန့်ခွဲခြင်းသည် ပြည်သူများ၏အနာဂတ်အတွက် အခြေခံအချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝအရင်းအနှီးများအား ရေရှည်တည်တုံးစေ၍ ပြည်သူလူထုအတွက်အခွင့်အလမ်းများပေးစွမ်းနိုင်လျှင် စီးပွားရေးစနစ်ကိုထိတိရောက်ရောက်တိုးတက်လာစေနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝအရင်းအနှီးများအား စနစ်တကျမျိုးမျိုးဖြစ်ခဲ့ပါက ကျွန်ုပ်တို့ စားသုံးသောအစားအစား၊ သောက်သုံးသောရေနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးမည့်အရာများအားလုံးကို ပြီမ်းခြောက်ခံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်သူများ အစားအစားအတွက်ရော်လုံးမှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးစေခြင်း၊ သုပ္ပါယပြောင်းနှင့် နောင်လာမည့်ပျိုးဆောက်သစ်များအတွက် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေးတို့ကဲသို့သော သဘာဝအရင်းအနှီးများမှ ရရှိနိုင်မည့်အကျိုးကျေးဇူးများအား ရေရှည်တည်တုံးကောင်းမွန်လာအောင်လုပ်ဆောင်ရန်အထူးလိုအပ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ဆက်စပ်သောဘေးအန္တရာယ်များတွင် ပိုးခေါင်မှုဖြစ်စဉ် ပျုံးနှံမှုပြင့်တက်လာခြင်း၊ ဆိုင်ကလုန်းမှုနှင့်တို့ လေပြင်းတို့က်ခတ်ခြင်းပို့ပြင်းထန်မှုနှင့် အကြိမ်အရေအတွက်များ တိုးပွားလာခြင်း၊ မိုးရွာသွို့မှု ပုံသဏ္ဌာန်မတည်ပြုမှုနှင့် စံချိန်တင်းပိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွို့ရေလျှော့များနှင့် ပင်လယ်ရေလျှော့ကြီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်မှုပြင့်တက်လာခြင်းတို့ ပါဝင်ကြောင်း Myanmar Climate Change Alliance အဖွဲ့က ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမိုင်ဆိုင်ရာတည်နေရာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာကွဲပြားခြားနားမှုများ ကြီးမားစွာရှုံးဖြောင်းသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုပုံစံများစွာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အပူးပိုင်းဒေသတွင် အပူးချိန်များသည် မြင့်မားလာနေပြီး ပိုးခေါင်မှုများပို့ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများသည် ပြင်းထန်သော ဆိုင်ကလုန်း မုန်တိုင်းများအန္တရာယ်ကို စဉ်ဆက်မပြတ် ကြံးတွေ့နေရပါ သည်။ ထို့အပြင် လက်ရှိမိုးရာသီအတွင်း ဆိုးရွားသည့်ရေ လွှမ်းမိုးမှုများကြောင့် လူဦးရေ (၁၉၀,၀၀၀) ကျော်တို့သည် အရေးပေါ်ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းများတွင် နိုလှုံးနေကြပြီး အိုးအို့ပို့များ စာသင်ကျောင်းများနှင့် စိုက်ပျိုးပြောများပျက်စီး ခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေကာ ယခင်နှစ်နှင့် လွန်ခဲ့သောတစ်နှစ် ကျော်မှုရေရွှေမ်းမိုးမှုများ၏ သက်ရောက်မှုများကို ထပ် ပေါင်းစပ်၍ ဆိုးကျိုးများစွာ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။

အနာဂတ်တွင် ကြံးတွေ့နိုင်သောပြောင်းလဲမှုများ သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့ဆိုင်ရာထုတ်လုပ်မှုများအပေါ် အကျိုးဆက် များစွာ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်ဟု သုံးသပ်ထားပါသည်။ ကမ္ဘာနှင့်အတွမ်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာစေသော ရာသီဥတုဒဏ်ကို သိသီသာသာခံစား နေကြပြီဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ဆိုးရွားစွာ ထိနိုက် ခံစားရနိုင်စေရနိုင်သည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်ခံနေ ရပါသည်။ အယ်နိုဗ္ဗာသီဥတုနှင့်အတူ အပူးချိန်တစ်စ တစ်စ လွန်ကဲလာခြင်း၊ ရုတ်တရာ်လေပြင်းများတိုက်၍ ပိုးသီးကြေခြင်း၊ ရေရွှေမ်းမှုနှင့် ပုန်တိုင်းကြီးများအန္တရာယ် ကျေရောက်ခြင်း စသည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကို မြန်မာနိုင်ငံဒေသအချို့တွင် ခိုင်စိုင်စိုင်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းထန် ထန်ခံစားလာရသည်ကိုတွေ့နေရပါသည်။ ရေကြီးရေရွှေမှုများကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးရှစ်ခုတွင် လူဦးရေ (၄၈၀၀၀) ရေဘေးသင့်ခဲ့ကြောင်း UNOCHA Myanmar ကထုတ်ပြန်ထားပါသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အချိန် ပါပြုပြင်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အားထုတ်ကြီးပမ်းခြင်း၊ ကာွန် ဒိုင်အောက်ဆိုင်ထုတ်လွှာတဲ့မှုကို နိုင်ငံတာကာ နည်းတူလွှာ ချိန်ရန် ပူးပေါင်းကြီးပမ်းခြင်း၊ သစ်တော်များထိန်းသိမ်း စောင့်ရောက်၍ သစ်ပင်များစိုက်ပျိုးခြင်းမပြုလျှင် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုကြောင့် နိုင်ငံတွင် ဒုက္ခပျိုးစုံပြင့် ရင်ဆိုင် ရနိုင်ဖွယ်ရှိနေပေါ်သည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ယခင်နှစ်များ ထက်ပင် ပို၍ပူးပြင်းခြောက်သွေးမှုဒဏ်ကို သိသီသာသာ ခံစားရသည်ဟု ပြောဆိုမှုများရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အနေဖြင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုကြံးတွေ့နေရသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ခြင်းကို စံချိန်တင်သော နွောက်သီအပူးချိန်များ ကိုကြည့်လျှင် တွက်ဆနိုင်ပေါ်သည်။ ရာသီဥတု ဖောက်ပြန် မှုဒဏ်ကြောင့် ဘေးအန္တရာယ်အခံရရဲး နိုင်ငံစာရင်းတွင် တစ်စတ်စမြင်တိုင်းတက်လာသည်ကို တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ ဆယ်စုံနှစ်ပေါင်းများစွာ သစ်တော်ပြန်ထိုးမှုကို ထိန်းသိမ်း

နိုင်ခြင်းမရှိခဲ့သည့်အပြင် ကာွန်ဒိုင်အောက်ဆိုင်ထုတ်လွှတ်မှု တဖြည်းဖြည်းပြင့်တက်လာခြင်းနှင့် မြစ်ခြောင်းများတိမ်ကောလာခြင်းတို့ကြောင့် စိုးရို့မိစရာအခြေအနေ ဖြစ်နေပါသည်။

သစ်တော်များတွင် အသုံးဝင်မှုအများအပြား ရှိပါသည်။ သစ်တော်များသည် သဘာဝအမွှာအနှစ်များ ဖြစ်ကြပြီး စီးပွားရေးအတွက်လည်း အရေးကြီးသည်နည်းတူကမ္ဘာပတ်ဝန်းကျင် စဉ်ဆက်မပြတ်တည်တဲ့စေရန်အတွက် လည်း မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ သစ်တော်များသည် အတားအတာ၊ သစ်၊ သစ်တော်ပစ္စည်းနှင့်ကောဇာနစ်ဝန်ဆောင်မှု(ရာသီဥတုကိုထိန်းသို့ပေးခြင်း၊ ရေထိန်းသိမ်းပေးခြင်း၊ ဆင်းရွှေ့ချို့ပါးမှုလျှော့ကျေစေခြင်း၊ သဘာဝအလှုတရားက ခံစားစေခြင်း)တို့ကို ထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ လူတိုင်းသည် အဆိုပါသေစိုးတော်များမှုရရှိသည့် အကျိုးကျော်များအပေါ် မို့ခို့နေရပါသည်။ လူသန်းပေါင်းများစွာသည် ငါးတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအတွက် သစ်တော်များ အပေါ်အခြေခံသည့် လုပ်ငန်းများအပေါ် မို့ခို့နေရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသားတို့သည် သစ်တော်များမှ သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်းများကို ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းတွင် အလွန်အကျိုးခုတ်ယူသုံးစွဲခဲ့သည့်အတွက် သစ်တော်ကောဇာဒဇာဒစန်ကိုပြောင်းလဲစေခဲ့ပါသည်။ သစ်တော်များကို စိုက်ပျိုးမြော စားကျော်မေန့်းကျင့် အခြေခံပေါ်သော စီးပွားရေးနှင့် အမြားစုံသည် အသုံးပြုခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးကျော်များကို ခံစားရမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သုံးတွားပေါက်ရောက်လျှော့ကြံးရှိသည် မူရင်း သစ်တော်(Primary Forests) များတွင် တန်ဖိုးရှိသော အသုံးပြုခြင်းမြေားနှင့် ရေလွှာမ်းမှုများနှင့် ရေပြောင်းလဲခြင်းသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာ စေရန် နောင့်နေ့စေပေါ်သည်။ လူအဖွဲ့အစည်းများအားလုံး သည် အကျိုးကျော်များကို ခံစားရမှုနည်းပါးပြီး အများစုံသည် လူမှုရေးရာသီဥတုကျော်များကို ခံစားရမှုများ ရှိသည် လူမှုရေးရာသီဥတုကျော်များကို ခံစားရမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ရာသီဥတုပေါက်ရောက်လျှော့ကြံးရှိသည် မူရင်း သစ်တော်အတားကျေဆင်းခြင်းသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာ စေရန် နောင့်နေ့စေပေါ်သည်။ ကြီးတွားပေါက်ရောက်လျှော့ကြံးရှိသည် မူရင်း သစ်တော်များတွင် တန်ဖိုးရှိနေပါသည်။ ပြန်မှုနှင့်တွေ့နေပေါ်သော စီးပွားရေးနှင့် အမြားစုံသည် အရည်အသွေးရုံးခြင်းများကို သိသီသာသာရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ကြီးတွားပေါက်ရောက်လျှော့ကြံးရှိသည် မူရင်း သစ်တော်အတားကျေဆင်းခြင်းမြေားကို ပြန်မှုနှင့် အမြားစုံသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာ စေရန် နောင့်နေ့စေပေါ်သည်။ ပြန်မှုနှင့်တွေ့နေပေါ်သော စီးပွားရေးနှင့် အမြားစုံသည် အရည်အသွေးရုံးခြင်းများကို သိသီသာသာရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆုံးရုံးသွားသော သစ်တော်ရေးလည်ကုစား၍ သစ်တော်သစ်ပင်များ

နှင့် စိမ်းလန်းသောအခြေအနေတစ်ရပ်ကို အလွယ်တကူ ဖန်တီး၍ပုဂ္ဂနိုင်သော ဆင်းခဲသောနိုင်တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည် အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထိန်းသိမ်းတောင့်ရောက် နိုင်မှု နည်းပညာရပ်ပိုင်းတွင် အားနည်းနေကြောင်းကို လည်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

သစ်တော့ဥပဒေ (၂၀၁၈) အပိုဒ် ၃ တွင် အောက်ပါ အခြေခံမှုများနှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

(က)ပြည်ထောင်စုအစိုးရာသစ်တော့ရာမှုဝါဒကိုအကောင်အထည်ဖော်ရန်၊

(ခ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရာ၏ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာမှုဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊

(ဂ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရာ၏ သစ်တော့ရာမှုဝါဒနှင့်သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ မှုဝါဒတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပြည်သူတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအနေးကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊

(ဃ) သစ်တော့များထိန်းသိမ်းရေးကာကွယ်ခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်ကြီးပွဲးပွဲးရေးရေးနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်အကျိုးစီးပွဲးများခံစားနိုင်စေရန်၊

(င) သစ်တော့ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးတို့နှင့်စိတ်လျဉ်းသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန်၊

(ဒ) သဘာဝသစ်တော့များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးနှင့် သစ်တော့စိုက်ခင်းသစ်များ တည်ထောင်ရေးတို့ကို တစ်ပြိုင်တည်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊

(ဧ)ပြည်တွင်းလောင်စာလိုအပ်ချက်ရန် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်၊

(၅) စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူ ပြုသောထာဝစဉ်တည်တုံးစေသည့်သစ်တော့ထိန်းအုပ်ချုပ်မှုကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။

စဉ်ဆက်မပြတ် သစ်တော့ထိန်းအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု (Sustainable Forest Management, SFM) ကို လက်ရှိနှင့် နောင်အနာဂတ်ကာလမျိုးဆက်သစ်များ၏ အကျိုးအတွက် သစ်တော့အမျိုးအစားအားလုံး၏ စီးပွားရေး လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာတန်ဖိုးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်ရည်ရွယ်သော စီးအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုအဖြစ် ကမ္ဘာကုလသသမဂ္ဂအထွေထွေ ညီလာခံက အမို့ယွင်းဆိုထားပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ပြောင်းလဲမှုများအပ် ကော်မြေပေးစနစ်မျိုးစုံတို့မှ မျိုးစုံ

သောထိနိုက်မှုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်းနှင့် သစ်တော့ကော်မြေပေးစုံတို့တွေ့စွဲပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ခြင်း စွမ်းဆောင်ရည်များကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် SFM ကို ကောင်းမွန်သောနည်းစနစ်နှင့် နည်းလမ်းကောင်းများ အဖြစ်အသုံးပြနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသအလိုက် မြေဆိပ်လွှာ ရေး အပူချိန် မိုးရေချိန်နှင့် သင့်လျှော်မည့်သစ်မျိုးများ စီးပွဲနဲ့မှုနည်းစနစ်များ သစ်တော့ထိန်းအုပ်ချုပ်မှု ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု နည်းစနစ်နှင့်နည်းလမ်းများ၊ တော့အမျိုးအစားစွဲစည်းခြင်းတို့အား ရွေးချယ်ခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုသည်မှာ မြေထု ရေထု လေထု ရာသီဥတု အသုံး အရာသာတို့ပါဝင်သည် လူသားတို့ဝန်းကျင်ရှိ ရှင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြောင်းအချက်များကို လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်နှင့်အပင်အမျိုးမျိုးတို့၏ သက်ရှိစိုးဆိုင်ရာအကြောင်းအချက်များကိုလည်းကောင်း သမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးနှင့် ပသာအလုအပဆိုင်ရာအကြောင်းအချက်များကိုလည်းကောင်းဆိုသည်ဟု ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးပွဲးပွဲးရေးတို့ကို ဖြစ်ပါသည်။

ပြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သယံဇာတနှင့် အဆိုပါသောသိမျိုးများနှင့်သယံဇာတနှင့်သယံဇာတတို့ကို စနစ်တာကျထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းမရရှိသော်လည်းကောင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးတို့ကိုလည်းကောင်းမွန်၍ ကော်မြေစိုးဆိုင်ရာသိမ်းရေး ပြန်လည်ကြီးစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုပြဿနာကို ကြိုတင်ကာကွယ်ရာတွင် ဒေသနှင့်လိုက်လျှော်စွဲရှိရှိမည့်အခြေခံအသေးစိတ်အကူဖြစ်ပေးစေသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမျိုးကို များစွာထိနိုက်မှုရှိပါသည်။ ဌာနအချင်းချင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရွက်မှု (Co-operation and Coordination) အလွန်အားနည်းကြောင်းတွေ့နိုင်ပါသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင်းဖြစ်ပေးစေသည် ထိနိုက်မှုများသည် နိုင်ငံတော်၏လူမှုရေး စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် ထိနိုက်မှုများစွာဖြစ်ပေးစေလျက်ရှိသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင်းဖြစ်ပေးစေသည် ထိနိုက်မှုများသည် နိုင်ငံတော်၏လူမှုရေး စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် ထိနိုက်မှုများစွာဖြစ်ပေးစေလျက်ရှိသည်။

တည်ဆောက်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လည်း ကြီးမားသောအဟန်အတား စိန်ခေါ်မှုကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်နေသည်ကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်သည့် အထူးသဖြင့် ကျွန်ုပ် တို့မြဲမြဲဖို့ကြီးများ ကျွန်ုပ်မာရှုသုန်နေနိုင်ရေးအတွက် အထူး ပြင်ဆင်မှုများကို အချိန်မနောင်းပါ အမြန်ဆုံး ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ မူဝါဒရည်မှန်းချက်မှာ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ရေးအတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်း စဉ်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်း ပေါင်းစပ်ခြင်းအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်သဟဇာတဖြစ်မှု၊ ဟန်ချက်ညီမှုတို့ကို ရရှိစေရေးပင်ဖြစ်သည်။ ပစ္စာပွဲနှင့် အနာဂတ်မျိုးနှင့်သက်များ၏အကျိုးငှာ သဘာဝသယ်ယူတော်ပစ္စာ ပစ္စာည်းများကိုကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးသည် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏တာဝန်ဖြစ်သည့်အပြင် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်း များဆောင်ရွက်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာကာကွယ် စောင့်ရောက်မှုကို ပစာနကျသော ရည်မှန်းချက်အဖြစ် ထာဝစဉ်ထားရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ် မတ်လ (၃၀) ရက် ထုတ်ပြန်သော ပြည်ထောင်စုလွှာတ်တော် ဥပဒေအမှတ် (၉) ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ—
(က)မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာမူဝါဒကို အ ကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်၊

(ခ)စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ စနစ်တကျ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်ရန်အလိုင်း အခြေခံမှုများချမှတ် နိုင်ရန်နှင့် လမ်းညွှန်မှုများပြနိုင်ရန်၊

(ဂ)ပစ္စာပွဲနှင့်အနာဂတ်မျိုးဆက်များ၏ အကျိုးအတွက် ကောင်းမွန်ပြီးသိန့်ရှင်းသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်ပေါ်လာ စေရန်နှင့် သဘာဝနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအမွှေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းတောင့်ရောက်နိုင်ရန်၊

(ဃ)ဆုတ်ယုတ်ပျောက်ကွယ်စဖြစ်နေသော ဂေဟစန်များ ကို ဖြစ်နိုင်သူမျှ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရန်၊

(င)သဘာဝသယ်ယူတော်အရင်းအမြစ်များ လျော့နည်းဆုံးရှုံး မှုကို တားသီးရေးနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်အကျိုးရှိစွာ အသုံး ပြနိုင်ရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊

(စ)ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အသိအမြင် ပြန်ဗျား ရေးအတွက် ပညာပေးရေးနှင့် ပညာသင်ကြားရေးအစီ အစဉ်များကို အများပြည်သူတို့သိရှိပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်မှ ပိုမို တိုးတက်လာစေရေးအတွက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊

(ဆ)ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် အပြည့်

ပြည်ဆိုင်ရာ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံအချင်းချင်းပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်၊

(ဇ)ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အစိုးရာဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပုဂ္ဂလိကတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်ဟုသာ ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ လေးပုံသုံးပုံခန့်အရေအတွက်မှာ ကျေးလက်ဒေသတွင် နေထိုင်ကြသူများဖြစ်ပြီး အများစုံမှု သဘာဝသယ်တော်များမှ ရရှိသောသယ်ယူတော် အမျိုးမျိုးဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြလုပ်နေရပါသည်။ သဘာဝသယ်တော်များအတွင်း ရွှေပြောင်းတောင်ယာ ခုတ် ခြင်း၊ သစ်၊ ထင်း၊ ပါး၊ ပရေဆေးရှင့် အခြားအမျိုးမျိုးသော သစ်တော်ထွက်ပစ္စာ အမြောက်အများကို မိမိတို့၏ ဝမ်းတောင်ရေးကောင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် သော်လည်းကောင်း ဝင်ရောက်ခုတ်ယုတ်လုပ်အသုံးပြုလျက်ရှိနေပါသည်။ သစ်တော်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးရာကာကွယ် စောင့်ရောက်မှုတွင် အသုံးပြုလျက်ရှိနေပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တော်ရေးရာအနုကြီးဌာန (ယခုသယ်ယူတော်အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန)အနေဖြင့် သဘာဝဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တော်များအပ်ချုပ်လုပ်ကိုတို့အား လက်တွေ့၊ အကောင်အထည်ဖော်ရောက်ရာတွင် သစ်တော်မူဝါဒမှာ အကျိုး ဝင်ဆောင်ဖြစ်သည့်သာမက လက်တွေ့လည်းကျသည့်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များဖော်ဆောင်ရွက် လမ်းညွှန်ချက်များခံယူကာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးလုက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့ ရာတွင် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသောကဲ့သို့ သစ်တော်များ အပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုအပေါ် လွှမ်းမိုးသည့်အခြေအနေအရပ် ရင်တို့မှာ လျှင်မြန်စွာပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိရာ သစ်တော်မူဝါဒ၊ သစ်တော်ဥပဒေနှင့် လက်တွေ့ကျင့်စဉ်တို့မှာလည်း ထိုပြောင်းလဲမှုတို့နှင့်လိုက်လျော့ညီတွေ့မှ ရှိစေရေးတို့အတွက်စိမိပါရေး အရေးကြီးသောအခြေခံအချက်ဖြစ်သည်။ သစ်တော်မူဝါဒအပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဖြစ်ပါသည်။

ယနေ့အချိန်အထိ သစ်တော်သစ်ပင်များနှင့် လူမှု အသိကိုအဝန်းများ၏ လိုက်လျော့ညီတွေ့နေထိုင်ခြင်းတို့ သည် မူလအားဖြင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို တန်ပြု အကျိုးသက်ရောက်စေသော လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ်ပြီး အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပေါ် တွဲပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အနာဂတ်အခြေအနေများအပေါ် ခန့်မှန်းတွက်ချက်များသည် နိုင်မှုမှုရှိသောကြောင့် ထိနိုက်

ပျက်စီးလွယ်မှုအားလျော့ချရနိုင် ပျိုးစုံသောတိခိုက်မှု
ဒက်ခံနိုင်မှု စွမ်းဆောင်ရည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ပည့်ချက်
ထားသောနည်းလမ်းများ၊ နည်းစနစ်များနှင့်လုပ်ငန်းမြို့များ
သည် ပိုမိုတိရောက်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိလာ
မည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နှစ်တို့ ရင်ဆိုင်ကြေးတွေ့နေရသည့်
ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သဘာဝတော်
အန္တရာယ်များကိုလျော့ပါးစေရန် လိုက်လျော့သို့ထွေရန်
အတွက် ကဏ္ဍအလိုက်ကြောင်ပြင်ဆင်နိုင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ
ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပင်မလုပ်ငန်းအစီအစဉ်
(၂၀၁၈-၂၀၃၀)ကို ရေးဆွဲခုမှုပ်ထားကြောင်း၊ သယံဇာတ
နှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှသိရ
သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပင်မ
လုပ်ငန်းအစီအစဉ်(၂၀၁၈-၂၀၃၀) တွင် မဟာဗူးဟာပါ
ဦးစားပေးကဏ္ဍခြောက်ရပ်ဖြစ်သည့်စားနှင့်ရှာဖွေရေး
အတွက် ရာသီဥတုနှင့်သယံဇာတဖြစ်စေသည့် စိုက်ပျိုးရေး
ဓမ္မာမြို့ရေးနှင့် ရေလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၊ ကြံးနှင့်သနစွမ်းသည့်
ဂေဟစနစ်ဖြစ်စေရေးအတွက် သဘာဝသယံဇာတများ
အားရေရှည်တည်တဲ့စေရန်၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းကဏ္ဍ စုံ
ဆက်မပြတ်တိုးတက်မှုကိုရရှိရန်အတွက် ရာသီဥတုဒဏ်ခံ
နိုင်ရည်ရှိပြီး ကာွန်ထုတ်လုပ်မှုနည်းသောစွမ်းအင်၊ သယ်
ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများကဏ္ဍ၊ မြန်မာနိုင်ငံ
တွင် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိပြီး၊ အားလုံးပါဝင်သော
ရေရှည်တည်တဲ့သည့်မြို့များတည်ထောင်ခြင်းကဏ္ဍ၊ ပြည်သူ
လူထုကျွန်းမာရေးအတွက် ရာသီဥတုဆိုင်ရာဘေးအန္တရာယ်
စီမံခန့်ခွဲခြင်းကဏ္ဍ၊ ကြံးကြံးခံသည့်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်
ရပ်ဖြစ်စေရေးအတွက် ပညာရေး၊ သိပ္ပါန့်နည်းပညာ
ကဏ္ဍအလိုက် ဦးဆောင်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုများ၊ ကဏ္ဍ
အလိုက် ဦးဆောင်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့်ဌာနများနှင့်
အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆောင်ရွက်တိုးတက်မှု အခြေအနေပေါ်
သုံးသပ်နိုင်ရန် အညွှန်းကိန်းများကို အသေးစိတ်ထည့်
သွင်းရေးဆွဲထားကြောင်း သိရှိရပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ သာယာလှပသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ရန် အဖက်ဖက်မှ ကြီးပမ်းလျက်ရှိသည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ရေးသက်ခိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများ၊ ချမှတ်ခြင်း၊ အခြေခံအဆင့်အထိ အသိပညာပေးမှုများ၊ တိုးမြှုင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သစ်တော်များစာန်တကျ ကြုံကြပ်ထိန်းသိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုအပြင် နိုင်ငံတော်က ကျွေးလက်ဒေသများစိုက်ပျိုးရောနှင့် သောက်သံးရေအလုံအလောက်ရရှိရေးအတွက် ဆည်မြောင်း တာ

တမ်းများတည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ မြစ်ရေတင်စီမံကိန်းများ၊
မြေအောက်ရေရှိရေးလုပ်ငန်းများကို တည်ဆောက်ပေး
လျက်ရှိရာ ဒေသစိမ်းလန်းစီပြည်ရေးလုပ်ငန်းများကို များစွာ
အထောက်အကြပ်လျက်ရှိသည်။ ယခုအခါ နိုင်ငံတော်
တစ်ဝန်း စိုက်ပျိုးမြေကေ ထောင်သောင်းချို့ ရေပေးဝေနိုင်
သောဆည်တမ်းပေါင်း (၁၄၅) ခု နှင့် မြစ်ရေတင်စီမံကိန်း
(၂၉၅) ခု တို့ကို တည်ဆောက်ပေးနိုင်ခဲ့ပြုဖြစ်ရာ စိုက်ပျိုးရေး
လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့်နှင့်အတူ ရေပြေတော်
တောင်သဘာဝလည်း စိမ်းလန်းစီပြည်လျက်ရှိသည်။ ဒေသ
အလိုက်တည်ဆောက်ထားသည့် ဆည်တမ်းများ ဆည်ရေ
ဝင်ကောင်းပြီး သဘာဝဝန်းကျင်စိမ်းလန်းစီပြည်ရေးတို့သည်
အပြန်အလှန်အကျိုးပြုလျက်ရှိသည်။ ဒေသခံပြည်သူများ
က ရေဝေရေလဲဒေသ စိမ်းလန်းစီပြည်ရေး ရေလှောင်တမ်း
များမှ ဆည်ရေကို တူးပြောင်းများ စနစ်တကျဖြန့်ဝေ သုံးစွဲ
ရေး၊ တူးပြောင်းပေါင်များမပျက်စီးစေရေး၊ ရေစီးရေလာ
ကောင်းမွန်ရေး သတ်မှတ်ထားသည့် ဆည်စည်းကမ်းများ
လိုက်နာရေးတို့ကို အလေးအနက်ထားကြရမည်ဖြစ်သည်။
သူ့ဖြစ်ရာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်း
ရေး၊ ရာသီဥတုကောင်းမွန်ရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်စိမ်း
လန်းစီပြည်သာယာလုပ်စေရေးတို့အတွက် ဒေသခံပြည်သူ
များက ရေဝေရေလဲဒေသသစ်တောသစ်ပင်များ ထာဝစဉ်
စိမ်းလန်းစီပြည်ရှင်သန်စေရေး ဂိုင်းဝန်းထိန်းသိမ်းစောင့်
ရွောက်ကြရန်လိုအပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများသည် ရာသိ
ဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ဖစ်ပေါ်သော လိုက်လျော့ညီတွေ
ဖြစ်စေခြင်းနှင့် လျော့ပါးသက်သာစေခြင်းဆိုင်ရာ စွမ်း
ဆောင်ရည်များကို နိုင်ငံတကာအထောက်အပံ့များဖြင့် ပိုမို
နိုင်မာအောင် အားဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ၏
သစ်တောကလူ့ဆိုင်ရာ မဟာဗုဒ္ဓဟာများ၊ နည်းပုဂ္ဂဟာ
များ၊ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေမူဘောင်များ၊ စည်းမျဉ်းစည်း
ကမ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သော
အလေ့အထများ၊ ဒေသခံအသိပညာများ၊ အတွေ့အကြုံ
များနှင့် ဗဟိုသုတများအား အသုံးပြ၍ ဒေသအဆင့်တွင်
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ကောင်းမွန်စေသော စစ်ည်းများ၊ နည်းလမ်း
များ၊ နည်းစနစ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်သစ်တောကော်
ပေါ်စနစ်၊ ကော်ပေါ်စနစ်မျိုးစုံ၊ စိဝမျိုးစုံမျိုးကဲ့များနှင့်
င်းတို့၏ရှိခိုးရင်းမျိုးစိတ်များ၊ သစ်တောသုပ်ပင် များအပေါ်
ပိုစိရှင်သန်ရပ်တည်နေထိုင်သော ဒေသခံတိုင်းရင်းသား
များ၊ ဒေသခံပြည့်သူအစုအစုံများ၊ ဆက်စပ်ပါဝင်ပတ်
သက်သူများအားလုံးအတွက် ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ကောင်း
မွန်သော စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ရှုံးပြုစီပဲ
ကိန်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို မဟာဗုဒ္ဓဟာများပေါင်းစပ်ပေးရန်
လိုအပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

တရားမဝင်သစ်မှုများနှင့် သစ်တော်ပြည့်မှုများတားသီးကာဏ်ပျော်ရေး

သစ်တော်ပြည့်ရေးမှုများ

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးရုံထောင့်အရ သစ်တော်ပြည့်ရေးမှုများဆိုသည်မှာ ပြောန်းထွက်ပြန်ထားသော ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများကို ဖောက်ဖျက်ကျိုးလွန်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တော့တွင်းငှုတ်ရင်းတရားမဝင် သစ်ခုတ်လုံခြင်းမှုသည် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ သစ်ခွဲစိတ်ခြင်းနှင့် အဆင့်ဆင့်ရောင်းချခြင်းအထိ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် တစ်ခုလုံး သစ်တော်ပြည့်ရေးတွင် အကျိုးဝင်ပါသည်။ တော်ရှင်းတိရွှေ့နှင့် တော်ရှင်းတိရွှေ့နှင့်အစိတ်အပိုင်းများ တရားမဝင်ရောင်းဝယ်ခြင်းများသည်လည်း သစ်တော်ပြည့်ရေးတွင် အကျိုးဝင်ပါသည်။ ထိုအပြင် ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် (Supply Chain) တစ်ခုလုံးတွင် အသုံးပြုကြရသောစာရွက်စာတမ်းများလိမ်လည်မှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု နှင့်ငွေကြေးခံပါချမှုအပါအဝင် အဆိုပါ တရားမဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို လွယ်ကူချောမွှေ့စေရန် ပုံးပိုးကျည်းမှုများ သည်လည်း ရာဇ်တိပြစ်မှုများတွင် အကျိုးဝင်ပါသည်။

တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုနှင့် တရားမဝင်သစ်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများ၊ ပါဝင်ပတ်သက်သူမှုများကြောင့် သစ်တော်သယံဇာတ်များနှင့် အိမ္ပားစုံများကွဲများ ပျက်စီးပြန်စီးပြီး သစ်တော်သယံဇာတ်များကို ပို့ခို့နေရသော ဒေသခံပြည်သူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် နိုင်ငံတော်ကြိုးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကိုပါ ထိနိုက်စေပါသည်။ တရားမဝင် သစ်စီးထုတ်မှုနှင့် တရားမဝင်သစ်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုနှစ်ခုစုလုံးကို ထိနိုက်စေရှုသာမက သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ဆိုးရွားစွာထိနိုက်စေနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာတွင် ရှင်ဆိုင်နေရသော တရားမဝင်သစ်ကုန်သွယ်မှုများ

တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုနှင့် တရားမဝင်သစ်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများသည် သစ်တော်ကြောင်းဝယ်ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် အစိကဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ တရားမဝင်သစ်များ ကုန်သွယ်မှုသည် နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ မှ ၁၅၂ ဘီလီယံကြား ခန့်မှန်းတန်ဖိုးရှိပြီး သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများအတွက် အခွန်ရငွေများဆုံးရှုံးရလျက်ရှိသကဲ့

သောက်တာ သောင်းနိုင်း

သို့ သစ်တော်များအပေါ်တွင်လည်း ဦးခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ World Wildlife Fund (WWF) ၏ လေ့လာမှုများအရ အမေရိကန်မြစ်ဂုံး၊ ပဟိုအာဖရိကနှင့် အရှေ့တောင်အာရုံတို့ကဲ့သော သစ်အစိကထုတ်လုပ်သည် အပူပိုင်းသစ်တော်များတွင် သစ်တော်လုပ်ငန်းအားလုံး၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် တရားမဝင် သစ်စီးထုတ်မှုများဖြစ်နိုင်ပြီး ကမ္ဘာတစ်စုံလုံးတွင် သစ်ရောင်းဝယ်မှုပမာဏစုစုပေါင်း၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းတရားမဝင်သစ်ရောင်းဝယ်မှုများဖြစ်နိုင်သည်ဟုဆိုပါသည်။

သစ်ထုတ်သောနိုင်ငံများဖြစ်သည့် အင်ဒိန်းရွားတွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် တရားမဝင်သစ်ထုတ်ခြင်းဖြစ်နိုင်ကြောင်း အနှံမှန်းထားပါသည်။ ကမ္ဘာဘဏ်၏ ခန့်မှန်းချက်အရ တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုများသည် သစ်ထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံများအနေဖြင့် စုပေါင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ပါက တစ်နှစ် လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၀ ဘီလီယံမှ ၁၅ ဘီလီယံကြားဆုံးရှုံးစေကြောင်းသိရှိရပါသည်။ တရားမဝင် သစ်စီးထုတ်ခြင်းနှင့် တရားမဝင်သစ်ကုန်သွယ်မှုသည် အမြတ်အစွမ်းများပြီးကုန်သွယ်မှုပမာဏသည် နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀ ဘီလီယံနှင့် ဒေါ်လာ ၁၀၀ ဘီလီယံကြားရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

နိုင်ငံတကာ သမတောဆိုင်ရာပြစ်မှုများနှင့် နောက်ဆက်တဲ့ ပြဿနာများ

တရားမဝင်သစ်ထုတ်ယူခြင်းနှင့် တရားမဝင် သစ်ကုန်သွယ်မှုသည် သစ်တော်ပြန်းတီးခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာပြဿနာများသာမက အခြားသောနောက်ဆက်တွဲပြဿနာများလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအား ဖြင့် တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုမှ ရရှိသောငွေများကို အသုံးပြု၍ စနစ်တကျဖိစ်စဉ်ထားသောရာဇ်ဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခြင်း၊ ငွေကြေးခတ်ခြင်း၊ လူထုဆူပူအံ့ဖြေမှုများနှင့် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်စေရန် ဖန်တီးခြင်းနှင့် ဥပဒေနှင့် မည်ညွတ်သောလုပ်ငန်းများတွင် ရန်ပုံငွေအဖြစ် အသုံးပြုဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်တိဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပြီး ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာလုံခြုံရေးကို ဖြိမ်းခြောက်လာနိုင်ပါသည်။ တရားမဝင် သစ်နီးထုတ်မှုနှင့် တရားမဝင်ကုန်သွယ်မှုများသည် တရားဥပဒေနှင့်အညီ ကောင်းမွန်စွာစိမ်ခန့်ခွဲလျက်ရှိသော သစ်နှင့်သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်းများကုန်သွယ်မှုကို ထိနိုက်ပေြး သစ်နှင့်သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်းများ ရွေးကွက်နှင့် သစ်ရွေးနှုန်းများကို ကမောက်ကမဖြစ်စေ၍ တာဝန်သိကုမ္ပဏီများနှင့် သစ်တော်ကဏ္ဍအိုင်ရာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိနိုက်ပေါ်သည်။

ယေဘုယျအားဖြင့်ဝင်ငွေနည်းပါးသည့် သစ်တော်ကွယ်ဝသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထိရှိသည့် တရားမဝင်သစ်ထုတ်ခြင်း၊ တရားမဝင်သစ်ရောင်းဝယ်ခြင်းများကို သစ်တော်ပြန်းတီးမှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုတစ်ခုအဖြစ် သာသတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး အခြားရာဇ်ဝတ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အလွန်နည်းပါးလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အပူပိုင်းမီးသစ်တော်ကြီးများ အပါအဝင် ကမ္ဘာနေရာအများအပြားတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာပြစ်မှုကျူးလွန်းလွန်မှုများသည် တရားဥပဒေနှင့် လည်ပတ်နေပြီး အကြီးစားလုပ်ငန်းများတွင် အသုံးပြုသည့် နောက်ဆုံးပေါ်နည်းပညာများနှင့် စက်ယန်ယားများကို အားကိုးကာ ဖွံ့ဖြိုးထုတ်သောအားစုံများ၊ ကွန်ရက်များဖြင့် နိုင်ငံကြိုးကြော်ရာအတွက်မှုများ၊ မူခင်းများကိုကျူးလွန်လာလျက်ရှိပါသည်။ တရားမဝင်သစ်ထုတ်ခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဒုစိုက်လိုက်တော်ရွက်လာကြပြီး သစ်တော်ဝန်ထမ်းများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမီးရေးဆောင်ရွက်နေသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်ကိုပင် ထိနိုက်မှု၊ ဖြိမ်းခြောက်မှုများ နှိုလာနေပြီဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အဖေနှစ်မြစ်ဝမ်းနှင့် ကွန်ရို့မြစ်ဝမ်းကိုကြည့်လျှင် သစ်တော်ပြန်းတီးမှုအကြောင်းအရာင်းများကို လေ့လာရာတွင် တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုများစွာ ရှိနေသည် တွေ့ရှိပြီး

သစ်တော်ပြန်းတီးမှုနောက်ဆက်တွဲပြဿနာများ၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စများပါ အရေးတကြီးထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်ကို တွေ့ရှုမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းအရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ

ယခုအခါ ကမ္ဘာနိုင်ငံများအနေဖြင့် သစ်တော်ဆိုင်ရာပြစ်မှုများ၊ တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုများ၏ ကျယ်ပြန့်သော သက်ရောက်မှုများကြောင့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စတစ်ရပ်အဖြစ်ရှုမြင်လာပြီး သစ်တော်ပြန်းတီးမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပြဿနာထက် ပိုမိုသော အလေးထားစဉ်းစားမှုများဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်ကြီးပမ်းလျက်ရှိပါသည်။

ထိုကြောင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် တရားမဝင်သစ်တော်ပြန်းတီးမှုနှင့် ငြင်း၏ဆက်စပ်ရာအတွက်မှုများ၊ နိုင်ငံဖြတ်ကော်မှုများအား နိုင်နှင့်ရန် ပစ်မှုတ်ထား၍၍ ပိုမိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာကြပါသည်။ ကမ္ဘာနိုင်ငံအစိုးရများ၊ အကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသော International Criminal Police Organization (INTERPOL)နှင့် အာဆီယံရဲတပ်ဖွဲ့အကြီးအကဲများအကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ASEAN Chiefs of Police (ASEANAPOL) နှင့် ဥရောပရဲတပ်ဖွဲ့(EUR-OPOL) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတကာ ဖြတ်ကော်မှုများကို စောင့်ကြည့်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသကဲ့သို့ သစ်တော်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများကိုလည်း အထူးကျော်ဆုံးလျက်ရှိပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများ၊ အစိုးရမှုဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေါ်ကြည့်ရေးအေးလုံးအစည်းများ၊ စောင့်ကြည့်ရေးအေးလုံးအစည်းများ၊ အပြန်အလှန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဖြင့်အဆိုပါ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအစဉ်များချမှတ်ကာ အားထုတ်ဆောင်ရွက်လာလျက်ရှိပါသည်။

ဥပမာ အင်တာပိုဂ် (INTERPOL) အနေဖြင့် စစ်ဆင်ရေးဦးရီးများကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပါသည်။ Operation Amazonas III (2017)၊ Operation LEAD (2017)၊ Operation Amazonas IV (2018)၊ Operation Thunder (2021) နှင့် “Thunder 2022” အစိုးရှိသည့် စစ်ဆင်ရေးတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ “Operation Thunder 2022” ဟု အမည်ပေးထားသည့် တစ်လက္ခာ (အောက်တိုဘာ ၃ ရက်မှ ၃၀ ရက်အထိ) စစ်ဆင်ရေးသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၂၅ နိုင်ငံမှ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ အကောက်ခွန်၊ ဘဏ္ဍာရေးထောက်လှမ်းရေးဌာန

များ တောရိုင်းတိရွှေ့နှင့် သစ်တောထိန်းသိမ်းရေး အေဂျင်စီများကိုစာလည်းရှုံးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ဖြစ်သော စစ်ဆင်ရေးများအနက်ပါဝင်သည့် နိုင်ငံအရေအတွက်သည် အများဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ဖမ်းဆီးရမိမှုများမှာလည်းပမာဏ အလွန်ကြီးများပြီး အဖိုးတန်သစ်များမှသည် သက်ရှိ တိရွှေ့နှင့်များအထိ ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပါသည်။ ထိုအပြင် တိရွှေ့နှင့်အစိတ်အပိုင်းများနှင့် အဝတ်အထည်များ၊ အလူ ကုန်များ၊ အတားအသောက်ပစ္စည်းများ၊ တိုင်းရင်းဆေးနှင့် လက်မှုပစ္စည်းများကဲ့သို့သော တိရွှေ့နှင့်အစိတ်အပိုင်းများ စွာကိုလည်း ဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

Operation Thunder 2022 သည် ယခုအချိန် အထိ ဖမ်းဆီးရမိမှ ၂,၂၀၀ နီးပါးနှင့် သံသယရှိသူ ၉၃၄ ဦးကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြီး တရားမဝင်ရောင်းချမှုတွင် ပါဝင် သည်ဟု သံသယရှိသည့် ကုမ္ပဏီ ၁၄၁ ခုကိုဖော်ထုတ် ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး တရားမဝင်ကုန်သွယ်ခြင်း၊ ပါဝင်စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တင်ပြုခြင်းနှင့် ကမ္ဘာတစ်ရွား တွင် ကာကွယ်ထားသောတောရိုင်းတိရွှေ့နှင့် သစ်တော ထွက်ပစ္စည်းများနှင့် ဆက်စပ်သောဖမ်းဆီးမှုများနှင့် စုစုများ စစ်ဆေးမှုများ ဆက်တိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း လေး လာတွေ့ရှုပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် တရားမဝင်ရောင်းဝယ်ခြင်းမှ တားဆီး ကာကွယ်ခြင်း

သစ်တော်းစီးဌာနအနေဖြင့် သစ်တောသယံ ကောက်များ ထာဝော်တည်တဲ့အရေးအတွက် ပြန်မှုသစ်တော မူဝါဒနှင့်အညီ စနစ်တကျဖိမ်အပ်ချပ်လျက်ရှိပါသည်။ သိပ္ပါ နည်းကျက်မံ အပ်ချပ်လုပ်ကိုရှုံးမှုများနှင့်အတူ ပြည်သူ ပဟို ပြုသစ်တောလုပ်ငန်းများဖြစ်သော ဒေသခံပြည်သူအစု အဖွဲ့ဗိုင်သစ်တောလုပ်ငန်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကသစ်တော်ကိုခင်းလုပ်ငန်းများကိုလည်း အရှိန်အဟုန်ဖြင့်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ သစ်နှင့်သစ်မဟုတ်သော သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများတရားမဝင်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် တရားမဝင်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများကို တားဆီးကာကွယ်နိုင်ရန် သစ်တော ဥပဒေ(၂၀၁၈)နှင့် နီးပါးစုံပါးကွဲများနှင့်သားဝာဝါယားသိမ်းသိမ်းရေးနှင့်မြေပြုများ ကာကွယ်စောင့်ရောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ (၂၀၁၈)တိုကိုပြဋ္ဌာန်းပြီး ဥပဒေနှင့်အညီ သစ်တောများစီမံ အပ်ချပ်လုပ်ကိုလည်းလျက်ရှိပါသည်။

သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုထိရောက်စေရန် ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်ငံလုံးတွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှုကို ရပ်နားထားပြီး ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာ နှစ်မှ စတင်၍ ပဲခူးရှိုးမဒေသတွင် သစ်ထုတ်မှု(၁၀)နှစ်

ရပ်နားထားခဲ့ပါသည်။ သစ်တောကလွှာဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများ ထိရောက်စွာ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် သစ်တော ဥပဒေ (၂၀၁၈) နှင့် နီးပါးစုံပါးကွဲများနှင့် သားဝာဝါယားသိမ်းသိမ်းရေးနှင့်မြေပြုများ ကာကွယ်စောင့်ရောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ(၂၀၁၈)တိုကိုပြဋ္ဌာန်းပြီး ဥပဒေနှင့်အညီ တရားဥပဒေ စိုးမှုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သစ်တောထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးတွင် တရားမဝင်သစ်ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးသည် အရေးပါသောကလွှာမှ ပါဝင်နေသဖြင့် သစ်တော်းစီးချပ်တွင် ၁-၃-၁၉၉၂ ရက်နေ့မှစတင်၍ စစ်ဆေးရေးဌာနခွဲကို သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားရှိကာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်အ ဆင့်တရားမဝင်သစ်ဖမ်းရေးလုပ်ငန်းများကို တွေ့နှုန်းအား ပေးကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်လျက်လျက်ရှိပါသည်။ သစ်တော်းစီးဌာနအနေဖြင့် တရားမဝင်သစ်ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးခြင်းတို့ကို အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အ ကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည် -

- (က)သစ်တော်းစီးဌာန၊ မြို့နယ်/ခရိုင်အစိအစဉ်ဖြင့် ပုံမှန်/ရှောင်တခင် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးခြင်း
- (ခ)တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် လစဉ်စစ်ကြောင်း ပုံစုဖြင့် တရားမဝင်သစ် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးခြင်း
- (ဂ)သတင်းရရှိမှုအပေါ် သစ်တော်းစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေး မှူးချုပ်ရုံးမှ ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးဖမ်းခြင်း
- (ဃ)အမိုက်မြစ်ကြောင်းများဖြစ်သော ချင်းတွင်းနှင့် ရော ဝတီမြစ်ကြောင်း စိုးမှုးရေးစစ်ကြောင်းအသွေးပါး ရှာ ဖွေဖမ်းဆီးခြင်း၊ ပင်လယ်ထွက်ပေါက်များအား စီပံ ချက်ဖြင့် စောင့်ကြပ်ဖမ်းဆီးခြင်း
- (ဃ)တပ်မတော်/တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့မှုများ၊ အခြားဆက်စပ်ဌာန အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဖမ်းဆီးခြင်း
- (၅)တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ် (၈)ခု၊ ခရိုင် (၂၁)ခုတွင် သစ်တော့လုံခြုံရေးရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပူးပေါင်းဖမ်းဆီးခြင်း
- (၁၁)၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလမှစ၍ ပြည်သူမှုးပေါင်း ပါဝင်မှုဖြင့် လူထုအခြေပြုစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု သတင်းပို စနစ် (Community Monitoring and Reporting System - CMRS)ဖြင့် သတင်းရယူဖမ်းဆီးခြင်း
- (၁၃)သစ်တောနယ်မြေအတွက် တရားမဝင်သစ် စီးထုတ်နှင့်ဖောက်လုပ်ထားသည့် လမ်းကြောင်းများအား ဖျက်ဆီးဆောင်ရွက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမဝင်သစ်ခီးထုတ်မှုများကို အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖမ်းဆီးရှုမှုများ

သစ်တောထိန်းသိမ်းရေး အရှိန်အဟုန်မြှုံးတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်

ရွှေကိန်းရန် သစ်ထုတ်မှုများရပ်နားထားသော်လည်း တရားမဝင်သစ်နီးထုတ်ယူမှုများ၊ တရားမဝင်ရောင်းဝယ်မှုများမှာ သစ်တော့များ ထာဝစဉ်တည်တံ့ခွဲရေးကို ဖြိမ်းခြားကြ လျက်ရှိပါသည်။ တရားမဝင်သစ်နီးထုတ်မှုများသည် သစ်တော့ဦးစီးဌာနအတွက် အမိကစိန်ခေါ်မှုလည်းဖြစ် သည်။ သစ်တော့ဦးစီးဌာန၏စာရင်းများအရ ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ဘဏ္ဍာန်မှ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာန်အထိ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် တရားမဝင်သစ်ဖော်ဆိုရရှိမှုမှာ သစ်လုံး ၂၃၁.၉၆၂.၅၇ တန် ခွဲသား၂၁၁,၂၃၈.၃၉ တန်၊ စုစုပေါင်း ၄၄၃,၂၀၀.၉၆ တန် ဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ပြီး နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှဖမ်းဆီးရရှိမှုမှာ သစ်လုံး၁၇,၈၄၃.၂၅ တန်၊ သစ်မျိုးစုံခွဲသား၁၆,၅၄၉.၁၀ တန် ဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ပါသည်။ နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှ(သစ်လုံးနှင့်သစ်ခွဲသား) သစ်တန် ၃၄,၀၉၂.၃၈ တန် ဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ပါသည်။

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး (ပဲခူးမှုပိုးမှတွင်) ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်မှုပိုးမှတ်၏ သစ်ထုတ်လုပ်မှု ၁၀ နှစ် ရပ်နားခဲ့သော်လည်း တရားမဝင်သစ်နီးထုတ်မှုများရရှိနေပြီး တရားမဝင်သစ်နီးယူမှုများ၊ ရောင်းဝယ်မှုများကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် တားဆီးကာကွယ်လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၆-၂၀၁၇ မှ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အထိ ဖမ်းဆီးရရှိမှုမှာ သစ်လုံးတန် ၁၀၉,၁၇၃.၂၉၂၄ တန်နှင့် ခွဲသားတန် ၁၂၈,၈၀၄.၂၉၂၂ တန်ဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း ၂၃၇, ၉၇၈.၆၄၄၄ တန် ရှိပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၈ နှစ်အတွင်း ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှသစ်တန် ၂၉, ၄၄၄.၉၀၅၆ တန် ဖမ်းဆီးရရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် အများဆုံး ဖမ်းဆီးစုံပြီး စုစုပေါင်း သစ်တန် ၅၀,၀၂၂.၄၈ တန်၊ ၂၀၁၇-၂၀၁၈ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ဒုတိယအများဆုံးပေးပိုးဆီးပါခဲ့ပြီး ၄၄ ပေါင်း သစ်တန် ၄၈,၆၀၁.၁၁ တန်နှင့် ၂၀၁၈-၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် ဒုတိယအများဆုံးပေးပိုးဆီးပါခဲ့ပြီး ၄၄ ပေါင်း သစ်တန် ၄၈,၁၈၂.၈၅ တန်၊ ၂၀၁၉ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် တုတိယအများဆုံးပေးပိုးဆီးပါခဲ့ပြီး ၄၄ ပေါင်း သစ်တန် ၄၈,၁၈၂.၈၅ တန် အသီးသီးဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ပါသည်။

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ သာယာဝတီခရိုင်နှင့် ပဲခူးခရိုင်တို့တွင် မြောက်ဇာမရီကြီးစိုင်းတည်ရှိပြီး မြောက်ဇာရီတော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့် အညီ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါ ဘေးပူ့တော့တွင် သစ်တော့ဦးစီးဌာနနှင့်ကိုရှိုးယားသစ်တော့ဌာနတို့ ပူ့ပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ REDD+ စီမံခိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ရှိုးထားသောစာရင်းများအရ လက်ပံတန်းဖြုံ့နယ်အတွင်းရှိုးမြောက်ဇာမရီကြီးစိုင်းအတွင်း ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာလမှ ၂၀၂၃ ခုနှစ် မတ်လအထိ ကျွန်း (သစ်လုံး

နှင့်ခွဲသား) ၃၆၃.၆၇၉၃ တန် သစ်မာ (သစ်လုံးနှင့်ခွဲသား) ၃၂၇.၀၈၃၁ တန်နှင့် အခြားသား (သစ်လုံးနှင့် ခွဲသား) ၄၀.၅၆၉၁ တန်၊ စုစုပေါင်း ၄၆၁.၃၁၁၅ တန် ဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ မြောက်ဇာမရီတော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့် ဘေးပူ့တော့သည် အဖိုးတန်သစ်မျိုးစုံလင်စွာပေါက်ရောက်ပြီးတော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့်များစွာ ကျက်စားနေထိုင်သောနေရာရင်းဒေသကြီးအတွက် အတူးအလေးထားသားထိန်းသိမ်းကြရှိပါသည်။

မိုးမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝတိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေား ကာကွယ်တောင့်ရောက်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ(၂၀၁၈) အရ တော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့် သဘာဝအပင်များ၊ ဂေဟစနစ်များနှင့် ရာသီအလိုက် ဒေသပြောင်းရွှေ့ကျက်စားလေ့ရှိသော တိရွှေ့နှင့်များကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်က လက်ခံသဘာတူထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသဘာတူညီချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် တော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့်သဘာဝအပင်များ၊ ယင်းတို့၏ အမိတ်အပိုင်းများ၊ ယင်းတို့မှုတစ်ဆင့် ထုတ်လုပ်သော ထုတ်ကုန်များ၊ ဆင့်ပွားထုတ်လုပ်သောပစ္စည်းများကို ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းအား ထိန်းချုပ်ရန်စသည်ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သစ်တော့ဦးစီးဌာန အချက်အလက်များအရ ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိတော့ ဆင်ရှိုင်းသတ် ဖြတ်မှု(၃၃၃)ကောင်နှင့် သေဆုံးမှုပေါင်း(၁၂၄) ကောင် စုံးရှုံးသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ၉-၁-၂၀၂၂ ရက်နေ့ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ ကလေးဝမြို့နယ်၊ ကလေးဝ-ရေးးကားလမ်းမိုင်တိုင်အမှတ် (၉၇/၃)နှင့် (၉၇/၄) တို့အကြားတွင် တရားမဝင်သယ်ဆောင်လာသော တော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့်များကို ဖော် ပါမ်းဆီးရပါသည်။ အဆိုပါတော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့နှင့်များမှ ပြည်ပမှ ပိမိန်းရိမိန်းကိုဖြတ်သန်းပြီး အိမ်နီးခင်းနိုင်ငံများသို့ ပို့ဆောင် စဉ်ဖမ်းဆီးရမ်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ပမျိုးစီတ် တော့ရှိုင်းတို့ရွှေ့ (၈)မျိုး၊ (၉၉) ကောင်၊ လိုင်ဝ(၅)ကောင်နှင့် လင်ရိုင်ပေါက်(၂)ကောင်၊ စုစုပေါင်း(၈၂)ကောင်ကို ဖမ်းဆီးရမ်းဆီးရပါသည်။ တွေ့ရှိရပါသည်။

အလေးတူ ၂၆-၂-၂၀၂၃ ရက်နေ့တွင် ဘားအံမြို့နယ်၊ သံလွင်တံတားစစ်ဆေးရေးဂိတ်၌ ဖမ်းဆီးရမ်းဆီးရပါသည်။

သောတောရိင်းတိရွှေ့နှင့်များသည် ပြည်ပမျိုးစိတ်များ ဖြစ်ပြီး အာဖရိကတိုက်အနောက်အလယ်ပိုင်းတွင် ရှင်သနကျက်စားသည့် မျိုးစိတ်ဖြစ်သော Mandrill (Mandrillus sphinx)(ခ)ကောင်နှင့် တော်အဖောက်တို့ရှိ မိုးသစ်တော့များတွင် ရှင်သနကျက်စားသော မျိုးစိတ်ဖြစ်သည့် Black (သို့မဟုတ်) Red-faced Spider Monkey (Ateles paniscus) (ဂ)ကောင်ကို ထိုင်နိုင်နယ်စပ် မြေဝါမြို့မှ သယ်ဆောင်လာခြင်းဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရှိရပါသည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်မှုစင်းများ၊ သစ်တော်ပြစ်မှုများတားဆီးကာကွယ်ရေးကို အထူးငရှုပြုဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကုန်းလမ်းနှင့်ပင်ပုသိမ္ပာကြပါက်များမှ တရားမဝင် သစ် ဖမ်းဆီး ရရှိမှုများ

လက်ရှိ လုံခြုံရေးအခြေအနေများအရ ဒါသမလောဘသမားများမှ ငင်းတို့အကျိုးစီးပွားအတွက် နည်းလမ်းပေါင်းစုဖြင့် တော်တွင်းငွေ့ရင်းများမှသည် ကုန်းလမ်းများ၊ ပင်လယ်ထွက်ပေါက်များ၊ နယ်စပ်ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ထွက်ပေါက်များမှ တရားမဝင်သစ်များအား နီးယူထုတ်လုပ်လျက်ရှိရာ ရရှိပြည်နယ်မှတ်စာင့် ပင်လယ်ထွက်ပေါက်သို့ တရားမဝင်သစ်များ နီးထုတ်ရန် ဆောင်ရွက်စဉ် ၁၄-၁၀-၂၀၂၀ ရက်နေ့မှ ၁၀-၁၁-၂၀၂၀ ရက်နေ့အထိ တပ်မတော် စစ်ကြောင်းဖြင့် တရားမဝင်သစ် (၃၅၀၀)တန် တရားခံ (၆၇)ဦး စက်လေ့ (၁၂)ဦး ဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါကြောင်း။ ၂၂-၅-၂၀၂၁ ရက်နေ့မှ ၂၄-၁-၂၀၂၁ ရက်နေ့အထိ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး အတွင်းရှိ AWPT ဆိပ်ကမ်းဝင်းနှင့် သီလဝါဆိပ်ကမ်းများအတွင်း ကုန်သေတွာ (၁၄)လုံးမှ တရားမဝင် ကွွန်းခွဲသား/ ပိတောက်ခွဲသား (၄၂၂၃)ချောင်း (၁၇၃.၆၄၁၆)တန် ဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သစ်တော့သယံဇာတများ ရေရှည်တည်တဲ့စေရန်အတွက် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တော့ထွက်ပစ္စည်းများ နီးယူထုတ်လုပ်မှုလျော့ကြည်းပေါ်ကြရေး ဖမ်းဆီးအရေးယူခြင်းကို နည်းလမ်းမျိုးစုံအသုံးပြုကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ သစ်တော်ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တော့ထွက်ပစ္စည်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးရန် အခက်အခဲရှိသည့် ပင်လယ်ထွက်ပေါက်နှင့် ပင်လယ်ပေါ်ပြုများဖြစ်သော တန်သာရီတိုင်းဒေသကြီး၊ ရရှိပြည်နယ်၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ ရော်ဝတီတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ဘဏ္ဍာနှစ်မှ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာနှစ်အထိ တရားမဝင်သစ်လုံး (၄၉၆.၃၀၀၂)တန် ခွဲသား (၁၂.၆၃၈.၉၀၆၀)တန်အား ဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါသည်။ နယ်စပ်ဒေသများတစ်လျောက်မှ ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ဘဏ္ဍာ

နှစ်မှ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာနှစ်အထိ တရားမဝင် သစ်လုံး(၉၉.၆၉၀.၁၆၁၅)တန် ခွဲသား(၆၁.၅၇၆.၁၄၅၄) တန် စုစုပေါင်း (၁၄၁.၂၆၆.၃၀၆၉) တန်အား ဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါသည်။

သစ်တော်းစီးဌာနအနေဖြင့် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တော့ထွက်ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးခြင်းအား အရှင် အဟုန်မပျက် ဆက်လက်ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးခြင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ ဆက်စပ်ဌာနများဖြစ်သည့် တပ်မတော်၊ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၊ သစ်တော့လုံခြုံရေး ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ဘဏ္ဍာနှစ်မှ ၂၀၂၂-၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာနှစ်အထိ တရားမဝင်သစ်လုံး (၁၁၆၁.၄၂၇၅)တန် ခွဲသား (၂၄၀၉၉.၉၀၀၆)တန် စုစုပေါင်း (၃၅၇၁၃.၃၂၉၁)တန် အား ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ပြီး၊ တပ်မတော်၏ စစ်ကြောင်းထိုးဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါကြပါဖြင့် စုစုပေါင်း တပ်မတော် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၊ သစ်တော့လုံခြုံရေး ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာများ၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကြောင့် သစ်တန်ပမာဏများစွာကို ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဆက်လက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

တရားမဝင်သစ်ထုတ်ခြင်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုများကို နည်းလမ်းစုံဖြင့်တားဆီးကာကွယ်လျက်ရှိရာ ဖမ်းဆီးရရှိမှုများစွာရှိခဲ့သော်လည်း သစ်တော့သယံဇာတများ ရေရှည်တည်တဲ့စေရေးအတွက် သစ်တော်ပြန်းတီးမှုကို တားဆီးနိုင်ခြင်းမရရှိပါချေ။ တရားမဝင်သစ်များ ခုတ်လျှော့ပြီးမှ ဖမ်းဆီးရပို့ခဲ့ပါကြပါသော် ခုတ်လျှော့ခြင်းမပြုမှုပြီး ကြိုးတော်းစီးပွားရေးကို ဆိပ်ကမ်းဝင်းများအား သစ်တော့ဆိုင်ရာပြုမှုများ အလွယ်တကူကျေးလွန်မှုမရရှိစေရေးအတွက် နည်းလမ်းစုံဖြင့် အထူးသတိပြု ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

တရားမဝင်သစ်ထုတ်ယူမှုများ တရားမဝင်ရောင်းဝယ်ယူမှုများနှင့်အပြန်အလှန် ဆက်နွယ်နေသည့်စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အမိကအရေးကြီးသည်အချက်မှာ-

သမုတ်တရ - ၉ (၁၇)၀၀၈

Home of Teak

၂၀၁၈ ခုနှစ် မတ်လ မှာ-
သာယာဝတီကို ခရိုင်မှုးတာဝန်နဲ့ ရောက်ရှိခဲ့ပါ
တယ်....

သာယာဝတီ မသွားမီ အကြီးအကဲ တစ်ယောက်
ပြောပြတာက သာယာဝတီဆိတာ Manual ဂိယာနဲ့
ဟောင်းရတဲ့ကားဆိုလျှင် 1,2,3,4 ဂိယာမကုန်ခင် ဖြူ
လယ်လမ်းက ဆုံးသွားတော့တာတဲ့ ....

အလျားတိတဲ့ မြို့လို့ ပြောတယ်ထင်ပါရဲ့....

ရန်ကုန် မော်ဘီ သင်တန်းကျောင်းကနေ ပြောင်း
ရတာဆိတော့ ခရီးမိုင်အားဖြင့် မဝေးလှုသော်လည်း မြင်
ကွင်းတွေက တော်တော်ပြောင်းလဲသွားပါတယ်၊ အထပ်
မြင့်မြင့် အဆောက်အအုံတွေနဲ့ မွန်းကြပ်တဲ့ဖြူပြောနေ
လယ်ကွင်းမိမ်းတွေနဲ့ လွတ်လပ်ကျယ်ပြောတဲ့ ကွင်း
ပြင်ကျယ်ကြီးကိုမြင်လိုက်ရတာ ရင်ထဲမှာ လွတ်လပ်ပေါ်ပါး
အေးချမ်းသွားစေတာ အမှန်ပါပဲ....

မြင်ရရုံးနဲ့ အားမရနိုင်တော့လို့ ကားရပ်ပြီး လမ်း
ဘေးဆင်းလိုက်တော့ တဗ္ဗားဟူး တိုက်ခတ်နေတဲ့ လေနဲ့
အေးချဲ့အရာသာ တစ်ကြီးခံစားလိုက်ရာသလို သန့်ရှင်းလတ်
ဆတ်တဲ့လေကို ရှုံးကိုလိုက်ရတာဟာ ဖြူပြနဲ့ လက်ပွန်း
တတိုးနေခဲ့တဲ့သူအတွက် မတုထူးကဲတဲ့အရသာပါပဲ....

ပထဝိမှာ သင်ခဲ့ဖူးတာအရဆုံး ဥက္ကား၊ သုံးဆယ်
သာယာဝတီလို့ အစဉ်အတိုင်းရှိတော့
သုံးဆယ်မြို့ဆိုင်းဘုတ်ကို ကျော်ခဲ့ပြီး
နောက်တစ်မြို့ဟာ သာယာဝတီပဲလို့
ကိုယ့်စိတ်ကျွေးနဲ့ကို မောင်းလိုက်တာ
လက်ပဲတန်းမြို့ကို ရောက်သွားပြီး
သာယာဝတီဆိတာ မတွေ့ခဲ့ရပါဘူး....

ဒါနဲ့ မောင်မောင်ကျော်(တော့
အပ်ကြီး) ဆီ ဖုန်းဆက်လိုက်တော့မှ
သုံးဆယ်နဲ့သာယာဝတီက တစ်ဆက်
တည်းပါဆရာ၊ ရန်ကုန်ပက်က အဝင်
မှာ သုံးဆယ်ဆိုင်းဘုတ်ရှိပြီး ပြည်ပက်
က အဝင်မှာမှ သာယာဝတီဆိုင်းဘုတ်
ရှိတာဆိုလို့ ပြန်လှည့်လာခဲ့မှ သာယာ
ဝတီဆိုတဲ့ ဆိုင်းဘုတ်ကို တွေ့ရပါ
တော့တယ်....

ကိုင်ပြီးခြုံ(ပြောပါ)

အဘိုးဆရာစံ ပုဂ္ဂိုပြုရေဒသ သစ်တော်လောက
မှာဆို ကျွန်းသစ်ပေါက်ရောက်ရာ မူရင်းဒေသ Home
Of Teak လို့ တင်စားခေါ်၏ ကြတဲ့ ပဲခူးရှီးမကို စတင်
ခြေခံခဲ့ပါပြီ....

အမြတ်ရှင်

သာယာဝတီဆိတာ သမိုင်းထင်ရှားရှိခဲ့တဲ့မြို့ ....
ရိုးမ နဲ့ မြစ်မခ အကြားမှာ စိမ်းလန်းတဲ့ လယ်
ကွင်းတွေ စိုင်းရုံထားတဲ့ မြို့....

အေးချမ်းသာယာတဲ့ မြို့လေး တစ်မြို့....
ရိုးသားဖြူစင်ကြတဲ့ မြို့သူမြို့သားတွေနေတဲ့မြို့....
ဒီမြို့လေးဟာ ကျွန်းတော်အတွက် မျှော်လင့်ချက်
တွေ ရှိကောင်းရှိနေမှာ....

ဒီမြို့လေးဟာ ချစ်စရာ....
ဒီမြို့လေးဟာ ပျော်စရာ....
ထိုထက် ကျေနှင်းမိရသည်မှာ-
ဒီမြို့လေး က အိမ်ကြီးရှင် ဖြစ်ခြင်းပါပဲ....
ဒီမြို့ကိုရောက်ရောက်ချင်း....

အံ့ချိုးနှင်းဖြစ်ခဲ့ရသည်ကတော့ သစ်တော်
အရေးပိုင်မင်းအိမ်ကြီးပါပဲ

၁၉၁၈ ခုနှစ်မှာ တည်ဆောက်ခဲ့တဲ့ နှစ် ၁၀၀
ဝန်းကျင်သက်တစ်ဦးရှိ ကျွန်းသားအိမ်ကြီးပါ

အဝေးက ကြည့်လျှင် ခြုံကျယ်ကျယ် သစ်ပင်အုပ်

အုပ်တွေကြားထဲက အိမ်မဲမဲကြီးဟာ ရင်ဖိစရာ....
ဒါပေမဲ ....

အိမ်အတွင်းပိုင်းကို ဝင်မိလျှင်တော့? ....
မြင်မြင်သမျှ ရင်ခန်းရတာတွေချည်းပါ...
ဘဝမှာ....

ဒီလို ကျွန်းသားဖြင့်အတိပြုးသည့် အိမ်ကြီးနဲ့ နေရမယ်လို့ တစ်ခါမှ တွေးမထားဖူးခဲ့ ရှစ်လက်မပတ်လည် ကျွန်းတိုင်ကြီးတွေ ဆယ်လက်မ လေးလက်မ ယက်မကြီး တွေဟာ မထူးဆန်းလှဘူးဆိုလျှင်တောင် အပေါ်ဂျက်ထိုး ဖို့လှမ်းမဖိတဲ့ ရှစ်ပေခွဲ လေးပေ အခန်းတံ့ခါးကြီးတွေက တော့ အရင်က အိမ်ကြီးရှင်တွေကို အထင်ကြီး အားကျ တော့ အမှန်ပါပဲ....

တစ်ဆောင်ရုံးလျေကားကြီးတက်ရတိုင်း ကိုယ့်ကိုယ်ကို ဘဝင်မြင်ချင်မိသလို ဘုရားခန်း ညွှန်ခန်း နားနေခန်း လျသာဆောင်တွေနဲ့ တခိုးတနား ဖွဲ့ထားပုံများကလည်း ဝင်ထမ်းဘဝ အိမ်ခန်းကျဉ်းကျဉ်းလေးတွေနဲ့သာ နေခဲ့ရတဲ့ ကျွန်တော့အတွက် အုံသဗ္ဗြီးရင်း အုံသဗ္ဗြီးသာပါပဲ....

လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်က မိသုကာဆရာတွေရဲ့လက်ရာဟာ ဒီဇေတ်ဆရာတွေထက် မနိမ့်ဘူးဆိုတာ တဲ့ ခါးရုပ်တာတွေကသက်သောပြန္တနာဂုံပြန်ပါတယ်....

ပီးဖို့ခန်း ထမင်းစားခန်း ရေချိုးခန်း သန္တစ်ခန်း
တွေပါလျှင် အိမ်တစ်အိမ်အတွက် ပြည့်စုံပြီထင်ထားခဲ့တာ
နောက်ဖောက ပစ္စည်းသိလျှင်ခန်းနဲ့ အဆောင်ခန်းတွေ
ရတော့မှ အိမ်တစ်အိမ်မှာ ဒါလည်း လိုတာပါလားလိုသိ
လိုက်ရပါတယ်....

ဝရံတာဆို မျက်နှာစာနဲ့ နောက်ပက်မှာသာ တွေ့
ဖူးခြားပြီး တစ်အိမ်လုံး ပတ်ချာလည် ဝရံတာနဲ့ သံကော
ကာဆီး၊ နောက်ဖေးမှာ လောကားတစ်စင်း ထည့်ပြီး ပုံဖော်
ထားတာဟာလည်း ကျွန်ုတော်အတွက်တော့ ကာရံညီ
ကမျာတစ်ပုဒ် ဖတ်လိုက်ရသလိုပါပဲ....

လေဝင်လေထွက် မူတာတဲ့ အိပ်ခန်းတွေ တည့်
ဆောက်ထားပုံကိုလည်း သဘာဝရဲတည်ပါမှာကို အမိအရ
အသုံးချထားခြင်းလို အံ့ဩ ဂဏ်ယူစီပြန်ပဲ၊ ခြေအကျယ်
က ၁ ကေ ခန့် ရှိမည်။ သစ်ပိုင်မျိုးစုံစုင် တော့အုပ်လေး
အလယ်တွင် သစ်သားအိမ်ကြီး ရှိသည်။

အိမ် အဝင်/အထွက်၊ ပြေလမ်း ကျွေးကျွေးလေး
ရှိ၏။ ထိုလမ်းလေးတွင် လမ်းလျှောက်ရသည့် အရသာ
သည် ကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။

ရေကောင်း ပြောကောင်းပေမ့် နှဲရာသိတွင်ပင်
စိမ့်လန်းနေသည်မှာ ပျက်စီ အေးချမ်းလှ၏။ စိုက်ထား
သည့်အပင်များက မည်သိမျှ စံနှစ်တကျ မရှိ။

သတ်မျိုးနှင့် ပိုတစ်ပင် သည်တစ်ပင်၊ အကွာအ

ဝေးကလည်းရှိချင်သလိုရှိသည်။ ကြီးမှန်ပင်က အခြား
အပင်တွေအဖို့များကာ ထောင်ထောင် ထောင်ထောင် လုပ်
နေချိန် လောင်းမိပင်တွေက အောက်မှာ ယက်ကန် ယက်
ကန် ဤသည်ကပင်လျှင် လောကသဘာဝကို မြင်တွေ့
နေရသကဲ့သိတည်း။

ဒေသအပူချိန်သည် ၄၀ စင်တီ ဝန်းကျင် ရှိတတ်
သော်မြား အိမ်ရှုံးက ပိတောက်ပင်ကြီးအောက် ခိုနား
လိုက်လျင် ရင်ထဲထိ အေးပိုမ်စေ၏။

ကိုယ့်ခြေထဲကို လျှောက်လည်ရုံဖြင့် လေကောင်း
လေသန တစ်ဝကြီးရှုနိုင်သည်။

ଶିଳ୍ପିଙ୍କର ମହାନ୍ ଅବଧିରେ ଶିଳ୍ପିଙ୍କର ମହାନ୍ ଅବଧିରେ

ကျေးင်ကုတိ၏ တေးဆိုသံကို ဗြိမ့်ညောင်းစွာ
နားဆင်ရှု၏၊ လေနှေအေးတို့ကြောင့် ကိုယ်ရောစိတ်ပါ လန်း
ဆန်းစေ၏။ ဤအိမ် ဤခြောက် တန်ဖိုးကြီးမားလှပါ၏။
အိမ်ကြီးရှင်ဖြစ်ရခင်းအတွက် ကျေနပ်စရာ ဂဏ်ယူစရာ
အုံဉာဏ်နိုင်ဖွယ်ရာတွေကတော့ စာတစ်စောင်ပေတစ်ဖွဲ့
ရေးပြလိလည်း ကုန်နိုင်အံ မထင်။

৩৩০ ৩৩০ ৩৩-

ဤအမိမကြီးနှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်ခဲ့ရယူခြင်းအ^{၁၁}
တွက်ဂုဏ်ယူမဆုံးသလို ဤအမိမကြီးရှင်ဖြစ်ခွင့်ခြင်းသည်
လည်း ရေးကသိတ်ပွဲကြောင်းဟာသာ ဂဏ်ယူမပို့နိုင်၏။

ପ୍ରକାଶକ

အညာမှာမွေးအညာမှာကြီးခဲ့သူ အညာသား အတွက် နေရထိငြိမ်ရအောက်ဆုံးကတော့ သာယာဝတီမိုးပါပဲ ရွှေပြီဆိုတာနဲ့ သဲကြီးမဲကြီးမရွှေတဲ့နေ့ဆိုတာကလည်း မရှိ သလောက်၊ အနည်းဆုံး တစ်ကိုယ်တော့ ရွှေတတ်သည်....

အညာ မှာ မိုးမရွှေဘူး လို ပြီးတွေးသံ ကြားရတော့
နောက်နေလေသလား အောက်မေ့မိသည်။

କିମେବାଗ୍ରୀ ରୋଗର ଅନ୍ତର୍ଲାଲରେବାଗ୍ରିକ ପୁଣ୍ଡିଗ୍ର
ତା ପ୍ରତିପୁରୀରେବାଗ୍ରୀଭାବରେଲ୍ଲୀ ଏ ଫ୍ରେଣ୍ଡିଶିପିଙ୍କରେବାଗ୍ରିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ଦେବ ତାଙ୍କରଙ୍କାରେବାଗ୍ରୀଭାବରେଲ୍ଲୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେବାଗ୍ରୀଭାବରେଲ୍ଲୀ

မိုး ရွာချေထိုက်လျှင် အပူသက်သာမယ်လို့ ညည်းမြို့
တော့ ရွာမှာပါ ဆရာရယ် ဒီမှာက ရွာပြီဆိုလျှင် မတိတ်
တော့ဘူး လို ဆိုတဲ့ ဒေသခံတစ်ယောက်ရဲ့ မှတ်ချက်ကို
ရွှေစမ်းပါစော်ဘာ ပူတာမဆိုင်ဘူး လို ပြောခဲ့တာ.. ပြန်
ပြီး ရှုပ်သိမ်းရတော့မည်။

ရွှေ လိုက်တဲ့ ပါး....

အငြိုးတကြီးကိုပါပဲဆိုတာ ဒါမျိုးဖြစ်မည်ထင်၏။
အသာမှာ စိုက်ခင်းတော်နှင့်ဘဝ မိုးမျှော်ရတာ အမော...
နည်းနည်းအံ့လာပြီဆိုတာနဲ့ ကောင်းကင်ကို တမောမော

မျှော်သာမျှော်သည် မယုံကြည်ဆိတာ အညာမိုးကို တင်စားဖွဲ့ဆိုလေရနှုထင့်.... ရွာရန် ရာနှုန်းပြည့်ဆိုလျှင် ဖွဲ့ဖွဲ့ပဲ ရွာတယ် ဆရာ လို့ အညာသူ/သား တွေပြောတာ ကြားတော့ ပြီးဖြစ်သည်။

ရန်ကုန် မိုး ....

ဝါကနဲ့ ရွာသည်။

ရွာပြီးတိတ်သားလျှင် နေရောင်ကို မြင်ရတတ်သည်။ ဒီဒေသ ဒီနေရာကတော့ အညာနှင့်ခြားနားလှသလို ရန်ကုန်နှင့်လည်း မတူကွဲပြားနေ၏။

ဖြတ်ကနဲ့ နေရောင်ကို မြင်လိုက်ရသလိုလို ထင်နေဆဲ.... သဲကြီးမဲကြီး ရွာချေတတ်သည်။

စွန် လဆန်း က စပြီး ရွာတဲ့ မိုးသည် ပြတ်လပ်သည် ဟူ၍ မရှိသလောက်။

မိုးလိုး ကျ စ တုန်းက သိကြား နဲ့ အသူရာ၊

သားမက်နဲ့ ယောက္မမစ်ဖြစ်ကြ ပစ်ကြ သတိကြတာ အိမ်မှာရှိသမျှ မိမ်ခံပစ္စည်းလေးတွေ မိုးကြီး လျှပ်စီး ခြေား အနိစ္စ ရောက်ကုန်ကြပါရောလား။

ရန်ကုန် မှာ လသာ မသာ မသို့ ဖေမြို့မှာ မိုးရွာ မရွာ မသို့ သာယာဝတီမှာ ဦးမာယ တစ်ယောက်တိမ်တွေ ဒေါသတကြီး ဖြေချေနေလေရဲ့....

ကျွန်တော် နှင့် သူတို့

ရိုးသားကြတဲ့ လူအများစုတက်မှ ရိုးသားသူများကို ခုထုံးလုပ်ပြီး ကိုယ့်အတွက် အမွမ်းတင်ကာ နေရာယူနေကြသူအချို့လည်း တွေ့ခဲ့ရရဲ့ ....

သာယာဝတီ ရောက်ပြီး ၅ လ ခန့် အကြာ ညကြီးသန်းခေါင် ဝင်လာတဲ့ ဖုန်း....

Hello !

ဆရာကျွန်တော့ ဖုန်းနံပါတ် မှတ်ထားပေးပါတဲ့.... ပိုင်စီးပိုင်နှင့် ကျေးဇူးပြုပြီး လူကြီးမင်း က ဘယ်သူလဲ ဘယ်ကလဲ ဆိတာ ပြောပြပါလား ဆိုတော့ ကျွန်တော် က သစ်တော်ဗာန အကျိုးလိုလားသူပါ ဆိုတာကလွှဲပြီး ဘာမှ မဖြေ အိုကေပါ လို့ ပဲ တုန်းပြန်လိုက်ပါတယ်.... နောက်တစ်နှာ ....

သတင်းပေးချင်လိုပါ တဲ့ ....

သေသေချာချာ လိုက်မှတ်ပါတယ်....

လွန်ခဲ့တဲ့ ၃ နှစ်လောက်က ဒီနှုန်းက ဘယ်လို တွေ လူပုံရှားကြတယ်ဆိတာကို ဒီကာပတ်ကုံး ပြောပြပါတယ်။ အခုကော ဘယ်လိုတွေ လူပုံရှားနေကြလဲ လုပ်ပါ၌ဗျာ ဆိုတော့ တူးလျှင် ပြောမယ် သူ့ဖုန်းနံပါတ်လေး မှတ်ထားပေးပါ တဲ့....

ဟုတ်ကဲ့ပါ လိုပဲ တုန်းပြန်လိုက်ရပြန်ပါတယ်။ Hello.!

သာယာဝတီ အေဒီ လား တဲ့....

ဟုတ်ကဲ့ပါ ....ဘာများ ကူညီပေးရမလဲများ ဆိုတော့ ကျွန်တော်ခရိုင်ထဲက မဟုတ်တဲ့ အခြားမြို့နယ်တစ်ခု အကြောင်း သတင်းပေးချင်လိုပါတဲ့....သက်ဆိုင်ရာ ခရိုင်မှုးကို ဆက်သွယ်ပါလားဆိုတော့ အဲဒီ ခရိုင်မှုးက သူ့ဖုန်းဆက်တာ ဖုန်းမကိုင် လို့ ဆရာက တစ်ဆင့် ပြောပေပါ တဲ့.... ဟုတ်ကဲ့ပါ လို့ ပြောလိုက်ရပြန်ပါတယ်။

တစ်ခါကတော့ Viber ကနေ ဆက်သွယ်လာတာ.... ဆရာတာပည့်တွေအကြောင်း ပြောပြချင်လိုပါတဲ့ တော့အုပ်တွေအကြောင်း တော့ခေါင်းတွေအကြောင်း အဲဒီ အပြင်.... နယ်ပြောက လူတွေအကြောင်း စုံလိုပါပဲ.... မိတ်ဆွေက ဘယ်သူလဲ ဘယ်ကလဲ ပြောပြပါလား ဆိုတော့.... စိတ်ချပါ ကျွန်တော် ဆရာကို သတင်းမှန်တွေပဲပေးမှာပါဆိုတာကလွှဲလို့ ဘာမှ ပြောမပြပါဘူး။

ဒီတစ်ခါလည်း ကျွန်တော် ဟုတ်ကဲ့ပါပဲ လုပ်လိုက်ရပြန်ပါတယ်။

တစ်နေ့မှာတော့ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ရုံးကို ဆိုက်ဆိုက်မြိုက်မြိုက်ရောက်လာကြပါတယ်။ သတင်းပေးသူ တိုင်ကြားသူတွေကို သူတို့ကို ပြောပြပါ.... သူတို့ အဆင်ပြေအောင် ညီးမြှင့်းပေးပါရပေါ့ တဲ့....

ရှတ်တရဂ်စိတ်တို့သွားပေမဲ့ ဂိုယ့်စိတ်ကိုပြန်ထိန်းပြီး သတင်းပေးသူဆိတာ လျှို့ဝှက်ထားရပါကြောင်းဒါကို နားလည်ပေးစေလိုကြောင်း အရည်ကြီးရှင်းပြလိုက်ပါတယ်။ အားလုံး ပြောလည်အောင်ပါ .. သူတို့က တာဝန်ရှိ သူတွေပါတဲ့ ဒီတစ်ခါ ဟုတ်ကဲ့ပါလို့ မပြောလိုက်ရပေမဲ့ အရင်လိုပဲအောင့်သက်သက်နဲ့သာကျုန်းလိုက်ရပါတယ် ....

သာယာဝတီ ခရိုင်မှုးဘာဝ အမှတ်တရပါပဲ....

အယောင်ဆောင်ဟာ်

သာယာဝတီ ရောက်ပြဆိုကတည်းက သတိပြုခဲ့သည်မှာ ဟာသာဖို့မှ....

ဟာသာမ က ဟာသာဖို့ ရဲ့ ကျောပေါ်စီးလို့များ ငရေးတွေကြီးကျောပေါ်ပေါ်....

ဟာသာဖို့ချာ ဘုန်းတွေကံတွေ နိမ့်ကုန်ချေရော လို့ ကံကြံးဖုန်းဖုန်းပြုပါတယ်။

ဒေသခံတွေကို ဒီပုံရဲ့အစိုးပါယောက်များကို နိုင်စားကံတွေ လို့ ပြောတာ ဆိုလား....

ပဲခူးဒေသ ရေကြီးတော့ နားစရာနေရာ မရှိလို့ ဟာသာမ က ဟာသာမ ကို သူ့ကျောပေါ် ပေးနားစေတာ

ဆိုလား....

တော်သေးရဲ့ အနီး က အညာသူ ပေမျို့။

တစ်ချို့ကကျတော်လည်း သေအတူ ရှင်မက္ခာ၊ အချစ်မှာ သစ္စာကြီးတတ်ကြတဲ့ ဟံသာတွေလိုပဲ ပဲခူးသူ/သားတွေရဲ့ အချစ်ကြီးတတ်ကြပုံကို ဖော်ကြားထားတာ တဲ့ပျော်။

မည်သို့ဆိုစေ ဟသာ့မောင်နှုနိုက် သံယောဇ်ဖြစ် ခဲ့သည်။ ဟသာ့တော်မှာ နေသားတကျရှိလာသည်။ ဟသာ့မြေနှင့် ရင်နှီးကျမ်းဝင်လာသည်။ မိုးမရွာသူင် မနေ တတ်သလို ဖြစ်လာသည်။ နေရောင်ကို မျက်နှာချင်း မဆိုင် ရဲသလို ဖြစ်လာသည်။ ခြောက်သွေခြင်းကို ပြုပြင်တတ်လာသည်။

ဘာဖြစ်သွားသည် မသို့။

မိုး ကို တွယ်တာတတ်နေဖြီး

နေရောင်ကို ပုန်းချင်သလိုလို ဖြစ်လာသည်။ မို့စွတ်တဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ပျော်ဝင်ချင်လာသည်။ အညာသားသည် အညာသာဝတိုက် စိမ်းပြုလာသည်။ သူကိုယ်သူ ဟသာ့ တစ်ကောင်ဟု ထင်ယောင်ထင်မှား ဖြစ်လာသည်။

အမှန်တော့

ဟသာ့ယောင်ဆောင်သော အညာငါ် တစ်ကောင်သာတည်း။

အဟော်ပြီး

မြိုတိသူ သခင်ကြီးတဲ့ အငွေ့အသက်တွေ ထင်ကျန်ဆဲ.... ဒီမြို့လေးကို ရောက်ခဲ့တာ ရှစ်လကျော်ခဲ့ပြီး။ မြို့လေးဟာ အိမ်ငဲ့လို ယိယွင်းလာပေါ့ ကြံ့ခိုင်ဆဲ နေဝါးဖြီးဖြီ အချိန်များဆို အဆောက်အအုံ မဲ့ကြီးများ စီရိနေတဲ့ ဒီမြို့လေးရဲ့ ချုပ်ညာရီဟာ ကြက်သီးထချင်စရာ။

နောင်းကျပြန်တော်လည်း ပိဿာကာလက်ရာတွေ က ဆွဲဆောင်မှု ရှိလုပ်ပါဘူး။

အုံချို့ဘန်း ချီးမွမ်းတတ်ကြပေမယ့် ထိန်းသိမ်းဖို့ မွမ်းမံဖို့ မွေ့လျှော့နေခဲ့ကြတော့ စာတိုက်ပုံးကြီးတောင် အိပ်ပျော်လုလု....

တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်....

တစ်နေရာကတစ်နေရာ ဆက်သွယ်ပေးခဲ့ရာ စာတိုက်ကြီးကို အင်တာနက်ဆိုတာကြီးက အိပ်ပျော် စေခဲ့ပြီထင့်။

ထူးအိမ်သင် က ရထားချွဲသံသံကြားလျှင် အမေ အိမ်ပြန်ချင်သတဲ့။

ကျွန်တော်တော့ ဒီမြို့လေးရဲ့ဘူာတိုက် ရောက်သွားတာ အတိတ်ကို ပြန်ချင်သွားမိပါရဲ့။

ပြည် မှာ တပြည်သူမရွှေတား စောင့်မျှော်နေလေ

မလား။

ဂါဝန်လေးနဲ့ ပိုလ်မလေးကို လွမ်းမိသလိုလို....

အိမ်အဝင် က ပိတောက်ပင်ကြီးခမျာ့ ရော ထောင်းခဲ့ပြီ။

သို့သော် သူသခင်အရေးပိုင်မင်းတို့ပြန်လာသည် ထိ စောင့်နော်းမည်သလျှော် အားအင်အပြည့်နဲ့ ရှင်သန်ဆဲ ခြုံတဲ့မှာ အိမ်မဲ့ကြီး တစ်လုံး၊ ကိုယ့်အိမ် မဟုတ်မှန်းလည်း သိသည်။

သို့ပေမဲ့လည်း....

တစ်ချို့က ရောက်ခဲ့ဖူးသလိုလို....

နေရာဟောင်းကို ပြန်ရောက်လာရသလိုလို....

အိမ်တံခါးမှာ စောင့်ကိုဆလံပေးနေကျ အပွဲနား များ တွေ့လေမလား....

ခြုံတဲ့မနက်ခင်းဟာ.... အဖြူအမဲ ရှုပ်ရှင် ကားတစ်ကား ပြန်လည်ခံစားမြင်ယောင်နေရသလိုပါပဲ။ (သယာဝတိစာတိုက်၊ ဘူတာနှင့် သစ်တော်အရေးပိုင် မင်းအိမ်တိုက် ခံစားရေးဖွဲ့ပါသည်)

မမော့သာ အညာ

အခါလည်ကျော်ပြီ....

ခုတိယ ငွေ့ ကို ဖြတ်သန်းရပြန်သည်။

နဲ့ချာစေချင်လျှင် မရွာနိုင်ဘူး....

မရွာစေချင်လျှင် သွန်းဖြီးမစဲတော်ပြီ နဲ့

ဆိုတဲ့မိုလ်ထိုးရဲ့ မိုး ကို ဟစ်လို့ အော်လိုက်ချင်သည်။

သကြံန်ကတည်းက မျှော်ခဲ့ရသည့် မိုး...

ဘယ်ဝယ်ဘယ်ဆီ မှန်းဆရာမည်မသည့်မိုး...

စိုရုပင် မဖြန်းပက်တော့ ပိတောက်ပန်းလေးတွေ လည်း လန်းခွင့်ပဲရ နွမ်းလို့ ကြော်ခဲ့ကြသည်။

ကောင်းက်ကိုမေ့ကြည့်တော့ တိမ်တွေ ခရီး လွန်နေဆဲ နေမင်းကြီးသည် ပြုပေါက်ကင်းစွာဖြင့် ....

နော်အပူချို့တွေ မြင့်တက်နေသည်မှာ နောက်ထပ် ၃ ရက်ခန့်ထိ ဆက်ရှိနော်းမည်လို့ မိုးလေးက ကြေားထားသည်။ ဒီပုံးအတိုင်းဆိုလျှင် ပိတောက်ပင်အောက်က ကွပ်ပျော်ကလေး အသုံးဝင်နော်းမည်။

ရွှေခွင်အေးလေး သောက်ရလှုံး ကောင်းမယ်လို့.... နေ က ပူ မီး ကပျက် ဒုက္ခာမှ သက်သာလိုသက်သာ ငြား တစ်းတလိုက်သည့် အေးအသံနှင့် မရှေးမနောင်း

ဆိတာတကယ်ဖြစ်နိုင်ပါမလား၊ ဝေဒနာကို ရှုမှတ်ဖို့ လွယ်ပါမလား၊ ထိုထက် ဝေဒနာကို ဝိပဿာ ဉာဏ်ရအောင် ဆင်ခြင်နိုင်ပါမလား၊ သွားနိုင် လူပုံရှားနိုင်တဲ့အခါန် မှာ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို ငါ ပိုင်တယ် ထင်ထားသမျှ နာခြင်း ဆင်းရဲကို ဒီဇွန် ကြံ့ရသည့်အခါ ....

နေသောင့်.

တစ်ပတ်တိတိ မနားတမ်း ရွာသည်။ ဉာဏ်လောက်ကစပြီး မိုးခဲ့သွားသည်။ အရှင်ကျင်းကတည်းက နေမင်းကြီးကို တာဝကြီး မြင်ခွင့် ရသည်။

ကောင်းကင်ကြီးက ပြာ လို့ စိုးစီ စိုးစီ သံလေး တွေ ညံနေသည့် မနက်ခင်းမှာ မင်္ဂလာရှိစွာ နှီးထလာ ခဲ့ရသည်။ သပြေပင်မှာ ရွှေကိန်လေးတွေ ထိုးနေလိုက်တာ ရဲရဲနိုင်လို့တောက်ပင်ကြီးဆို အုန်းဆိုင်းညီးမြှင့်းကာ နေပြောက် ထိုးစရာပင်မရှိတော့။

စိမ်းစိမ်းစိုးစီ သစ်ပင်ရှိတို့သည် စိတ်ခွန်အားကို ဖြစ်စေ၏။ အစာအိမ်အဟောင်းကို နံနက်စာအသစ် ဖြည့်တင်းပြီး နံနက်ခင်း နေရောင်ခြည်ခံယူရန် အလိုက်အိပ်ပြင် ထွက်၍ လမ်းလျောက်သည့်အနိက် အရေပြားထဲ စိုက်ဝင်လာသည့် နေရောင်ခြည်က စူးရှုရှု တော်သလင်း မြစ်တွင်း သင်ဖြူး ခင်း၊ မခင်း တော့ မသိ၊ သာယာဝတီ တော်သလင်း နေသည်ကား ပုံစွဲသေးနိုင်ပေ၏။

မည်သို့ဆိုစေ အိမ်ရှင်မက အဝတ်စိတွေ အပြင် ထုတ်ရင်း နေမင်းကြီးကိုမေ့ကြည့်ကာ ကျေနပ်နေသည်။ ကျွန်းပင်လေးတွေ အခုမှ အစာချက်ရတော့မယ်လို့ သစ်တော်သမားပို့ နေမင်းကြီးကို ကျေးဇူးတင်နေမိသည်။

ဦးမာယာ၏ စာနာ ငဲ့ညာမှုကြောင့် သာယာဝတီ မိုးတွင်း၏ နေသာသော နေ့နေ့နေ့ မင်္ဂလာရှိစွာတွေ့ခွင့်ရခဲ့သည်။

မျှော်လင့်ခြင်း နေ့သစ်တို့ အရှေ့ဆီသို့ ....

၀တီ

မိုး မှ သည် ဆောင်း....

ဆောင်း မှသည် နေ့ ....

ရာသီတွေ နှစ်ပတ်ကျော်လည်ပြီးနောက်....

တတိယပြောက် နေ့ ဟာ အလွမ်းနေ့ပါပဲ ....

လွမ်းတတ်သူအဖို့ လွမ်းစရာတွေချည်းပါ.... ၀တီ ၀တီ နဲ့ စိုးပြီး ဆုံးဆည်းခဲ့တာ....

၂၀၁၈ ခဲ့ မတ်လ နေ့နေ့လယ် တစ်ခုမှာပေါ့....

ရန်ကုန်ရဲကာဗွန်ငွေတွေကြားက ရှုန်းကန်တွေ့ ထွက်လာခဲ့ရလို့ မောဟိုက်နှမ်းလျေနေတဲ့အခါန် အေးမြတ် ၀တီ၏ရင်ခွင့် နိုင်နားလိုက်ရစဉ်အနိက်ဟာ ဘဝမှာ ဘယ်

လို့မှ မေ့မရခဲ့တဲ့ တစ်နေ့ပါ။

သစ်လွှဲနေနေတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လေအေးပေးစက်တွေရဲ့ အပြုအစု အယုအယကြားကနေ အန်းတစ်မြင်ကွင်း တွေနဲ့ သဘာဝရသတွေရဲ့ပြောင်းလဲကြိုဆိုမှုဟာ ရှေ့ရ သွားလောက်အောင်ခံစားခဲ့ဖူးတယ် ‘ဝတီ’

ရိုးကနဲ့ရိုးကနဲ့ စိုးတာဝါးမြင်ကွင်းတွေ မကြာခဏ ကြိုခဲ့ဖူးတာလည်း သဲထိတ်ရင်စိစရာ....ကြုံနှစ်တပ်မျှူးကြီးကို ဂါရဝပြုမိတော့မှ အညာကဆွဲမျိုး အဖိုးပါလားလို့ သိခဲ့ရတာ ဂုဏ်ယူမဆုံး။

မြစ်မခေါ် စိမ်းမြတ် တစ်မျှော်တစ်ခေါ်မြင်ကွင်းတွေ ဟာ ရင်ကိုဆွေတ်ပုံကြည်နဲ့စေခဲ့တာ ပြောမပြတတ်အောင်ပါပဲ။

မှုကွာရဲ့သာယာအေးချမ်းမှုကတော့ ပိုလာဘာလီ ထက်သာလွန်နေလိမ့်မည် ထင်ပါ ‘ဝတီ’ ရေ....

နိုင်း

ကြာကန်နဲ့ကဗျာဆန်တဲ့ စိုင်း....

စိုင်း ရဲ ရင်ခုန်သံ ကို မြတ်နိုးပိုခဲ့ဖူးတာ မှားသလား ‘ဝတီ’ ,

အလိုလိုအခေါက်ခေါက်

ရောက်ချင်တိုင်းရောက်

မရောက်ချင်လည်းရောက်နေရတဲ့

ရိုးမ မြတ်လမ်းကြီးကို

ဘယ်လို မေ့ရပါ ‘ဝတီ’ ရယ်

စိန်ကန့်လန့်က ထမင်းကြော် စား စစ်ကွင်း ကကရေကရာလေးနဲ့ အချိုတည်းလိုက်ရတာ၊ နတ်သူဒ္ဓါ မဖို့ နိုင်ပါဘူး၊ အခါခါအလိုလို စာပန်းသီဖွဲ့လောက်တဲ့အေမရို့ ငါချင်းကတော့ ရင်တွင်းအမှတ်တရ ဘယ်တော့မှ မေ့လို့ ရမှာမဟုတ်ပါ ‘ဝတီ’

အခုတော့ စိမ်းပြီးတဲ့လား၊ နှင်ပြီးတဲ့လား၊ နှီလှုခွဲ့ မရှိတော့ပြီးတဲ့လား....

‘ဝတီ’ မလိုတော့တဲ့အခါ အဝေးကို ထွက်သွား မှာပါ.... စိမ်းတဲ့ ‘ဝတီ’

ပြီးတော့....စိမ်းနေတဲ့ ‘ဝတီ’ ကိုကျေနပ်စွာ နှဲတ်ဆက်သွားမှာပါ။ ‘ဝတီ’ တို့ ရိုးမကြီး စိမ်းနေတာမြင်လျှင် ပျော်ရွှင်နေပါရ၏။

အမရို ငါ်ဪီးသံ ခဲတဲ့တစ်နေ့....

ပြန်ဆုံးတွေ့ခွင့် ရပါရ၏....

တစ်နေ့ ‘ဝတီ’ အလှသွေးတွေ ကြွယ်လာတဲ့ တစ်နေ့ ရိုးမကို မြတ်ကျော်ပြီး တွေ့ခွင့်ပြုပါ့ီး ‘ဝတီ’၊ လွမ်းစရာတွေကတော့ ပြောလိုလည်းကုန်မည်မထင်၊ လွမ်းတတ်သူအဖို့ လွမ်းစရာတွေပါ ‘ဝတီ’ ရယ်....

(သာယာဝတီ သို့ ဂျုံးဆွဲ၏ အမှတ်တရ)

ပိုးမောင်(ကျောစွဲခွဲတိုးပိုး)

‘ဒ ရေ ဒ’

‘ဟေ ဘာလဲ.... ဒ ပီဒီမှာရှုတယ်’

ခေါ်တဲ့သူက လဲ ဒ । ပြန်ထူးတဲ့သူကလဲ ဒ । ဒီနာမည်လေးကို ဖိုးမောင်နဲ့ ဉာဏ်မောင် သူငယ်ချင်း နှစ်ယောက်ကြား သုံးခဲ့ကြတာ ကြာပါပြီ နှစ်ကာလပင် မမှတ်ပို့ချင်တော့။ နာမည်ခေါ်ခဲ့ရတာပဲတူတာ စရိက်က လုံးဝမတူ ဖိုးမောင်က မသောက်မစား၊ ပျော်ပျော်နေ တတ်သူ။ ဉာဏ်မောင်က နေညိုချိန်ဆို အရက်ကလေး တမြေမြနဲ့။ တခြားသူကို ရန်ရှာတတ်တယ်။ အိမ်သူ သက်ထားကိုပင် ရန်ရှာတတ်သည်။ ဒါပေမဲ့ ဖြန်းကနဲဆို ရှိက်သံကြားလိုကြည့်လိုက်လျှင် ဉာဏ်မောင် ခါးကော့ခံ နေကျား သူမိန့်းမ ဒေါ်ချင်းမကိုတော့ မူးလာလည်း ကြောက် ရတယ်။

ဒီနေ့ လုပ်စရာလေးတွေရှိလို ဉာဏ်မောင် အိမ် ဘက်ထွက်လာခဲ့တာ..သောက်ထားပုံတော့မပေါ်သေးပေ။

‘ဒ ရေ .... ဒီနှစ် ပိုးဦးစောတယ်။ ယမားရေနဲ့ ချင်းတွင်းရေ အတက်စောလိမ့်မယ်ထင်တယ်’

ဉာဏ်မောင် က ‘ဟုတ်တယ် ဒ ရေ .... တို့ပြင် စရာရှိတာလေးတွေပြင်ထားရအောင်။ ဒီနှစ်တော့ သုံးကြိုးလုံး ရေတက်လိမ့်မယ်ထင်တယ်။ သုံးကြိုးတက်မှ ဖြစ် မယ် ဒီနှစ်ကြွေးယဉ်စားထားတာလေးတွေများတော့ ပြန်ဆပ် ရအုံးမှာကွဲ’

‘မမူပါန ဒ ရာ ငါးတက် များရင် တစ်ရေတည်း နဲ့ကျေမှာပါ’

ဉာဏ်မောင်ကို အားပေးနေရပေမယ့် ဖိုးမောင်တို့ မိသားစုလည်း ထိနည်းတူပပ်။ ရေတက်ကို မျှော်နေရတာ။ ယမားချောင်းနဲ့ ချင်းတွင်းမြစ်က ရွှေမြစ်တင် တောင်ခြေမှာ

ဆုတယ်။ နှစ်စဉ် ချောင်းရေ မြစ်ရေကြီးတဲ့အချိန်ဆို ရေက ရွာဘေးထိရောက်တယ်။ ပုံမှန်ဆို တစ်နှစ်သုံးကြိုးပေါ်ရေ တက်တယ်။ ပိုးနည်းတဲ့နှစ်ဆိုရင်တော့ နှစ်ကြိုးနဲ့ပဲ ပြီး သွားတတ်တယ်။ ဒီလို ရေတက်ချိန်ဆို ဖိုးမောင်တို့အတွက် ငွေ့ခွင်ချိန်ပဲ။ ရွာဘေး ရေတိမ်နေရာတွေကို ငါးထွက်ဖမ်းရင် အများကြီးရတာ။ ဉာဏ်မောင်က လေ့ပဲတယ်။ ဖိုးမောင်က လေ့ပြီးကနေ ပိုက်ကွန်နဲ့ပဲပို့ပြီး ငါးဖမ်းတယ်။ ပစ်မဲ့ နေရာကိုတော့ ငါးစာတိုင်ကြိုးစိုက်ထားရတယ်။ ငါးလူး ငါးလဲး ငါးဖျော်း ငါးဖန့်ဝိုင်း၊ ဟင်းဝန်း ငါးဘတ်အစုံရတာ။ ငါးခုံးမကတော့ အပေါ်ဆုံးပဲ။ ငါးပေါ်တဲ့အချိန်ဆို ငါးခုံးမကို ဝယ်စားတဲ့သူနည်းတယ်။

တစ်နေ့ကို လေးလား လောက် ထွက်ပြီးငါးဖမ်းကြတယ်။ လေးလားဆိုတာ လေးကြိုး ကို ပြောတာပါ။ ရသမျှပါးတွေကို အာမျိုးသမီးတွေက ဒိုင်ခံရောင်းကြတယ်။ နောက်ဆုံး လား ကိုတော့ ညာ (ရ)နာရီ လောက်မှ သိမ်းကြတာ။ ရောင်းချိန်မရှိတော့ ဆားနယ်ပြီးလောင်ထားရတယ်။ တစ်နောက်နှင့်ရောင်းရငွေထဲကနေ ငါးစာ ပဲဖတ်ဝယ်ဖို့ ဖယ်ထားတယ်။ ပြီးရင် ကွန်တာကို သူငယ်ချင်းနှစ်ယောက် တစ်ယောက်တစ်ဝက်စီ။ ပိုက်ဆံကိုတော့ သူငယ်ချင်းနှစ်ယောက် ဖြင့်သာမြင်လိုက်ရတယ်။ မကိုင်လိုက်ရပေ။ သက်ဆိုင်ရာ အိမ်သူသက်ထားများက တစ်ခါတည်း သိမ်းလေ့ရှိသည်။ ဉာဏ်မောင်အတွက် အဲလိုနေ့တွေဆို ယမကာလေး တစ်ပုံလင်းရတယ်။

‘ဒရေ.... အနောက်တော့ဘက်ဆီမှာ ဖိုးကျေတာ များနေပြီး ရေတက်လာတော့မယ်ထင်တယ်’

‘ဟုတ်တယ် မင်းရဲ့ ကွန်ကို အာထားနော်’
‘ကွန်က ဟပြီးပြီး ခုက လေ့ဖာမို့ မင်းဆီ ငါး

ଲାକୁତ୍ତା ରେଣ୍ଟିଵେଃନ୍ତି ପୁଣ୍ୟଗ ଦ୍ୟବୁଧ୍ୟ'
 ଦ୍ୱାନ୍ତିମୋହନ ଗ 'ଆପି ରେ ତିଆଧିନ୍ଦିଃ ମନ୍ଦଃଗ
 ଗ୍ରୂହଃଗ୍ରୂହିତାଶ୍ଚତ୍ତା ମନ୍ଦଃଲ୍ୟବ୍ରାହ୍ମ ଦିଧିନ୍ଦିଃଗ୍ରୂହଯ'
 ଦୟାଶ୍ଚପେଷନ୍ତି ଆଗ୍ରିଃଗ୍ରିଃମହୂର୍ତ୍ତିପେ॥ ଦିଃପଣଃତ୍ତେ
 ବ୍ୟାପ୍ତିକାମ୍ଯାତିକାମ୍ଯାତିପି॥ ତ୍ରିଃମୋହନଗ ଦୟାଗି ଆଧିନ୍ଦି:
 ଗର୍ଭିନ୍ତିଗର୍ଭତା॥ ରେଲ୍ଦ୍ୟାମୋହନ ପୁଣ୍ୟଗନ୍ତି ଦେଖାତାଯ॥
 ପ୍ରିଃରି ରେଣ୍ଟିଵେଃଦ୍ୟାଦ୍ୟବୁଧ୍ୟତାଃଦ୍ୟିନ୍ତିଗର୍ଭତାଯ॥ ରେମନ୍ଦିତ୍ତା?
 ଦୟାଗ ପ୍ରୀପିଃଫେନ୍ତା ଦୟାର୍ଥୀର୍ଥା ଵୀରିନ୍ଦନୀନଃତାଯ॥
 ସ୍ଵର୍ଗିନ୍ତିଲୋକ ଦୟାପ୍ରିତ୍ତିତ୍ତେଆଧୁନ୍ତିଗି ଲ୍ୟଦିଧିନ୍ତିତା
 ତେବ୍ରିତେବ୍ରିଲେଃ ପ୍ରିଃଵ୍ୟାଃପିପ୍ରି॥ ରେଆତାଗିନ୍ତିତୋଦ୍ୟିପ୍ରିଃ
 ଦିଃପଣଃତ୍ରି ଆଶନ୍ତିପର୍ବତୀପ୍ରତିଶେଷପ୍ରି॥ ରେ ଗ ମତାଗିଵେଃତ୍ତା?
 ତୋଦ୍ୟିବ୍ୟାଃମନ୍ତ୍ରି॥ ମନ୍ତରିଗ ଯବାଃଗି ତ୍ରିଃମୋହନ ରେମନ୍ଦିତ୍ତା?
 ରେ ଫୋରିଫେନ୍ତାତ୍ତ୍ୟାରତାଯ॥

‘ ଓ ରେ.... ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କ ଯମାଃପନ୍ ଦିଶ୍ରୀଙ୍କ
ତାତ୍ୟ॥ ରେ ଫୋର୍କ୍‌ଡ୍ରୋ ତାତ୍ୟଲାତାତ୍ୟଗ୍ରୁ॥ ଘୋର୍ଣ୍ଣିରେ
ଗୁର୍ବେତ୍ତାମଧ୍ୟତାତ୍ୟ’

‘ହୃଦୟଲାଙ୍କାରୀ... ତେଣୁମାର୍ଗରେଣନ୍ତିରୁ’

‘အေးပါ့က... ငါတော့ ဒီနဲ့ ညနေ ဖြစ်ဆုံကို သွားပြီး ငါးပမ်းချင်တယ်၊ ဒီလိုရေဝန္တာက်ရင် ငါးမောင်းမ တွေ အရမ်းရတတ်တယ်’

‘ဟာ... မသွားပါနဲ့ ဇရယ်၊ ရေကျချိန် လျှော့
လည်း သွားလိုမရဘူး၊ မင်းသိတဲ့အတိုင်း ယမားရေက
မြင်းတစ်ဦးပြီးမလွတ်ဘူးကျ’

‘ရပါတယ် ဒေ ရေစ်ကနဲ့ ဘေးမြို့များ ကွန်
နဲ့ပတ်မှာပေါ့၊ ပုံမှန် မြစ်ရေ ကြည်နေတဲ့အခါန်ဆို ငါး
မောင်းမက အုပ်လိုက်နေတာ၊ ကပ်လို့မရဘူး၊ ခုလို ရေ
နောက်ရင် ဖမ်းလို့လွှာယ်တယ်ဘွဲ့ ဒီတော့ ချောင်းထဲကို
ရေတက်ရင် ဝင်နေကျလေ’

‘ဒီရေကြာ မေကြာ ပါမွေးကတည်းက နေလာတာ ကျမ်းပါတယ်က ’

‘ପ୍ରେସରଲାନ୍ଡ୍ ଓ କୁଳା ଦିତେ ? ମଧ୍ୟିଗୀତେ ?
କୁଳ ଫିରେ ? ମଜ୍ଜିବିରେଣ୍ଟା ରେଗ୍ୟୁଟାଲାନ୍ଡ୍ ଓ ଏକାଙ୍କିତ
କେବି ? ’

ညွန့်မောင် စိုးရိမ်မယ်ဆိုလည်း စိုးရိမ်စရာပင်။
ယမားရေ ကျလာရင် အရမ်းမြန်တာ။ တဝါဒဝါနဲ့ မြည်
သံကြားရင် ချောင်းထဲကလူတော့ ပြီးလို့မလှတ်ပေါ့။ ရေ
ထဲမျောပါပြီး အသက်ဆုံးရတာများတယ်။ ရေလိုင်းက
ထဲမြင့်တယ်။ ပါလာတဲ့ သစ်ကိုင်းပါးကိုင်းတွေထဲက လွှတ်
ဖို့မလှယ်။ အဆိုးဆုံးက ကျွန်းသစ်လုံးကြီးများလည်း မျော

လာပီး ရှေ့င်ဖိုသိမ်းဖို အလွန်ခက်တယ်။ ဒေသခံတွေက
တော့ အနောက်တော်ပေါ် မိုးညီနေရင် ယမားနားကို
မကပ်ကြပေါ်။ ကလေးများကိုလည်းမသွားဖို သတိပေး
ထားရတယ်။

ညင် နေဝါယာများ အပြုံးမောင်သား အကြီး
ကောင်းလိုပါး ညွှန်မောင်ဆီရောက်လာတယ်။

‘ဦးလေးရှေ ကယ်ပါဦး... အဖေ ယမားကင့်
ခုထိ ပြန်မလာသေးဘူး၊ ချောင်းရောက ကမ်းလုံးပြည့်နေပြီ
ထိ ကြားတယ်’

‘ဟာ ဒုက္ခပါပဲ၊ ဒီကောင် တိပြုရဲသားနဲ့ စွတ်သွားတာ၊ ရေထဲ ပါများ သွားပြီလားမသိဘူး၊ လာကွာသွားကျည့်ရအောင်’

ယမားပက်ရောက်တော့ မြစ်ဆုံထိ သွားလိုပရ^{၁၁}
တော့ပေါ့။ ဒေါက က ကမ်းလုံးပြည့်၊ လိုင်းကလည်း ကြမ်း
နေတယ်။ ချောင်းကမ်းပါးကိုပင် ကပ်လိုပရပေါ့။ တစ်ချီး
နေရာတွေ ရေတိုက်စားပြီး ကမ်းပါးများပါ ပုံပါနေတာ
တွေ ရတယ်။

‘ଓ গে... ও গে’

‘အဖော်...အဖော်’ ဖိုးမောင်သားက ငါရင်း
အော်ခေါ်ရှာတယ်။

ଦ୍ୟାନିଃ...ଦେଇ... ଦ୍ୟାନିଃ ଲିଙ୍ଗିଃହୀମ୍ବାଃକ ଶ୍ରେଣିତାନ୍
ତୋଣିରେଣ୍ଟି ଗ୍ରହଃଗ୍ରହଃତାମଃତାମଃ ଧିଗ୍ନିଏତ୍ତପ୍ରିଃ ଏରଃତ୍ୱନଃ
ଫୁର୍ତ୍ତରେଣ୍ଟିଷ୍ଵାଃପେଣିଃତାଯି॥ କିଅବ୍ଧିକ୍ଷ ଲୁଭପ୍ରେକ୍ଷ ଠିକିତାନ୍
ଦୟାଫେରିତୋହମ୍ବାଃପଞ୍ଚ କୋରିଃହୀମ୍ବାଃତ୍ତିମଳ୍ପାଯି॥

‘ଆପେକ୍ଷା ...ଆପେ’

‘ ဦးလေး... ကယ်ပါဉိုး အဖေ ရေထဲပါသွား
ပြနဲတူတယ’

‘ଓেঁগু দিত্বাঃত্যি ফন্দঃআপে ছোর্দয়ক
ওৰাঃত্বান্ন’

‘ଗେ ... ଗେ ... ଓ ’

‘မင်းအဖေတော့ ရေထဲမျာပါပြီး သေလောက်ပြီ
ပန်ကြစိုကာ မိုးလည်းခြပ်လာပြီ ’

‘ଆପେ ରେ ...ଆପେରେ ଗାଁଲିଖିନ୍ତି’ ଗଲାରେ
ଏ ଦିବସିଙ୍କ ଲିଙ୍ଗରେଣ୍ଟିଙ୍କରୁ ପୋକିଲାପିତାତାଯି॥

‘ଲୋପିଗା ପକ୍ଷକର୍ତ୍ତାଙ୍କ’

နှစ်ပေါင်းများစွာ တွေ့ခဲ့တဲ့သူငယ်ချင်းတစ်ယောက် နဲ့မြောစာနဲ့ ခေါ်ပေးရတယ်။

ଫିଁ:ମୋର୍ଦ୍ଦିତୀତିପିଲ୍ଲାବୁଃତେବୁ ଯୁଷ୍ଟିକ୍ରିତ୍ତେବୁରତାଯି ।
ଵାଯିଦ୍ଧିତପ୍ରାଦ୍ଵାଦ୍ଵାରମୁଖଃମହି । ଯୁଷ୍ମବ୍ୟାଃକ୍ରିଃଗ ଆପେକ୍ଷି
ତର୍ପିଃଦିନେତ୍ତାଗି । ଅଂଶିତାକିଃପିକିକିନ୍ଦ୍ରିୟରେତାଯି ।

‘ଓৱে পিন্কেন্ট্ৰোগৰ্হিণীলা:’

အသံနောက်လျည့်ကြည့်လိုက်တော့ဖိုးမောင်။

‘ဟာ... မင်းကွာ သေပြီမှတ်နေတာ၊ ငါတို့ မို့ချုပ်
တဲ့အထိ ရှာနေတာကွဲ’

‘ရွှေပြန်ရောက်တော့ မင်းတို့ ငါနောက်လိုက်လာ
တယ်ပြောလို့ သိရတယ်၊ ပြန်လာလိမ့်မယ်ဆိုပြီး ထပ်မ
လိုက်တော့တာ။ မင်းအတွက် အရက်ဝယ်လာတာကွဲ
ဆေ ...’

‘မင်းက ဘယ်လိုပြန်လာတာလဲ’

‘ချောင်းရောက ရှုတ်တရက်တက်လာ ဒါ ရဲ ပါ
လည်း ရွှေမြင်တင် တောင်ပတ်တက်ပြီး ပြန်ခဲ့တာ။ ပါ
လည်းတောင်ပေါ်တက်မိရော... ရေ ကမ်းလုံးပြည့်ပဲ ကံ
ကောင်းလို့ လွှတ်တာ တောင်ပေါ်က ပတ်ပြန်လာလို့
မင်းနဲ့လမ်းလွှာသွားတာ’

‘မင်းကို ရှာရတာနဲ့ပဲ ညာနေက သောက်ထားတာ
လေး ဘယ်ရောက်သွားမှန်းမသိပါဘူးကွာ... ပေး အဲဒီ
ပူလင်း’

‘နော်းကွဲ ... မသောက်နဲ့ပါ၊ ရေငန်ပိုင်ကို အရင်
တင်ရမယ်၊ ဒီနေ့ ပါးမောင်းမ နှစ်ပိဿာလောက်ရလာ
တယ်၊ ဒီရာသိ ဦးဦးဖျားဖျားလေးလေး’

စားပွဲပေါ်ပါ ပိုက်ကွန်တင်၊ အရက်ပူလင်း၊ ပါး
ကြော်နဲ့ ဖိုးမောင်က ရေငန်ပိုင်ကို ဦးတို့ကိုနေလေပဲ့၊

‘တင်လိုပြီးပြီ ဒေါ်ရော... သောက်ပေတော့’

‘သောက်လို့မရသေးဘူးကွဲ တင်မြောက်ရှိုးမယ်’

‘ဘယ်သူ့ကို တင်ရှိုးမှာလဲ’

ဖိုးမောင်က အရက်သမားမဟုတ်တော့ နားမ
လည်ပေါ်

‘ဟာ ကောင် ဒါ ရဲ ’ ကိုဂိုးကျော်ကိုလေကွဲ သူကို
ဦးချသောက်မှ နောက်ကို အရက်များများ ပေးမှာ ကွဲ

‘သော် ဒေါ် ရှုံး’

*****

စာမျက်နှာ (၁၆) မှ အဆက် >

တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုများ၊ တရားမဝင်ကုန်
သွယ်မှုများသည် သစ်တော်ပြန်းတီးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်
အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာစိန်ပေါ်မှထက် အကျိုး
ဆက် ပိုမိုများပြားကြောင်းနှင့် အခြားသောဥပဒေနှင့်မည်း
ညွှတ်သောလုပ်ငန်းများ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးလုပ်ငန်းများ
နှင့်လည်း ဆက်စင်နိုင်ကြောင်း သတိပြုရန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။
ထိုကြောင့် တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှု၊ တရားမဝင်သစ်ရောင်း
ဝယ်မှု၊ သစ်ခိုးမှုဟူ၍ သီးသန့်သောထားခွဲခြားကိုင်
တွယ်ခြင်းထက် အခြားဆက်စင်နေသောပြသောများနှင့်
ချိတ်ဆက်စဉ်းစားကာ အတူတက္ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လို
အပ်လျက်ရှိပါသည်။

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးရှုထောင့်မှုနေ၍ ပတ်ဝန်း
ကျင်ဆိုင်ရာရာဇ်စေတဲ့မှုများ၊ ပြန်မှုများနှင့် အခြားရာဇ်စေတဲ့
အမျိုးအစားများကြား ဆက်စင်မှုများကို ကောင်းစွာ နား
လည်ရန်၊ မူးယစ်ဆေးပါး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများ၊
ငွေကြားခငါးချုပ်မှုများ၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများ၊ စုစုမဲ့ စစ်
ဆေးမှုနှင့်တွဲပြန်မှုများကို ဆက်စင်ချိတ်ဆက်ပြီး ဆက်
စင်ဗြာနများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမြှေ့မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ကြ
ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတူ ဝန်ထမ်းများ၏ အကျင့်ပျက်
ခြစားမှုများကြောင့်လည်း အဆိုပါ တရားမဝင် သစ်ထုတ်
မှုများ၊ တရားမဝင်ရောင်းဝယ်မှုများ၊ တရားမဝင်ကုန်သွယ်
မှုများ လွယ်ကူစွာဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သဖြင့်ဝန်ထမ်းများကိုလည်း
အဆင့်ဆင့်ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားမဝင်သစ်ထုတ်မှုများနှင့် တရားမဝင် ကုန်
သွယ်မှုများသည် စီးပွားလုပ်ငန်းကြီးတစ်ရပ်အဖြစ်
ကုန်ရက်ဖွဲ့ကာဆောင်ရွက်လာလျက်ရှိသဖြင့် သစ်တော့
ဦးစီးဌာနတစ်ခုတည်းဖြင့် ပြောင်းနိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲ
မည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏ သဘာဝသယံဇာတများ
ပျက်စီးဆုံးခြင်းမရှိစေရေးနှင့် ထာဝစဉ်တည်တွဲစေရေး
အတွက် ပြည်သူ့ပုံပြုသစ်တော်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်း
များ အရှိန်ဟန်ဖွဲ့တင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တင်မတော်
မြန်မာနိုင်ငံ ရဲတော်ဖွဲ့အပါအဝင် ဆက်စင်နေသော ဝန်ကြီး
ဌာနများ ပိုင်းဝန်းပူးပေါင်း ကူညီဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်သာ
လျှင် တရားမဝင် သစ်ခိုးမှုများ၊ ကုန်သွယ်မှုများကို
အောင်မြှင်စွာ တားဆီးကာကွယ်နိုင်မည်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း တင်ပြ
အပ်ပါသည်။

ကိုးကား:-

<https://www.usaid.gov/biodiversity/illegal-logging-and-deforestation>

www.wwf.panda.org/discover/our-focus/forest-practice/deforestation-causes/illegal-logging

ထုတေသနမြို့သွယ် သစ်တော်ဦးဌာန ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ
(ပြော ၂၀၂၃)

သစ်ပင် အကြောင်း သီကောင်းဓရများ

သစ်ပင်သည် သက်ရှိတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူကား သစ်ပင်သည် အစာစားသည်။ တစ်နှင့် တစ်ခြား ထွားကြိုင်းကြီးမားသည်။ မျိုးဆက် ပျောက်ကွယ် မသွားစေရန် ပေါက်ပွားပေးသည်။ အစေ့များမှ အပင် ဖြစ်လာပြီးနောက်တွင် သစ်ပင်တစ်ပင် ရှင်သနကြီးထွား ရန်အတွက် လိုအပ်သောအချက်များ ရှိပါသည်။

ယင်းအချက်များနှင့် ပြည့်စုံနိုင်အောင် အပင်အ စိတ်အပိုင်းများက တာဝန်အသီးသီးယုကာ ဆောင်ရွက် ကြရသည်။ လူနှင့်တိရဲ့နှင့်တို့သည် အစာအဟာရ ဖို့ပေါ်ရမှ ကြီးထွားနိုင်သကဲ့သို့ သစ်ပင်များသည်လည်း မြေသုတေသန စားသုံးရမှ ရှင်သနနိုင်ကြရာ မြေသုတေလိုအပ်ခြင်းသည် ပထမအချက်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယလိုအပ်သောအချက်သည် ရေဖြစ်ရာ လူ တိရဲ့နှင့် စာသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့သည် ရေမသောက်ရလျှင် အသက်သေနိုင်ကြသကဲ့သို့ သစ်ပင် များလည်း ရေမသောက်ရလျှင် အသက်သေနိုင်သည်။ လေသည် သစ်ပင်များ ရှင်သနကြီးထွားရန် တတိယ လိုအပ်သောအချက် ဖြစ်သည်။

လူတို့သည် လေထဲတွင် ပါဝင်သော အောက်စိုက် စာတ်ရမှသာလျှင် အသက်ရှင်နိုင်သည်။ သစ်ပင်များအ တွက် စတုတွေ့လိုအပ်သောအချက်သည် နေရောင်ခြည် အပူရိနိုင်ဖြစ်သည်။ သဘာဝလောကကြီးထွဲ့ အကြီးမားဆုံး သောအင်အားသည် တိုးပွားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အင်အား အတွက် အကောင်းဆုံးသောဥပမာကား သစ်ပင်၏တိုးပွားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အလွန်သေးငယ်ပြီး ကရာမြေပြေလောက သောသစ်စေ့မှပေါက်ပွားလာပြီး ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲ များကိုလည်းခွွဲစိတ်ဖောက်ထွင်းသွားနိုင်သည်။ ကောင်းကင် အမြင့်သို့လည်း ဥပမာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ သစ်နိုင်ခေါ် ဆိုကြုံးယားပင်ကြီးများသည် အမြင့်ပေ ၃၀၀ ကျောက်အောင် တိုးထွက်နိုင်ပေသည်။

အပင်ရှင်သနကြီးထွားရန်လိုအပ်သည့် ရေနှင့်

စာတ်ဆားဟုခေါ်သည့် ရေတွင် ပျော် ဝင်နေသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို အမြစ် များကေစုပ်ယဉ် ကဗ္ဗာမေမြတ်း၏ ဆွဲငင် အားကိုဆန့်ကျင်ပြီး ပင်စည်မှ တစ်ဆင့် အရွက်များသို့ ရို့ဆောင်နိုင်ကြသည်။ သစ်ပင်၏အထက်ပိုင်းတွင် အကိုင်းအ ခက်များဖြော်ထွက်ကြသည်။ ရေသောက် မြစ်သည် ရေရှိရာအရပ်သို့ အနက်ဆုံး ဆင်းသက်သဖြင့် အရှည်ဆုံး အမြစ်ဖြစ် လေသည်။ သိမ့်မွေ့နှီးသုံးသော အမြစ် ဖျားများထိပ်တွင် ဦးထုပ်သလ္ာန် မြစ်ပုံး ကလေးများဖြင့် ကာကွယ်ထားပြီး မြေ တွင်းသို့ ပုလင်းဖော်ဖွံ့ဖြိုးသည် ဝက်အူ ရစ်ကဲ့သို့ လိမ့်ကောက်ထိုးဝင်သွားသည်။

ကျောက်ခဲကဲ့သို့ မာကြာသော အရာဝတ္ထုနှင့် တွေ့သောအပါ ရောင်ကွင်းသွားကြသည်။ အက်ဆိုဒ် စာတ်လဲမီးရည်တစ်မျိုးအဖြစ်လည်း ကျောက်တုံး ကျောက် ခဲများကို ခွွဲစိတ်ဖောက်ထွင်းနိုင်ပေသေး၏။ အမြစ်များတွင် မြစ်ပကြီးနှင့် အမြစ်တက်ဟူ၍ရှိရာ အမြစ်တက်များ၏ ထိပ်ဖျားအနီးတွင် အမြစ်မွေ့ဟုခေါ်သော နှုန်ယ်သည် အမွေးများပါရှိသည်။ မြေဆီလွှာရှိ ရေနှင့်စာတ်ဆားတို့ သည် အမြစ်မွေးများမှတစ်ဆင့်သာ အပင်ထဲသို့ ဝင်ရောက်နိုင်၍ အပင်၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများမှ မဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့။ ထို့ကြောင့် ခြောက်သွေ့သောရာသီတွင် သစ်ပင်ရင်းနှင့် ရေလောင်းခြင်းသည် အချည်းအနီးပင် ဖြစ်သည်။ သစ်ကိုင်းအောက်တည်တည်ရှိမြှုပ်ဖြစ်သွင်းရေလောင်း ခြင်းသာ အကျိုးရှိပေလို့မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော ထိုနေရာများတွင်သာ ရေသောက်မြစ် မြစ်မွေးများ ထူထပ် ပေါ်များစွာရှိနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

မြေမှန်တွင် တွယ်ကပ်နေကြသော ရေရှိးရေడွေ့ များသည် ကြီးမားလှသည့်သစ်ပင်ကြီးများအတွက် ခြောက် သွေ့သည့်ရာသီတွင် တစ်ဖက်သတ် စိန့်ဝင်ခြင်းအားဖြင့် ရေလုံးလောက်စွာရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မြေတွင်းရှိ ရေသည် သစ်ပင် ထိပ်ဖျားသို့တိုင် ပည်သို့ တက်ရောက်နိုင်သနည်း။ ဤကိစ္စအတွက် ရှုကွော်ပေသည့် အရောင်ရှိ သောဆေးရည်ကို အသုံးပြု၍ ရေတာက်ရာလမ်းကြောင်းကို စုံစမ်းလေ့လာခဲ့ကြသည်။ သစ်ပင်များ၏ အကာသားများသည် အလွန်သေးငယ်ပြီး တည်ဆောက် သောသစ်စေ့မှပေါက်ပွားလာပြီး ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲ များကိုလည်းခွွဲစိတ်ဖောက်ထွင်းသွားနိုင်သည်။ အကိုင်းအား အမြစ်သို့လည်း ဥပမာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ သစ်နိုင်ခေါ် ဆိုကြုံးယားပင်ကြီးများသည် အမြင့်ပေ ၃၀၀ ကျောက်အောင် တိုးထွက်နိုင်ပေသည်။

ရေစိပ်ယူအားသည် သစ်ချက်များနှင့် သစ်ချက်များတွင်ရှိသော အပေါက်ငယ်ကလေးများမှ တစ်ဆင့် ရေးရေးရေးရွေ့များကို ထုတ်လွှတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ငြင်းကို ရုက္ခဗေဒပညာရှင်တို့က ဈေးပြန်ခြင်းဟော၏။ သစ်ချက်များရှိ အကြောသေးအကြောမှုများမှ ဈေးပြန်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆွဲအားသည် အကာသား ပြန်ငယ်များမှ တစ်ဆင့် ရေသောက်မြစ် မြစ်မွေးများတိုင် ဆက်လက် တည်ရှု၏။ အနှစ် ၁၀၀ ရီလေသာ ဘီ၌ သစ်ပင် တစ်ပင် သည် ငြင်းကို အရွက်များမှ နေ့စဉ် ရေပုလင်း ၅၀ ဧန့်ကို ရေးရွေ့အဖြစ် ဈေးပြန်ခြင်းဖြင့် ထုတ်လွှတ်လေသည်။ ဤနည်းအတိုင်း ၆ လအတွင်း ၈၇ ၁၀ တန်ခွဲကို ဆွဲတင်ထုတ်လွှတ်သည့် အင်အားကို ဖြစ်ပေါ်စေလေသည်။

သစ်ပင်များသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အသက်အရှည်
ဆုံးသောသက်ရှိများ ဖြစ်ကြသည်။ သစ်ပင်၏ အသက်
သည် သတ္တဝါများထက် ရှည်လျားလှပပေ။ အင်အား
သည်လည်း ကြီးမား၏။ သတ္တဝါတို့သည် အသက်ရှင်
ကြီးမားလာခြင်းဖြင့် အင်အားများကို သုပ္ပန်းနေ၍ သစ်ပင်
များသည် ရှင်သန်ကြီးမားလာခြင်းဖြင့် တစ်နှစ်ထက် တစ်
နှစ် အေးဆေးစွာ အင်အားတို့များရန် သန်စွမ်းလာလေ
သည်။ သမ်းတစ်များအတွက် အသက်သောသည်းကောင်း၊
အရှယ်အစားသော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ချုပ်ချယ်ထား
ခြင်းဟူ၍ မရှိခဲ့။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ သစ်နှီ
ပင်၏ ဆီကြိုင်းယားပင်ကြီးများသည် အနှစ် ၄၀၀၀
ခုံ ရှိပြီဟု ခန့်မှန်းကြ၍ အမြင့်ပေ ၃၀၀ ကျော် ရှိသည်။

အနှစ် ၆၀၀၀ ကျော်သော ထိအပင်ကြီးမျိုးကို
တွေ့ဖူးသည်ဟုလည်းဆိုကြသည်။ သို့သော် ဤမျှ အသက်
ရည်ကြာစွာ အပင်မြင်မားသော်လည်း ထိအပင်ကြီးများ
သည် အိမင်းပြီဟု မဆိုနိုင်ချေ။ ရုက္ခဗေဒပညာရှင်တို့၏
အလိုမှာ သစ်ပင်တို့သည် အသက်ကြီးရင်၍ အိမင်းပြီး
မသေနိုင်ဟုဆိုကြသည်။ သစ်ပင်တို့သော်ခြင်းသည် ရောဂါ
များကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒဏ်ရာ အနာတရရရှိသော
ကြောင့်လည်းကောင်း သေဆုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြ
သည်။ ထိုကြောင့် သစ်ပင်များနှင့်အခြားသက်ရှိများတို့
၏ခြားနားချက်ကား သစ်ပင်တို့သည် အသက်ရှင်နေသမျှ
ကာလပတ်လုံးကြီးထွားနေကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့
ကြီးထွားစေရန် အခေါက်နှင့်အကာသားကြားရှိ Cam-
biium ဒေါ်တိုးများလွှာများက အဆက်ပြုတ် ပြုပြင်ပေး
နေသည်ဟု ဆိုကြသည်။

သစ်ပင်များသည် အလွန် အသက်ရှည်ကြသဖြင့်
အခါးသစ်ပင်ကြီးများသည် သမိုင်းဝင် အစိတ်ကမှတ်တိုင်
ကြီးများ သဖွယ်ဖြစ်သည်။ ကဗ္ဗာပေါ်တွင် အမြင့်ဆုံးသော
သစ်ပင်များဟု အသိအမှတ်ပြုကြသည့် သစ်ပင်များကား
အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ပစိတ်သမ္မဒရာကမ်းခြေ ဘက်
ရှိ သစ်နှင့်ပင်များနှင့် ဒေါက်လလ်ဟား ထင်းရှုပင်များ

ဖြစ်ကြသည်။ ထွေတွေးလီးယားတိုက်ရှိ ယူကလတ်ပင်များ
သည် ကမ္ဘာဒုတိယအမြင်ဆုံးအပင်များဟု ဆိုကြသည်။
အချင်းလုံးပတ် အကြီးဆုံးသောပင်ဘိုးအောကြီးသည် မဗ္ဗာဆီ
ကိုနိုင်ငံ၊ ဝါဟာကာမြို့အနီး ရွာတစ်ရွာ၌ ရှိသော တူလီ
ပင်ကြီးဖြစ်သည်။ ထိုအပင်သည် လုံးပတ် ၁၇၅ ပေ
အမြင် ၁၅၀ ပေ ရှိ၍ ထိုအပင်ကြီး၏ အသက်ကို နှစ်
ပေါင်း ၃၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ အထိ ခန့်မှန်းကြလေသည်။
ငွေးအပင်သည် လူတို့သိသော ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အသက်
အကြီးဆုံးသော သက်ရှိဝါးတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

သတ်ပင်တို့တွင် အနာအဆာ ကုသာ ပျောက်ကင်း
ခြင်းနှင့် ငှုံးကို ဖုံးလွှမ်း၍ အသား တိုးပွားခြင်း ဟူသော
တန်ခိုးသတ္တရီးလေသည်။ နယူးယော့ပြည်နယ် ခြုံ တစ်ခြိုး
တွင် ဂျော်မလျှော်ဆင် ဆိုသူ လယ်သမားတစ်ဦးသည်
တံစိုးတစ်ချောင်းကို ထင်ရှုးပင်ငယ်တွင် ချိတ်ထား၍ ‘ငါ
ပြန်မလာမချင်း ဒါကို မထိနှင့်’ ဟု ဆိုပြီး စစ်ထွက်သွား
လေသည်။ အချင်ကား ဘဇ္ဇာ ခုနှစ်က ဖြစ်သည်။ ငှုံး
လယ်သမားသည် စစ်ပွဲတွင်ကျဆုံး၍ သစ်ပင်ငယ်လည်း
တဖြည်းဖြည်းကြီးထားလာပြီး တံစိုး သံမဏီသားကို
သစ်သားဖြင့် ဖုံးလွှမ်းဝါးပျိုလိုက်လေသည်။ ယခုအခါ
အမှတ်တရနဲ့ ဝတ်ပြုဆုတောင်းပွဲများကို ဤ သစ်ပင်
အောက်တွင် ကျင်းပကြလေသည်။

ကာလကြေမြင့်စွာ ရေးထွင်းခဲ့သော လက်မှတ်များ
ကို သစ်ပင်ပင်စည်အတွင်းထွင်တွေရသည်။ ရှားဂုဏ်
သစ်တောအတွင်း၌ သစ်ခုတ်သမားသည် ၁၈ ရာစု ခေတ်
လောက်က ရေးထွင်းခဲ့သော လက်မှတ်များကို သစ်ပင်
ပင်စည်၏ တစ်ပေကြော အနက်အတွင်းမှ တွေ့ရှိရသည်။

အမြောက်ဆံ၊ သေနတ်ကျည်ဆံ၊ ထယ်သွား
 ထွန်ဆံများ၊ သမင်္ဂီးချိများတို့သည် ထိနည်းဆင်ဆင်
 သစ်ပင်များအတွင်းတွင် နှစ်မြှုပ်နေသည်။ ကယ်လိပိုးနီး
 ယားပြည့်နယ်ရှိ ထင်းရူးပင်တစ်ပင်အတွင်း သမ္မာကျမ်းစာ
 စာအုပ်တစ်အုပ် အဘယ်ပုံ ရောက်ရှိနေလေသည်။
 ၁၉၄၂ ခုတွင် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားတစ်ဦးသည်
 သစ်ပင်ပေါ်ရှိ သစ်ပင်၏အမာရွတ်အမှတ်ကို သတိထားမြှင့်
 ငွေး၏ စားမြောင်ဖြင့် ထိုးဆွဲဖော်ထုတ်ရာ သစ်သားများ
 ခိုင်မာစွာဖုံးအုပ်နေသည့် သားရေဖုံးသမ္မာကျမ်းစာတစ်အုပ်
 ကို ရရှိခဲ့လေသည်။

သစ်ပင်တိုးပွားခြင်းသည် အခေက်နှင့် အကာသားအကြားတွင် တိုးပွားလွှာ Cambium ဟူ၏သောပါးလုပ်သည့် ဆလ်လွှာရှိသည်။ တိုးတိုးပွားလွှာသည် အဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေကာ သစ်ပင်၏ပင်စည်နှင့် အကိုင်းအခက်များကြီးထွားစေရန် အသားတိုးပေးသည်။ ပင်လုံးနှင့်အကိုင်းအခက်များသည် အဖျားဘက်မှ ရည်ထွက်ခြင်းဖြင့်သစ်ပင်များသည် တဖည်းဖည်းရည်၍ မြင့်မားလာကြသည်။ အကိုင်းအခက်များ ရည်ထွက်မြင့်မားလာ

သည်နှင့် တစ်ချိန်တည်းတွင် ယင်းတို့၏အလုံးအထည် သည်လည်း Cambium အားဖြင့်တဖြည့်းဖြည့်း တုတိနိုင် ကြီးမားလာကြလေသည်။

ଶିର୍ଦ୍ଦିଃତ୍ୟାଃତେବ ତତ୍ତ୍ଵଲ୍ୟାଣି ଯିହିଂଠିକି ଗ୍ରନ୍ଥୀଯୁଣ
ମୁକ୍ତିକ୍ଷାପିତ୍ତିଅତ୍ସାହ୍ୟ ତିର୍ଯ୍ୟକିତ୍ତିଃତ୍ୟାଃତ୍ୟାଃ ଆର୍ଥିମୁଖଃ ଆଶାଦ୍ଵି
ତାତ୍ତ୍ଵପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିକ୍ଷାପିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ତୋର୍ବ୍ରତପେତିପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିମନ୍ତ୍ରୀ॥ ତ୍ୟାତ୍ତ୍ଵର୍ତ୍ତି
ମୁଖଃଗ୍ରହିତ୍ତି ତାର୍ତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ଯତ୍ତିମହାତିର୍ଯ୍ୟାଃ କୁର୍ମିଗୁର୍ବିଦ୍ଵାଃ ହୃଦୀତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ
ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ତାତ୍ତ୍ଵପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ଆଗ୍ରହୀତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ଶ୍ରୀତେବାତ୍ତ୍ଵପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ
ତାତ୍ତ୍ଵପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ତ୍ୟାଃପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ ଆତ୍ମପ୍ରତିପାଦିତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଃ

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သော တိုးပွားလွှာသည် နေရာသို့ ရေမရရှိနိုင်သည်အခါနိုင် တိုးပွားခြင်းပုဂ္ဂိုင်းလာသဖြင့် အရေစက္ခာသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသေသည်။ ထိုကြောင့် အပင်သက် မည်ယူရှိကြောင်းကို ထိအရေစများ ရေတွက်ကြည့်ခြင်းဖြင့် သိနိုင်သည်။ မိုးကောင်းသည့်နှစ်များတွင် အသက်ရှစ်သည် ထူထော် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်သည့်နှစ်များတွင် အသက်ရှစ်သည် သေးသိမ်တတ်လေသည်။

Cambium တိုးပါးလွှာ၏ အရေးပါသောအခြား
လုပ်ငန်းတစ်ရပ်မှာ အရွက်များက အစာချက်လုပ်သော
ရိက္ခာတို့ကို သစ်ပင်၏ အစိတ်ပိုင်း အပ်ရပ်သို့ ပို့ဆောင်
ပေးခြင်းဖြစ်လေသည်။ သစ်သားဟူ၏သော ပင်စည်
အတွင်းသားကို အကာသားနှင့်အနှစ်သားဟူ၍ နှစ်မျိုး
ပိုင်းခြားနိုင်သည်။ အကာသားဟူ၏သောအပြင်ပိုင်းသည်
အရောင်ဖျော၍ အသားပွဲသည်။ အနှစ်သားဟု ၏သော
အတွင်းပိုင်းသည် အရောင်ရင့်၍ အသားမာကျာသည်။
အနှစ်သားသည် အကာသားထက် အဖိုးတန်သော သစ်
သားဖြစ်လေသည်။ အနှစ်သားသည်ကား တစ်ခါန်က
သို့ပောအကာသားပင် ဖြစ်ခဲသည်။

သစ်သားသည် ကျစ်လစ်သိပ်သည်၏၏ ကျစ်နေသည်ဟုထင်ရသော်လည်း စင်စစ်သစ်သားတွင် အလွန် သေးငယ်သော သာမဏ်မှုကိစ္စဖြင့် မြင်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းသော ပြန်ချောင်းကလေးများသည် အသက်ရှင်လျက်ရှိပြီး ယင်းတို့ အားဖြင့် အမြတ်မူရေသည် ပင်မနှင့် အကိုင်းအခက်များသို့ ရောက်ရှိသည်။ ရောင့်ချက်လုပ်ပြီး အစာရိက္ခာအချို့ကို သို့လောင်ထားသောအပိုင်းကို ရေဇ်ကြာဟု ခေါ်၍ အစာရိက္ခာသယ်ယူပေးသောအပိုင်းကို အစာရောက္ခာဟုခေါ်သည်။ အကာသားသည် နှစ်ကာလကြာမြင့်လာသည့်အခါ အ ရွှေက်များနှင့် အဆက်အသွယ်မရှိတော့ဘဲ မာကြာလာ၍ တဖြည်းဖြည်း အနှစ်သား ဖြစ်လာသည်။

ပင်စည်သည် နှစ်ဖက်သွားလမ်းရှိသောလမ်းမကြီး
နှင့်ဆင်ဆင်တူသည်။ အမြင်မှာအရည်များ သစ်သားပြန်
ခေါင်းများအားပြင့်အထက်သို့တက်၍ အရွက်မှာအလာရိကြား
သည် တိုးပွားလွှာအားဖြင့် အကာသားနှင့်အခါက်ကြားမှ
အောက်ပိုင်းသို့ ပျုံးနှံသည်။ တို့ကြောင့် အခါက်မှ နေ၍
အနှစ်သားထိအောင် ပင်စည်ကို တစ်ပတ်ပြားနှုန်းအောင် ရှစ်

ပတ်ပြီးခုတ်ထွင်ထားလျှင် သစ်ပင်သည် ရိက္ခာပြတ်၍
သေတတ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခုတ်လဲရမည့် ကွွန်းပင်
များကို သင်းသတ်သည့်အပါ ထိန်ည်းကို အသုံးပြုလေ
သည်။

အနှစ်သားသည် ပင်ထောင်ရပ်တည်ရန်နှင့် လေ
ပြင်းမှန်တိုင်းဒေသကို ကြံ့ကြံ့ခံနေရန် အင်အားပေးစွမ်း
ပေသည်။ ၁၉၀၆ ခုနှစ်တွင် ကယ်လိပိုးနိယားပြည့်နယ်
စဉ်အင်ဒရီးယားအရပ်၌ ပြောလျင်လှပ်ရာသံမဏေနှင့်အုတ်
များဖြင့်ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အအီးအပေါ်
ထပ်များ လမ်းမပေါ်ဘို့ ပြောကြပြန်ကျသွားသည်။ နိုင်ခန့်
သောနံရုန်းအမိုးများ ပြောကြပျက်စီးကုန်သည်။ အချို့သော
သစ်ပင်များသည် အမြစ်မှ ပြေတွက်လဲပြောကြနိုင်သော်
လည်း သန်မှာတွေးကြောင်းသည့် သစ်ပင်ကြီးများမှာ တစ်ပင်
မျှ ခါးလယ်မှ ကျိုးပြတ်လဲပြောခြင်းကိုမှ မတွေ့ရပေါ့။ အ
ကြောင်းအရာမှာ သစ်ပင်များတွင် နိုင်မှာသန်စွမ်းသော
အတွင်းသားသာရှိသည်မဟုတ် အံ့သဖွယ်ရာပျော်ပျော်။
ညွှတ်နိုင်သည့် သတ္တိတုံးလည်း နှိုသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

အချက်များသည်လည်း ပုစံအမျိုးမျိုးဖြင့်အချယ်
အစားစားရှိသည်။ ယင်းတို့သည် သစ်ပင်တစ်ရွှေးများ၊
အသားများဖြစ်ပေါ်၍ အပင်ရှင်သနကြီးထွားစေရန် ရိက္ခာ
ပြုလုပ်ပေးရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အချက်များ
သည် သစ်ပင်များ၏ ရိက္ခာစက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံ ဖြစ်ပါသည်။
လူနှင့်တိရော့နှင့်တူ သစ်ပင်များသည် ကာဗိုဟိုကြဖြတ်၊
ပရိတ်ငါးအဆီအပြားနှင့်ဆီများပါဝင်သောအစာကိုလိုသည်။

ကာမိဟိဂ်ဖြတ်သည် ကာစွန်၊ ဟိုင်ဒရိဂုင်နှင့်
အောက်ပါဘိဝါသာ ဓာတ်ပေါင်းဖြစ်သည်။ ပရိတ်နှင့်
နိုက်ထရိဂုင်ပါသာ ဓာတ်ပေါင်းဖြစ်သည်။ အပင်များအ
တွက် ယင်းတို့ လိုအပ်သာ အာဟာရဓာတ်ပစ္စည်းများ
ကို အစာအဖြစ်သို့ရောက်အောင် အရွက်များက ချက်လှုပ်
ပေးကြရလေသည်။

အရှက်များသည် ယင်းတို့တွင်ရှိသော ကလိပိမီး
ခေါ် အစိမ်းရောင်ဖြပ်၊ နေရောင်ခြည်၊ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်
ဆိုင်နှင့်ရေတို့ဖြင့်အစာချက်လုပ်သည်။ သစ်ပင်များတွင်
သစ်ရွက်စိမ်းများသည် နေရောင်ခြည်ရရှိနိုင်စေရန် ဘေး
သို့ဖြန့်၍ တစ်ရွက်နှင့် တစ်ရွက် ထပ်မနေအောင် အကိုင်း
အခက်များမှ အစီအစဉ်နှင့်ထွက်ကြသည်။ ကာဗွန်ဒိုင်
အောက်ဆိုက်ပေါ်ကို သစ်ပင်သည် လေထဲမှရရှိ၍ ရေကို
မြေဖော်လွှာမှ ရရှိလေသည်။

နေရာင်ခြည်ကို အကြောင်းပြုပြီး သစ်ရွက်ထိမ်း
များတွင် ချက်လုပ်သောအစာသည် သက္ကားဖြစ်၍ ယင်း
သည် ပျော်ဝင်နိုင်သော ကာဗိုလိုက်ဖြတ်ဖြစ်သည်။ ချက်
လုပ်ပြီးသော သက္ကားအချို့ကို အပင်များသည် အသက်
ရှုံးရှုံးအသုံးပြု၍ အချို့သည်အပင်များ၏ ဆဲလျှို့လို့
အဖြစ်ပြောင်းသွားသည်။ အချို့ကို အပင်အစာဖြစ်သော

ကနိအဖြစ်သို့လောင်ယား၏ အချိုသည် သိနှင့် အဆီအဖြစ်ပြောင်းသွားသည်။ အချိုသည် မြေဆီလွှာရှိ ပျော်ဝင်နေသော စာတ်ဆားများမှ ရရှိသည့် နိဂုံတရိုက်၊ ဆာလား၊ ဖော့စပ်ပုဂ္ဂတိနှင့် ပါ့ဝ်စပ်ကာ ပရိတ်တွေးများ ဖြစ်သွားကြသည်။ ယင်းကား အရွက်များ၏ အစာချက်ပုံလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ အရွက်များ၏ အခြားလုပ်ငန်းတစ်ခုမှာ လေစက်သဖွယ်ဆောင်ရွက်ရခြင်းဖြစ်သည်။

သတ်ပင်များသည် အခြားသက်ရှိများကဲ့သို့
အသက်ရှုံးခြင်းပြကြသည်။ အပင်များ အသက်ရှုံးရှိက်
သည့်အပါ အရွက်များသည် ညအချိန်အပါ၍ အောက်စီ
ရွင်ကို ရှုံ့သွင်း၍ ကာဗွန်ဖိုင်အောက်ဆိုက်ကိုရှုံ့ထုတ်
သည်။ ထိုစာတ်များ ရှုံ့သွင်း ရှုံ့ထုတ်ခြင်းကို အရွက်များ
အောက်ဘက်ရှိ သေးငယ်သော အပေါက်ကလေးများဖြင့်
ပြုလုပ်ကြသည်။ အရွက်များ တစ်ခါတရုံဆောင်ရွက်သည့်
လုပ်ငန်းတစ်ခုမှာ အစာကို သို့လောင်ထားခြင်းပုဂ္ဂဖြစ်သည်။

အရွက်များသည် နေရာရှင်ခြည်ကိုလည်း ကာ
ကွယ်ပေးကြ၍ လေထဲရှိ ရေခါးရေဇ္ဇားများ ထုတ်လွှတ်
ခြင်းဖြင့် အပူရှိနိုင်ကိုလျှော့စေသည်။ အဖြစ်များမှ တင်ပို့
သော ရေကို ရိုက္ခာလုပ်ငန်းအတွက် လိုအပ်သမျှ ယူ၍
ပိုလျှော့သမျှကို ရေဇ္ဇားအဖြစ်ထုတ်လွှတ်သည်။ ထိုအပြင်
နေ့အခါန် သစ်ရွက်များ အစာချက်သည့်အပါ လေထဲမှ
ကာွန်ဒဏ်အောက်ဆိုင်ရာတွင်ကိုယျ၍ အောက်စီဂျင်
ရာတ်ကိုပြန်ထုတ်သဖြင့် လေကိုလည်း သန့်ရှင်းသွားစေ
သည်။ ထိုကြောင့် နေပူသောနေ့တစ်နေ့တွင် အရိပ်
ကောင်းသော သစ်ပင်ကြီးအောက်သို့ရောက်မိလျှင် အေးမြှု
သော အရိပ် အာဝါသကို နိုတုံးကြ၍ သန့်ရှင်းလတ်ဆတ်
သည့် လေကို ရရှိကိုကြရပေလသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် နေအိပ်
အနီးအနားပတ်ဝန်းကျင်၌ သစ်ပင်ကြီးများရှုလျှင် လေ
ကောင်းလေသန့်ကို ရရှိနိုင်လေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်
သည့် စက်ရုံကြီးများ ပြင်သက်စွာ အစာချက်လုပ်နေသော
သစ်ရွက်စက်ရုံကြုံင်း နှိုင်းယဉ်ခြင်းငှာ မစွမ်းသာဘူး။

သစ်ပင်၏ သစ်မြတ်များသည် ဖို့၊ ရော လေ
ရေးကြောင်း တို့ကြောင့် ဖော်လွှာများကို တိုက်စားခြင်းမှ
ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးသည်။ သစ်ရွှေကြဆွေးများသည်
မြေသာဇူဖြစ်လာသည်။ မြေပေါ်၌ထူထပ်စွာ ကြွကျနေ
သော အရွှေက်များ၊ အမြတ်များသည် ဖို့ရေကို မြတ်ချောင်း
များအတွင်း လျင်မြန်စွာ လျှောကျစီးဆင်းသွားခြင်း မပြနိုင်
လေအောင် စုံယူထိန်းသိမ်းထားသည်။ သစ်ပင်များ ရှိနောက်
သဖြင့် မြတ်ချောင်းများတွင် ရေးရေလာမှန်သည်။ ထို့
အပြင် သစ်ပင်များသည် လေကိုကာကွယ်ပေးသည့်အပြင်
ယုတ္တစွာအဆုံး လမ်းဘေး၌ သစ်ပင်များရှိနေလျှင် နေအိမ်
များကို ဖုန်တက်သက်သောလေသည်။

သစ်ပင်များသည် အေးမြေသော အရိပ် အာဝါသ ကိုပေးသည်။ ယင်းတိရိယော် အနီးအနား ပတ်ဝန်ကြုံ

ခိမ်းလန်းစီပြည်၍ သာယာအေးချမ်းကာ အပူရှိန်လည်း
သက်သာသည်။ လေလည်း သန့်ရှင်းသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်
ကိုသာယာချမ်းပြောမှုပေးနိုင်သော သစ်ပင်သည် လူတို့၏
စိတ်သဘာဝကိုလည်း ပြုပြင်ပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်
ကမ္မာနိုင်ငံကြီးများတွင် သစ်ပင်စိုက်အသင်းများကိုပင်
တည်ထောင်ထားကြလေသည်။

လူ့လောကအား သစ်ပင်တိုက ကျေးဇူးပြမှုများ
မှာ ဤမျှ မဟုတ်သေးချေ။ လူတို့၏အစားအစာ၊ အဝတ်
အစား၊ နေအိမ် အဆောက်အအုံ၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း
များနှင့် ထင်း မီးသွေးစသော လူနေ့မှုအတွက် လိုအပ်
သည်ပစ္စည်းများစွာတို့ကို သစ်ပင်များမှ ထုတ်လုပ်ရရှိသည်
နေ့စဉ်နေ့တိုင်း လူတို့စားသောက်သုံးဆောင်နေသော အရာ
ဝါယာပစ္စည်းများစွာတို့သည် သစ်ပင်နှင့်မကင်းကြပေး၊ စား
သောက်သုံးဆောင်ရှုနှင့်အတွက်လည်းကောင်း၊ ဘယ်
ဆေးဝါးပစ္စည်းအဖြစ်လည်းကောင်း သစ်ပင်အမျိုးပေါင်း
များစွာတို့၏ အမျိုး၊ အပွင့်၊ အသီး၊ အရွက်တို့ကိုသာမက
ရုပ်နှင့်ခါ အခေါက်အမြစ်များကိုပင် အသုံးချေသည်။

သစ်ခေါက်သည့် ဆိုးဆေးများအတွက် အရေးပါ
အသုံးဝင်သည့်။ သစ်စေး သစ်ဆီများကိုလည်း လူ့အသုံး
အဆောင်ပစ္စည်းများလုပ်ကိုင်ရှု၍ အသုံးပြုကြသည်။
သစ်ပင်မှထုတ်လုပ်ရရှိသည့် ပစ္စည်းများအနက် စက္ကာလည်
အရေးပါသောလူသုံးပစ္စည်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ စက္ကာကို
မော်ဝင်ကောက်ရိုးစသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း
စက္ကာအကောင်းစားကို သစ်သားပျော်ဖွံ့ဖြိုးစားလုပ်
ကိုင်ရရှိနိုင်လေသည်။

ထိပ်တော်ပစ္စည်းများဖြင့်ရောနောက် ပစ္စည်းအသုံးအဆောင်များစွာကို ပြုလုပ်နိုင်သေးသည်။ သာစ်သားတွင်ပါဝင်သော သကြားတော်ကိုထဲတို့၏ အယ်လ်ကိုဟော အရက်ပုံပြုလုပ်ကြသည်။ သာစ်သားမှထုတ်ယူရရှိသော ဆဲလျှို့သည် ပလုပ်စတစ်လုပ်နှင့်တွင် အရေးပါသော ဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ရပ်ဖြစ်လေသည်။

သစ်ပင်တစ်ပင်သည် နှစ်ကာလ အတန်ကြေမြင့်
မှသာဂျင် အပင်ကြီးအဖြစ်ထိ ရောက်ရှိနိုင်သည်။ သို့သော်
သစ်ပင်များကို တိုတောင်းလှသော အချိန်အတွင်း တစ်မှ
ဟုတ်ချင်းပျက်စီးအောင် ပြုထုတ်နိုင်သူတို့သည်လူသားများ
ဖြစ်သည်။ လူတို့သည် သစ်ပင်များ၏ အကြီးဆုံးရန်သူ
များ ဖြစ်ကြသည်။ တော့မီးရှိခြင်း သစ်ပင်များကို အရမ်းပုံ
ခုတ်လဲခြင်းတို့ကြောင် အခါးသစ်ပင်များ မျိုးပြုန်းခဲ့သည်။

အချိုသစ်ပင်ကြီးများပင် ဤနည်းဖော် ပြန်းတီးခဲ့ရသည်။ သစ်ပင်များ သေကြေပျက်စီးစေသော အခြား ရန်သူများမှာ သစ်ဖောက်ပိုးများ၊ မို့များနှင့် အပင်ရောက်များဖြစ်ကြလေသည်။

+++++

သရိုင်သစ်တော်ပူးပျုံပျိုးစီမံချက်နှင့်ချွဲခြင်း

ခရိုင်သစ်တော်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်နှင့်ရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ၊ ပုံစံနှင့်လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း စီမံချက်နှင့်ရေးဆွဲရာတွင် လိုက်နာပြုစုရေးဆွဲရမည့် ခေါင်းစဉ်အလိုက်ဆက်လက်ဖော်ပြသွားပါမည်။ ခရိုင်သစ်တော်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်နှင့် စီမံချက်နှင့်အတွဲ (၁)၊ အပိုင်း (၁) ‘လက်ရှိ အခြေအနေ’ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ‘သစ်တော် သယံဇာတအရင်းအမြှတ်’ ခေါင်းစဉ်၌ ခေါင်းစဉ်ကယ် ခေါင်းစဉ်ခွဲလေးများကို အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားပါသည်-

J.၃ သစ်တော်သယံဇာတအရင်းအမြှတ်

J.၃.၁ သစ်တော်အမျိုးအစားနှင့် ရေးယာအကျယ်အဝန်း

J.၃.၁.၁ သဘာဝတော်များ

J.၃.၁.၂ သစ်တော်စိုက်ခင်းများ

J.၃.၁.၃ အခြားသစ်တော်များ

J.၃.၂ သစ်ပင်ပေါက်ရောက်မှုအခြေအနေ

J.၃.၂.၁ ကြီးပိုင်းတော်များ

J.၃.၂.၁.၁ ထုတ်လုပ်ရေးသစ်တော်များ

J.၃.၂.၁.၁.၁ ကြီးထွားနှုန်း

J.၃.၂.၁.၁.၂ သေကြေပျက်စီးနှုန်း

J.၃.၂.၁.၁.၃ ပျိုးဆက်မှု

J.၃.၂.၁.၁.၄ ပင်ထောင်ယေား

J.၃.၂.၁.၁.၅ ထုထည်ယေား

J.၃.၂.၁.၁.၆ သစ်တော်စိုက်ခင်းများ

J.၃.၂.၁.၁.၇ ကြီးထွားနှုန်း

J.၃.၂.၁.၁.၈ သေကြေပျက်စီးနှုန်း

J.၃.၂.၁.၁.၉ စိုက်ခင်းယေား

J.၃.၂.၁.၁.၁၀ ရေဝေရေလဲသစ်တော်များ

J.၃.၂.၁.၁.၁၁ ဒေသထောက်ပုံရေးသစ်တော်များ

J.၃.၂.၁.၁.၁၂ ဒေသခံပြည်သူ့အစုအစုပွဲပိုင်သစ်တော်များ

J.၃.၂.၁.၁.၁၃ အခြားသစ်တော်များ(အခြားကြီးပိုင်းတော်အမြို့အစားများ)

သစ်တော်သယံဇာတဟုဆိုရာတွင် သစ်တော်ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသော နေရာ ဒေသတစ်ခု၏ ပြေပေါ်ပြေအောက်၊ ပြေထု ရေထုတို့မှ တွေ့ရှိထုတ်ယူအသုံးချိန်မည်ပွဲစည်းများဟု ယော်ယျာဆိုနိုင်ပါမည်။ သစ်တော်များမှ သယံဇာတများကို ထုတ်ယူအသုံးချိရာတွင် ရေရှည်စဉ်ဆက်ပြတ်ထုတ်ယူနိုင်ရန်ကိုလည်း အလေးထားဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်

ဇော်မင်းထွန် (၉၃)

ရွက်ရာတွင် ပိမိတိမံအုပ်ချုပ်ရသည့် သယံဇာတအရင်းအမြှတ်အခြေအနေကို သိရှိရန်လိုအပ်ပြီး အဆိုပါလိုအပ်ချက် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန်ကိုလည်း သယံဇာတစာရင်းကောက်ယူသည့် လုပ်ငန်းဖြင့် နှစ်စဉ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သစ်တော်အမျိုးအစားများ နှင့် ရေးယာအကျယ်အဝန်း ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်သာဝတော်များ၊ သစ်တော်စိုက်ခင်းများနှင့် အခြားသစ်တော်များဟု ခေါင်းစဉ်သေးလေးများ ထပ်မံခွဲခြားထားပါသည်။ သစ်တော်အမျိုးအစားနှင့် သစ်တော်ဖုံးလွှမ်းမှုသည် ကွဲပွားမှုရှိပါသည်။ Forest Resource Assessmentအရ သစ်တော်ဖုံးလွှမ်းမှုကို ဖော်ပြရာတွင်ရွက်အုပ်ပိတ်တော်ရွက်အုပ်ပွဲမှုသစ်တော်၊ တော်နှုန်း/တော်ပျက်၊ စိုက်ပျိုးမြေ/ အခြားပြေနှင့် ရေ ရေးယာဟုဖော်ပြရပါသည်။ တော်အမျိုးအစားကို ဖော်ပြရာတွင် ရာသို့တု နေရာဒေသ၊ ပင်လယ်ရေးများ၊ ပြေတွင် အထက်အမြှင့်နှင့်ပေါက်ရောက်သည့် သစ်မျိုးပေါ်မှုတည်၍ တော်အမျိုးအစား (၈)မျိုးကို အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားထားပါသည်-

စဉ်	သစ်အမျိုးအစားများ
၁။	ဒီရေတော်
၂။	ပင်လယ်ကမ်းပြေသောင်ခုံတော်
၃။	နှဲနှံတော်
၄။	အမြှတ်များတော်
၅။	ရွက်ပြတ်ရောနောတော်၊ အထက်ရွက်ပြတ်ရောနောတော်စိုက်၊ အောက်ရွက်ပြတ်ရောနောတော်၊ အထက်ရွက်ပြတ်ရောနောတော်ခြောက်တော်
၆။	တော်ခြောက်များ
၇။	အင်တိုင်းတော်
၈။	တောင်ပြေသောင်များအမြှတ်များတော်

ခရိုင်တစ်ခရိုင်အတွင်း တောာအမျိုးအစားအလိုက်
ရေးယာကေနှင့်ရာခိုင်နှင့် ကိုလည်းပြုစုရပါသည်။ မိမိတို့
စီပံ့အုပ်ချုပ်သည့်သယ်ယောတော်အခြေအနေနှင့်ပမာဏကို
သိရှိရန်လိုအပ်ပြီး ထိုသို့သယ်ယောတော်အခြေအနေကို ကောင်း
စွာသိရှိမှုသာ ခရိုင်သစ်တောာအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်း
ကို ကောင်းမွန်စွာရေးဆွဲပြုစုရအုပ်ချုပ်နှင့်မည်ဖြစ်ပါသည်။

သယံဇာတအရင်းအမြစ်စာရင်းတွင် တည်ထောင်ထားပြီးသောသစ်တော့စိုက်ခင်းများကိုလည်း စိုက်ခင်းအပျိုးအတားနှင့် သစ်ပျိုးအလိုက်စာရင်းပြုစုဆောင်ရွက်ရပါသည်။ စိုက်ခင်းအလိုက် ပြုစုထိန်းသိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ထုတ်ယူအသုံးချေရန်ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ သစ်တော့စိုက်ခင်းဟုဆိုရာတွင် သစ်တော်းစီးပွားရာနှင့် တည်ထောင်ထားသည့် စိုက်ခင်းများရှိပြီး ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များကိုလည်း ပုဂ္ဂလိကစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ရန်ခွင့်ပြုထားသည့် အခြေအနေအရ ပုဂ္ဂလိကစိုက်ခင်းစာရင်းများကိုလည်း ပြုစုဆောင်ရွက်ရပါမည်။ သစ်တော်းစီးပွားရာနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခွင့်ပြုရာတွင်လည်း ကောင်း၊ လမ်းခေါင်းကော်ကုတ်လုပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ခွင့်ပြုရောယာအလိုက် ဂေဟစနစ်ဖြည့်တင်းရေးစိုက်ခင်းများကိုလည်းတည်ထောင်၍ သတ်မှတ်နှစ်ကာလသို့ရောက်ရှုပါက သစ်တော်းစီးပွားရာနှင့်အပ်နှံစေပြီး သစ်တော်းစီးပွားရာနှင့် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ဂေဟစနစ်ဖြည့်တင်းရေးစိုက်ခင်းများကိုလည်း ခရိုင်သစ်တော့အပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံခိုက်နှင့် ဖော်ပြန်လိုပါသည်။ အလျော့တူ သစ်တော်းစီးပွားရာနှင့် သစ်တော်းသုတေသနတွင် တည်ထောင်ထားသည့်သူတေသန စိုက်ခင်းများကိုလည်း ပြုစုရန်လိုအပ်ပါသည်။ ခရိုင်အတွင်း ပိုမိုတွေ့ရှုနှင့်သာက်ဆိုင်ပြီး စိမ့်အာပ်ချုပ်ရမည် အချက်အလက်များကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပြုစုထားရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

သယံဇာတအရင်းအမြစ်ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်
အခြားသစ်တော့များ၊ အခြေအနေကိုလည်းဖော်ပြထားပါ
သည်။ကျေးလက်အိမ်ယာထူးထောင်ရေး၊ တစ်ရွှာ (၁)ကေား
တစ်ရွှာ (၂)ကေား စိုက်ခင်းများ၊ တစ်အိမ်ထောင်ကျွန်း (၃)
ပင်၊ သစ်မာ(၁၀)ပင်၊ လူတစ်ဦး ကျွန်း(၁)ပင်စိုက်ပျိုးထား
ရှိမှုများ၊ လမ်းဘေးပဲ/ယာစိုက်ပျိုးမှုများနှင့် တစ်အုပ်တစ်မှ
စိုက်ကွက်များကို စာရင်းပြုစွာဖော်ပြရပါသည်။ သစ်တော့
ဌာနရှင့် ပြည်သူလူထူးပေါင်းစိုက်ပျိုးမှုများ၊ သစ်ပင်ပွဲ
တော်များ၊ သစ်ပင်စိုက်ပျိုးပွဲတော်များ၏စိုက်ပျိုးထားရှိ
မှုများကိုလည်းဖော်ပြသင့်ပါသည်။ ဒေသခံပြည်သူအာရုံ
အဖွဲ့ဝင်သစ်တော့လုပ်ငန်းများကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြ
ရပါမည်။

သစ်ပင်ပေါက်ရောက်မှုအခြေအနေ ခါးစဉ်၊
အောက်ရှိ ကြီးထိုင်းတော့များတွင် သစ်ပင်ပေါက်ရောက်မှု
အခြေအနေကို သတ်မှတ်လုပ်ငန်းအလိုက် လေ့လာတိုင်း
တာ စာရင်းကောက်ယူဆောင်ရွက်ရပါသည်။ သဘာဝ
တော့များအတွင်း သဘာဝသစ်တော့၊ သစ်ပင်များ၏ ကြီး
ထွားနှင့်၊ သေကြပ်ပျက်စီးနှင့်၊ မျိုးဆက်မှု၊ ပင်ထောင်
ယေားနှင့် ထုထည်ယေားတို့ကို လေ့လာတိုင်းတာပြုစု
ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ကြီးထွားနှင့်သည် သဘာဝတော့
များ၏ ဒေသအလိုက်၊ စီးပွားရေးအရ အရေးပါသည့်
အမိကသစ်မျိုးများ၏ အမြဲ့၏ လုံးပတ်နှင့် ထုထည်ကြီး
ထွားနှင့်များကို သစ်တော့အမျိုးအစားအလိုက်ဖော်ပြရန်
ဖြစ်ပါသည်။ ခရိုင်အလိုက် သယံဇာတစာရင်းကောက်ယူ
ရာတွင် အမြဲတမ်းနှုန်းအကွက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်
လေ့ရှိသောကြောင့် ငြင်းနုန်းအကွက်များမှ ကွွန်းအပါအဝင်
အခြားသစ်မျိုးများ၏ ကြီးထွားနှင့်ကိုလည်း ရရှိနိုင်ပါသည်။

သေကြပျက်စီးနှင့်သည် သစ်ပင်များ၏ သဘာဝအလျောက်၊ သက်တမ်းဒေသိန္တ ရောဂါပိုးများကျရောက်မှု၊ မိုးဘားဒဏ်ကြောင့်နှင့် အခြားအကြောင်းအရာများကြောင့် သေကြပျက်စီးမှုဖြစ်ပါသည်။ သေကြပျက်စီးမှုကို ကွင်းဆင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့်တောအခြေအနေကို စဉ်ဆက်မပြတ်လေ့လာဆောင်ရွက်မှသာလျှင်ရရှိနိုင်ပါမည်။ ယခင်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်စီပိုကိန်းတွင် ဖော်ပြထားပါကလည်း မို့ငြိုးပြုစုဆောင်ရွက်ရပါမည်။

ပျီးဆက်ခြင်းသည့် သဘာဝတောအတွင်း ကျန်း
နှင့်အခြားအဖိုးတစ်သစ်မာများ၏ ပျီးဆက်မှုအခြေအနေကို
ဖော်ပြရမည်ဖြစ်၍ ခရိုင်အတွင်း မြို့နယ်အလိုက် ဆောင်
ရွက်သည့် ဓမ္မတာပျီးဆက်ခြင်းအထောက်အကူပြုလုပ်ငန်း
များဆောင်ရွက်ခြင်းတို့မှ ပျီးဆက်မှုအခြေအနေကို ရယူ
နိုင်ပါမည်။ သို့မဟုတ်ပါကလည်း ကွင်းဆင်းလေ့လာ
ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်လည်း ရရှိနိုင်ပါမည်။

ပင်ထောင်ဖယားဆိုသည်မှာ ကျွန်းနှင့် သစ်မာ
အုပ်စုအလိုက် သစ်ပင်အရေအတွက်ကို သတ်မှတ်ထား
သည့် လုံးပတ်အတန်းအစားအလိုက် အပင်အရေအတွက်
ကို ဖော်ပြသည့်ဖယားဖြစ်ပါသည်။ ထုထည်ဖယားသည်
အလားတူဖော်ပြသည့်ဖယားဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ကိန်း
ကောန်းများကို သစ်တောသယံဇာတစာရင်းကောက်ယူ
ခြင်းမှ ရရှိနိုင်ပါသည်။

(മന്ത്രിസഭാസംബന്ധിക്കുന്നവർ)

သာမျိုး (SAFROLE) နှင့်

အသေးသာ့ သစ်တော်ပစ္စည်းများ (Minor Forest Products)

မောင်ချမ်းမြေး [သစ်တော်]

‘ဆရာလေး ဝင်ခွင့်ပြုပါခင်ယူ’
ကြည့်လိုက်တော့ သန့်သန့်ပြန်ပြန်နဲ့ အသက်
၅၀ ကျော်ခန့် အမျိုးသားတစ်ယောက်....
 ‘ဟုတ်ကဲ့.... ဝင်ခွဲပါ၍လေးလေး ကျွန်တော် ဘာ
ကူညီရမလဲပြောပါခင်ယူ’
 ကျွန်တော် အသေးအဖွဲ့သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်း
ထုတ်လုပ်ခွင့်လျှောက်ချင်လိုပါ ဆရာလေး’
 ‘ဘာလျှောက်ချင်တာလဲ ခင်ယူ’
 ‘အုံတုံခေါက်နဲ့ သစ်ဂျိုးခေါက်ပါဆရာလေး’
 ‘ဘယ်သူလျှောက်မှာလဲခင်ယူ’
 ‘ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်လျှောက်မှာပါ.... ခွင့်ပြုချက်
ပြီးဆိုမှ အလုပ်သမားနဲ့ခွာမှာပါ ဆရာလေး’
 ‘အဲအခေါက်တွေကို ဘယ်နေရာသုံးမှာလဲယူ’
 ‘သူများကို ပြန်ရောင်းမှာပါ ဆရာလေး.... သူတို့
ဘယ်နေရာမှာ သုံးမယ်တော့ မသိဘူး’
 ‘အဲဒါဆို ဘယ်ယူစွဲဆောင်းခွင့်ပေးလို မရဘူး
 လေးလေး’

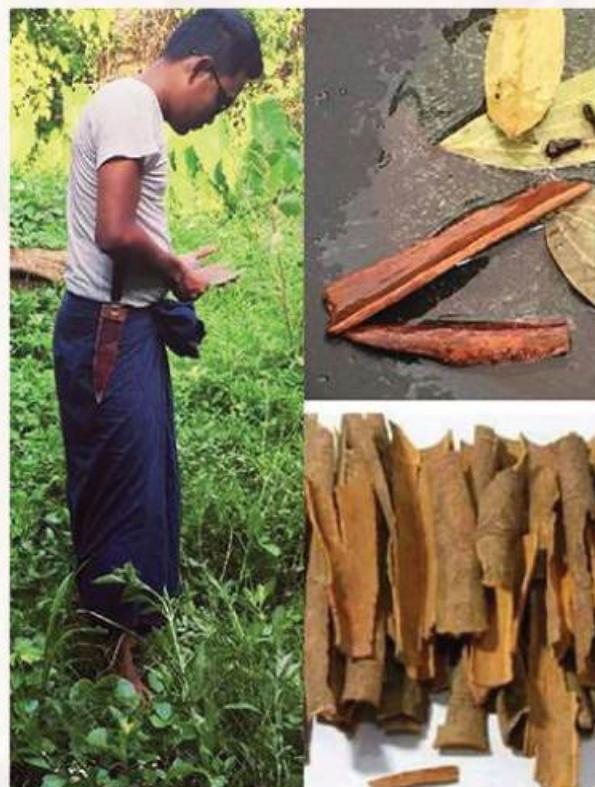
ကျွန်တော်ပြောလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုက်နက် ထိုယူ
 က ခက်ထန်သော မျက်နှာဟန် ခနဲ့သံဖြင့် -
 ‘ဘာလိုလဲဆိုတာ ပြောစမ်းပါ၍....မင်းတို့ ဌာနက
 ပြောတော့ ပြည်သူလူထုအခြေခံစားဝတ်နေရေး လိုအပ်
 ချက်ဖြည့်ဆည်းပေးမယ်ဆို လုပ်တော့တစ်မျိုး ပြောတော့
 တစ်မျိုးပဲ၊ ပြီးတော့ သစ်ပင်ကိုခုတ်တာမှုမဟုတ်တာဗျာ....
 သစ်ပင်လည်းမသေါ်ဘူး ဘာအကြောင်းကြောင့် စုဆောင်း
 ခွင့်မရတာလဲ ရှင်းပြစ်မိုးပါ၊ စကားကို သေချာတော့ပြော
 င့်အနေနဲ့ ထုံးဝ လက်မခံနိုင်ဘူးဖြစ်နေတယ်’

‘ဘာကြောင့်လဲဆိုတာ ကျွန်တော်ရှင်းပြီးမယ်....
 ပြီးမှ လေးလေး လက်ခံသင့်/မခံသင့် ဆုံးဖြတ်ပါခင်ယူ’
**ထိုအမျိုးသားက မယုံကြည်သောမျက်နှာထား
 ဖြင့်-**

‘ရတယ်လေ ပြောစမ်းပါ၍’
 ‘လေးလေးအရင်တုန်းက ဆာဖရီး(SAFROLE)
ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ကြားမှုးလားယူ’
 ‘မသိဘူးလေ သစ်တော့နဲ့ မင်းပြောတဲ့ ဆာဖရီး’

(SAFROLE) နဲ့ ဘာဆိုင်လိုလဲ

‘ဒီလိုလေးလေးရေး ကျွန်တော် ရှင်းပြီးမယ်
 နော်.... ကျွန်တော်တို့ မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် အရှေ့တောင်
 အာရုံနိုင်ငံတွေက ဆာဖရီး (SAFROLE) ဆိုတဲ့ဓာတ်
 ကြွယ်ဝတဲ့ထုတ်ယူလိုရတဲ့ သစ်ပင်တွေသာဝေအရ ပါက်
 ရောက်ကြတယ်။ အဲဒါ အပင်တွေရဲ့အစိတ်အပိုင်းတွေက
 နေတစ်ဆင့် ဆာဖရီး (SAFROLE) လိုပေါ်တဲ့ သစ်ဆီ
 တွေကိုအစိကထုတ်လုပ်လိုရတယ်ယူ ပြီးတော့ ကျွန်တော်
 တို့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဆာဖရီး (SAFROLE) ဓာတ်ကြွယ်ဝ
 တဲ့ သစ်မျိုးတွေက LAURACEAE မျိုးရင်းဝင် အပင်
 တွေပဲ အဲအပင်တွေကနေ အဲ ဆာဖရီး (SAFROLE)
 ဓာတ်ကို ထုတ်လုပ်လိုရသူများ ဦးလေးတို့ ကျွန်တော်တို့လို
 ဂျိုးသားတဲ့ပြည်သူတွေကတော့ ဒီသစ်ခေါက်လေးတွေ ခွာ
 မယ် ပြီးရင် ပြန်ရောင်းမယ်....တိုင်းရင်းဆေးဖော်မယ်။
 ဒီလောက်ပဲသီပေမဲ့ မသမာတဲ့ မူးယစ်ရာဇာတွေက အဲ
 ဆာဖရီး(SAFROLE)နဲ့ ဆာဖရီး (SAFROLE) ဓာတ်
 ကြွယ်ဝတဲ့ သစ်ခေါက်တွေကနေ အဆီတွေကိုထုတ်ပြီး

မူးယဉ်ဆေးဝါးနဲ့ စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသောဆေးတွေ ထုတ်လုပ်တဲ့နေရာမှာ အစပျိုးစာတုပစ္စည်းအဖြစ်သုံးပြီး ထုတ်လုပ်နေတာကို မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့/ဆေးဝါးများအနှစ်ရာရုံ တားဆီးကာကွယ်ရေးအဖွဲ့နှင့် ကုလသမဂ္ဂမှုဆင်းဆိုင်ရာရုံး (UNODC) အဖွဲ့တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်တွေအရ တွေ့ရှိထားတယ်ခင်ဗျာ အဲ ဆာဖရိုး (SAFROLE) ကြွယ်ဝတဲ့ LAURACEAE မျိုးရင်းဝင် သစ်မျိုးတွေထဲမှ လေးလေး လျှောက်ချင်တဲ့ အုံတုံးခေါက်နဲ့ သစ်ဂျိုးခေါက်က ပါနေတယ် လေးလေး

‘ဟာ အဲသလိုလားများ.... နားမလည်ပါးမလည်နဲ့ ဒေါသတကြီးပြောမိလို အားနာလိုက်တာ ဆရာလေးရေ’

‘ရပါတယ် လေးလေးရေ... ကျွန်တော်နားလည်ပါ တယ်ခင်ဗျာ၊ ကျွန်တော်နေရာ ဘယ်သူပဲရောက်ရောက် ပြောပြပေးရမှာမိ တာဝန်အရ ဆောင်ရွက်ရတဲ့ ကျွန်တော်တိုကိုလည်း နားလည်ပေးပါများ’

‘ဟုတ်ကဲ့ပါဆရာလေးရေ.... ဆရာလေးပြောတဲ့ ဆာဖရိုး(SAFROLE) ထုတ်လို့ရတဲ့ သစ်မျိုးတွေထဲမှာ တွေးသာသစ်မျိုးတွေပါသေးလဲဆိုတာ ရှင်းပြပေးပါပြီးပျ’

‘ဟုတ်ကဲ့လေးလေး.... အဲဒီဆာဖရိုး (SAFROLE) ဓာတ်ထုတ်လို့ရတဲ့ LAURACEAE မျိုးရင်းဝင်သစ်မျိုးတွေထဲမှာမှ –

၁။ နလင်ကျော်

၂။ ပရုတ်

၃။ ကရဝေး

၄။ သစ်လေးညွှန်း

၅။ သစ်ကြမ်းပိုး

၆။ အုံတုံး

၇။ လောက်ယား

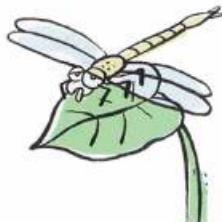
၈။ သစ်ယားမွေး/သစ်ယား ဒီသစ်မျိုးတွေမှာ ဆာဖရိုး (SAFROLE) ဓာတ်ကြွယ်ဝတဲ့ သစ်ဆီထုတ်ယူနိုင်ကြောင်း ယော်ယျေတွေ့ရတယ် လေးလေးခင်ဗျာ ’

‘ပိုး....အများကြီးပဲများ.... ဘာဖြစ်ဖြစ် မငြိမ်း ဘဲ ဗဟိုသတရအောင် စိတ်ရှည်လက်ရှည်နဲ့ရှင်းပြပေးလို့လည်း ကျေးဇူးအများကြီးတင်ပါတယ် ဆရာလေးရေ.... ဒီလုပ်ငန်းလုပ်ဖို့ပြင်နေတဲ့ ကျွန်တော် မိတ်ဆွေများလည်း သိသွားအောင်ပြန်ပြီး ကူညီမျှဝေပြောကြားပေးပါမယ်ခင်ဗျာ’

‘ဟုတ်ကဲ့ပါ လေးလေး.... ကျေးဇူးတင်ပါတယ် ခင်ဗျာ’

*****

ကော်နှုန်းကဏ္ဍ

သီးနှံတစ်မျိုးတည်းပဲ
နိုက်ပျိုးရင် အိမ်မျိုးကွဲစုံလင်မှုကို
မထိန်းသိမ်းနိုင်ဘူး။

အိမ်မျိုးစုံ မျိုးကွဲ
(၁၄)သန်းခန်း ရှိတယ်။
(၁၅)သန်းခန်းကိုပဲ
အမျိုးအမည် ခွဲခြားနိုင်တယ်။

တစ်ရက်ကို မျိုးစိတ်(၁၀၀)လောက်
မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်နေတယ်။

ကုန်းပေါ်မှာ လူတွေ အမဲလိုက်
သစ်ခုတ်ကြပို့ ဝက်ဝံတွေ
နေစရာပျောက်ပြီ။

သဘာဝယာ
အခြားမျိုးစိတ်တွေအတွက်လည်း
ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို
လူတွေမေ့နေကြတယ်။

တစ်ယောက်ချမ်းသာ
ကိုယ့်ဖို့ရှာ၍
သတ္တဝါအပေါင်း
ဆင်းရဲကြောင်း။

ကွက်ကြားမေတ္တာ

‘အောက်အရပ်၌ရှိသော... ထက်ဝန်းကျင်... အနှစ် စကြာဝင်ာ.... အပယ်ဘုံသား.... အနှစ်သတ္တိ... ဘေးရန်ခံပိုင်း.... ဦးကြပါစေ....ဒေါသခံပိုင်း.... ဦးကြပါစေ....ဆင်းရဲ ပံ့ပိုင်း.... ဦးကြပါစေ.... နှလုံး စိတ်ဝဝ်း.... အေးချမ်းကြပါစေ....’

‘အထက်အရပ်၌ရှိသော.... ထက်ဝန်းကျင်.... အနှစ်စကြာဝင်ာ.... အနှစ်နတ်ပြဟာတိ ဘေးရန်ခံ သိမ်း.... ဦးကြပါစေ.... ဒေါသခံပိုင်း.... ဦးကြပါစေ.... ဆင်းရဲပိုင်း.... ဦးကြပါစေ.... နှလုံးစိတ်ဝဝ်း အေးချမ်းကြပါစေ....’

ဦးစိုးတို့ အငြိမ်းစားဘဝမှာ နံနက် ပီးလာလျှင် ထမင်းပေါင်းအိုးတိုး ပန်း ရေး ဆီးမီးကပ်လျှော့။ ဆွမ်းတော်တင် ဘုရားရှိခိုး မေတ္တာပို့ အမျှဝေပြီးလျှင် ဆွမ်းခံသံယာအတွက် ဆွမ်းဟင်းစီစဉ်ချက်ပြတ်ရာသည့်ကိစ္စသည် ပင်ကြီးကျယ်မြင်ပြတ်လှသည်။ စိတ်ချမ်းမြောရသည့် အလူ၍ ဒါနို့ ဒိမ်တွင်ရှိသည့်နေ့ရက်များတိုင်း နိစ္စရှုဝေ လုပ်နေ ရသည်ပင် ကုသိလ်တိုးပွားသည် ထင်၏။

နံနက်ပိုင်း စိတ်အေးချမ်းစွာ ငါးပါးသီလခံယူ ပရိတ်တော်နှင့် ဂုဏ်တော်ကွန်ချာ ရွတ်ပွားသရေစွာယုံးအရပ်ဆယ်မျက်နှာ မေတ္တာပို့ရခြင်းသည်လည်း ကြည့်နှုံးရသည်။ ဝင်လေထွက်လေမှုသည် ဖြစ်ပျက်သဘော ရှုပွားနိုင်အောင် အတတ်နိုင်သံဃားကြီးစားရင်း ကျွန်ုပ်သက်တမ်းကို အကုသိလ်နည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် ကြီးစားနေရသည်။ ဆွမ်းတော်ဆက်ကပ်ရာတွင် ဆွမ်းဖြူဖြူပေါ် ဆွမ်းတော်တင်မှန့် နေ့စဉ်ကပ်လှုံးဖြစ်ရင်း စွန့်ပြီးပါက စာကလေးကျိုးကန်း၊ ရေက်များကို ဒါနပြခဲ့သည်မှာ နှစ်ချိန်သည် အတွက် ကျေးငှက်များနှင့် ရင်းနှီးနေသလိုပင်ဖြစ်၏။ ခြုံပတ်လည် ဒုန်သလွန်၊ သရက်၊ ပို့ခြုံအပင်ကြီးများနှင့် သပြေခိုင်းသည် ငါ်ကြကလေးတွေအတွက် အရိပ်နားလိုက် ရာသည်ကလည်း ကုသိလ်တစ်ပျီးဟုခံယူသည်။ ပင်စင်စားဘဝ ရှိတာလေးနှင့် ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ရင်း ‘ဘဝဆိုတာ နေတတ်လျှင် ကျွန်ုပ်စရာ’ လို့ မှတ်ယူထားရင်း ချမ်းမြော စေသည်။

အားလုံး စာဖတ်လိုကဖတ်၊ ဖုန်းပွတ်

လိုကပွတ်၊ တရားနာလိုကနာဖြင့်၊ ပီးလာ တော့လည်း တို့ဖွင့်ရင်း အချိန်ကုန်စေခဲ့သည်။ အနာရောက်နှင့်စက်ချိန်ကလွှဲ၍ အေးပြိုးသည်ပေါ့။

‘ဟဲ့...ရှူး... ရှူး အဘရေး... ဖုန်းချည်ပွတ် မနေ့နဲ့ ဆွမ်းတော်စွန်မှန်နဲ့ ထမင်းတွေ.... ရှေ့အိမ်ကက်မဒန်းတွေ မနိုင်ဘူးရယ်’

ဒီးသည်ရဲ့အပြောကြာင့် ဖုန်းကိုလက်ကချ အပြေးအလွှား ကြက်ခြောက်ရသည်။ ရှေ့အိမ်ကကြက်မတစ်အုပ်မှ ကြက်သားခွဲသုံးကောင် ဆွမ်းတော်စွန်ချိန် တံ့သီးကြားမှ ခြုထဲဝင်၍ အလစ်ချောင်း စားသောက်တတ်သည်။ သူတို့လာလျှင် ကိုးကန်းအစ ရောက်လဲမနိုင်၊ စာကလေးဆိုအင်းမှ ကျလို့...ကျလို့...အော်ရင်း ရန်တွေရသည်။

သည်ကြက်တွေ....ဗိုလ်ကျေလေသည်။ စာနှင့်ရောက်များအစာကောက်ချိန် လူအလစ် ပြန်ဝင် ဗိုလ်ကျသောင်းကျွန်းပြန်သည်။

‘ဓာတ်... ခက်ပါ့... ရွှေး ရွှေး’

အိမ်ပေါ်ကပြေးဆင်းပြီး ခြောက်ပြန်သည်။ ကိုယ်ရှိလျှင် ငါ်ကလေးတွေ မလာရဲမှာ စိုးသဖြင့် အိမ်ပေါ်ပြန်တက်ရင်း စဉ်းစားမိသည်။

‘သူတို့လည်း သတ္တိဝါပဲ စားချင်မှာပေါ့....ငါ နေ့တိုင်းမေတ္တာပို့နေတာ၊ သတ္တိဝါတွေ ကျွန်းမာပါစေ ချမ်းသာပါစေရယ်လို့... သူတို့စားလည်း ငါ ကုသိလ်ရမှာပဲ မဟုတ်လား....’

‘အို့...သူတို့က.... ငယ်တဲ့အရောက်တွေ.... စာတွေ.... ငါကတွေနှင့် အတူတူစားတာမဟုတ်ဘူး.... လိုက်ဆိတ်နေတာ’

‘အင်းလေ....ဒါပေမယ့် တိရစ္စာန်ဆိုတာ အိပ်.. စားကာမ... ဤသံဃားဝတာ သိတာမဟုတ်လား၊ တိရစ္စာန်ပဲ....မေတ္တာထားရမှာပေါ့’

‘အဲသည် ကြက်တွေက.... ကြီးနိုင်ငယ်ညှင်း လုပ်နေတာလေ.... ဒါမျိုးဆို သိပ်မှန်းတာပဲ’

‘သော်... လူတွေတောင် ကမ္ဘာဦးကတည်းက အင်အားကြီးသူက... အင်အားငယ်တဲ့သူကို... လွမ်းမှုံး အနိုင်ယူနေတာ.. ယဉ်ကျေးပါတယ်ဆိုတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ အစဉ်အလာဖြစ်နေတာ... တိရစ္စာန်သာသာရယ် မဟုတ်လား... နေပါစေ’

စာမျက်နှာ (၃၆) အို့ >

တန်မက်စွာသိမ်းဂိုဏ်ခြင်းနှင့်

ကြည်ဖြေစွာဖြန့်ကြခြင်း

ဦးနားချက်။

တင်ဝင်း

ကျွန်တော် မကျေးတက္ကသိလ်မြို့ကြီး၊ တိုင်းမြို့တော်ဖြစ်သော သစ်တော်တိုင်းရုံးမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်ကဖြစ်ပါသည်။

အထက်အရာရှိကလည်း စာနာထောက်ထားတတ်သူဖြစ်လေတော့ အခြားကြီးလေးသော တာဝန်များကို ခွဲဝေပေးလေ့မရှိပါ။ တရားမဝင်သစ်ဖမ်းသီးရေးကိုသာမြို့နယ်တာဝန်ခံအရာရှိများနှင့်အတူ ယင်းတို့၏ လက်အောက်ဝန်ထမ်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေပါသည်။

နေ့စားစရိတ်အဖြစ် တစ်ရက်လျှင် ၄၈၀ပါ/ ၅၇၅ပါးဖြင့် နေ့တွက်စရိတ်ချို့ဖြင့်သည်အပြင် ရုံးပိုင်ဆိုင်ကယ်တစ်စီးကို ကိုယ်တိုင်ပြင်စီးစေ၍ ဆိုင်ကယ်ဆီဖိုး ကုန်ကျေစရိတ်ကို အတိအကျချို့မြှင့်ပါသည်။

တစ်ချို့နယ်ပြောင်းသမ်းများ၏ ‘တင်းမာနေသောမျက်နှာများ’ ကိုတွေ့ရသည်မှာ နေလိမ့်းနယ် ပူပြင်းလှသော်ပြားလည်း ညီနောင်ရင်းတစ်ချို့၏ ‘လာ အစ်ကိုရေပွဲကတော့ နည်းနည်းကြမ်းနိုင်တယ်လူ့ပါ။ မစားရလည်းအတူတူ ငတ်လည်းအတူတူပေါ့ဆိုပြီး ညာကျတော့ ‘ဆာကေး’လေးတောင်ပါးပါးပုတ်ရသေး။

ကျွန်တော်တင်ပြုလိုတာက ဒီလိုပါခင်များ။

တော်တောင်ပေါ် တရားမဝင်သစ်ရှာဖွေဖမ်းဆီးခြင်းမှာ ပင်ပန်းဆင်းရဲလှပါသည်။

သစ်ဖမ်းရခြင်းရဲ့အမိုက် ‘အန္တိမရည်ရွယ်ချက်’က FD /MTE တို့နှင့် MSME /AS တို့ကိုရောက်ကြတော့မှာသာ အားလုံး စိတ်ပန်းလူပန်းပြောကြရတော်ကို ဆိုလိုရင်းပါ ခင်များ။

ဒီလိုနဲ့ ပမ်းဆီးရေးစာတိကြောင်း ၁၁ ရက်လောက်ကြတော့ “Retreat” နဲ့ ပြုပြန်ခွင့်ရဲ့ပါသည်။ နှစ်ရက်လောက်နားလိုက်တယ်ဆိုလျှင်ပဲ ထိမှုင်ယွေးများ ပြန်ကြလျက် တက်ကြလန်းဆန်းလာပါတော့သည်။

တော် တောင်ပေါ် ဆိုင်ကယ် ‘လဲ/မောက်’တတ်တာကလွှဲလို့ ပျောစရာကောင်းသောတာဝန်မျိုးဖြစ်

ပေသည်။

သို့သော်လည်းပေါ့....ဒါပေမဲ့ပေါ့....
အကြိမ်ကြိမ်ပုဂ္ဂန္တဖို့တော့ အဆင်မပြေဘူးပေါ့။

ဒီလိုနဲ့ ကျွန်တော်ရဲ့မိခင်မပါသောများနဲ့ ပွဲတော်တော်များကိုလည်း တော့တွင်းတစ်နေရာက ကျောက်တုံးတွေ့နဲ့ပျော်ရွင်စွာပြီးခဲ့တာလည်းအကြိမ်ပေါင်းများစွာဖြတ်ကျော်များလေသည်။

နှစ်ပေမဲ့လည်း နှစ်ရက်သုံးရက်နားလိုက်ရပြီဆိုတာနှင့် ထိမှုင်ယွေးပြန်ရပြီး လန်းဆန်းလာပါတော့သည်။

အောက်တိုဘာတတိယပတ်ရဲ့ အေးမြှေသောရက်တစ်ရက်ရဲ့နှစ်ရက်ခင်းမှာ ကျွန်တော်လမ်းလျှောက်ထွက်ခဲ့ပါသည်။ မိုးပြာရောင် Escort T Shirt ၊ မိုးပြာရောင်အားကစား ဘောင်းဘို့ နီကီ(Nike)လမ်းလျှောက်ဖိန်ပဲနဲ့ကျွန်တော် စတိုင်က တကယ့် ‘အလွင့်’ ။

ကျွန်တော် တော့သွားစက ဖူးစပြောနေတဲ့ ကြကိုရဲ့ပင်က ပွင့်ပြီး သဲသလှုပ်အောင်ပွင့်နေလျက် ရှုံးကလေးတွေ့နဲ့ပြောနေလေးကိုမျှော်လျှော်စွာလေးတွေ့မြေမှာ ကြကျနေနေလိုက်တာများ ခြေနှင့်လိုတောင် မြေမကျ။ ဖွဲ့လေးနှင့်အဲပြီး လမ်းလျှောက်လာခဲ့မိသည်မှာ တစ်ကယ်ကြည်နဲ့ဆွတ်ပျုံဖွှုတစ်ခုပေပေါ့။

ကျွန်တော် ရုံးဝင်းကထွက်လို့ မိန်းလမ်းမကြီးပေါ်ရောက်တယ်ဆိုလျှင်ပဲ တူရှုအရပ်က တောင်းတစ်လုံးကိုခေါင်းချက်လာတဲ့ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်က ကျွန်တော်ကိုမြင်ကာမှ ‘စ ထော ဘဲ’ လိုထအော်ပါတော့တယ်။

ကျွန်တော် ဘဝင်မြင့်သွားပါသည်။ စထောဘဲ ဆိုတော့ ငော်ကြီး/သူဌ္ဌားလို(Big Bu္ဌာ)လားလို့ အတွေးဝင်ပိတာပေါ့။ ဒိုပ်ရောက်လို့ နော်သည်ကိုပြန်ပြောတော့။ မကြောင်စမ်းပါနဲ့တော် ‘စားတော်ပဲ’ လိုအော်တာပါဟတဲ့။

ကျွန်တော် နှစ်ရက်ဝိုင်းလမ်းလျှောက်လျှင် ကျွန်တော်တို့ရုံးဝင်းကြီးရော်က သောက်ရေအိုးစင်လေးဆီးကို အမြတ်ပေါင်းရောက်တယ်။ နှစ်ရက်တိုင်း သန့်ရှင်းရေးလုပ်ရေကုန်ရင်ထပ်ဖြည့်ပေါ့။ ဒီ သောက်ရေအိုးလေးက ညွှန်မျှုးး ဆရာတိုးသန်းလီးတို့မိသားစုံ၏ လက်ထက်ကတည်းကရှိခဲ့တဲ့ ‘ကောင်းမွှေ့’လေးပေါ့။

ဆရာက်ပေါ်အိုးလေးနှစ်လုံး သောက်ရေခွာက ရေခွာနှစ်ဘူးနဲ့သောက်ရေခွာနှစ်စုံကိုလိုလုပ်ထားပါသည်။ အဲဒေါ်နဲ့ နှစ်ရက်စော်မှာတော့ တစ်စုံပဲကျန်တော်ပြီး တစ်စုံကို တစ်စုံးတစ်ယောက်က ညာက ယူသွားခဲ့ပြီ။ သန့်ရှင်းရေးလုပ်နေရင်း

နှုတ္ထားတွေနှင့်တိမိတိနဲ့အတူ အလိုမကျမှုက ဒေါသအဖြစ် ကူးပြောင်းစမှာပဲ ကျွန်တော်သတိဝင်လာခဲ့ပါသည်။

လိုရင်းကတော့ ထိအတွေးလေး ဖြတ်ကနဲ့ဝင်လာ သည်ကို တင်ပြလိုခြင်းကိုဖြစ်ကြောင်းပါခင်ပြု။ (နှီးမဟုတ် ရင် တွယ်ပြုစိတ်လောဘမီးဖွားလေးက ဒေါသမီးတောက် ကို ကူးပြောင်းတော့မှာ)

‘ငါ ဒီအလူ၏လေးအတွက် နေ့ပေါင်းများစွာ ကျေန်ခဲ့ရတယ်၊ ငါမျှဝေတဲ့ကုသိလ်တွေထဲမှာလည်းပါ ခဲ့ပြီ။ တစ်နေ့မှာ ဒီလိုဖြစ်လာမှာကိုလည်း မျှော်လင့်ပြီး သား၊ လိုအပ်သူတစ်ယောက်ယူဆောင်သွားတာကို ငါ ကျေန်ရမှာ၊ ငါ ‘အလွတ်စွဲနှင့်ရုတ်ရမှာပါလား’ ဆိတဲ့ အတွေးကို ‘တည်’ လိုက်တော့မှ စောဓာက ကြည်လင် အေးချမ်းမှုလေးကို ပြန်ရပါတော့တယ်။

ဂိုင်းစုနိုင်သိန်းသိချင်းလေးတောင် သတိရရှိ သေး....။ (တစ်နေ့.... အသည်းကွဲမယ်ဆိုတာ သိထား လည်း....လက်တွေ့ကျတော့....ခက်ပါတယ်)

တစ်သက်တည်းမှာပဲ.... ရဟန်းတစ်ပါး.... သူ့နှီး တစ်ယောက်နဲ့ တိုင်ကပ်နာရီတစ်လုံးအကြောင်းကို သတိ ရမိပါတယ်။ (သံယာတော်ရဲ့ ဘွဲ့တော်ကို မမှတ်မိတာ ခွင့်လွှတ်ပါခင်ပြု။)

ညာတစ်ညာမှာ ဆရာတော်ကြီးကျိုးစက်နေစဉ် ကျော်ပေါ်က တိုင်ကပ်နာရီကို တစ်ပြီးတစ်ယောက်က ဖြုတ်နေစဲ့ အသံ (တစ်ရောက်ရောက်)ကိုကြားတော့ ဆရာတော် ကျိုးစက်ရာက နှီးတယ်။

အ ကာလ ညာအခါဖြစ်လေတော့ သူ့နှီးမှန်း လည်းသိတယ်။ သို့သော်လည်း တိုင်ကပ်နာရီ ချိတ်ကပ် ထားတာက မြင့်လေတော့ မဖိမကမ်းဖြစ်နေပြီး သူ့နှီးမှာ ဖြုတ်လို့ မလွယ်ကူး။

ဒီတော့ ဆရာတော်က ‘ဟဲ့ ဒကာ ဒီဘက်မှာ ခုံကလေးရှိတယ်’ဟုမိန့်တော်မှုသတတ်။

ဒီတော့မှ သူ့နှီးတုံးလည်း အဆင်ပြု သွားတော့ တာပေါ်။

ဒီဖြစ်စဉ်မှာ ကျွန်တော်တင်ပြလိုတာက ဆရာ တော်သည် သူ့နှီးကိုကြင်နာသနားတာကြောင့် သူလိုအပ် တဲ့နာရီကို ယူသွားနိုင်အောင် နာရီဖြတ်နေတာကို လစ်လျှော့ ရှုတယ်။ သူ့နှီးက ငတုံးဖြစ်လေတော့ ဖြုတ်လို့အဆင်မပြော လွှတ်ကျလို့ကွဲ့ရင် အားငတုံးငတ်ပြီးမှာ။

ဒါကြောင့် ခုံလေးပါ ညွှန်ပြပေးတဲ့ ဆရာတော် ကြီးရဲ့အကြင်နာတရားကိုလေးစားပိတ်ဖြစ်ရပါတော့တယ်။

ဒီပုံကိုအကြောင်းပြု၍ ရေသန့်ဘူးနဲ့ သောက်ရေ ခွက်ယူသွားသူကို ရရှောသာထားလို့ ရပါတော့တယ်။

သူ့ခများ ရေသန့်ဘူးတောင် မဝယ်နိုင်လို့ ဒီးရရှာ တာလော လူတစ်ချို့ဆို Billions ဒီပြီးချမ်းသာနေရဲ့နဲ့ ဒီးဖို့လိုဖို့ကြီးစားနေကြတုံးလေ....နေ့?။

စာမျက်နှာ (၃၄) မ အဆက် ➤

‘အိုး.... မနေနိုင်ပါဘူး...အားနည်းတဲ့သူကို အနိုင် ကျင့်တာ မျိုးတော့ လက်ပခံနိုင်ပေါ်’

ဦးစိုး စိတ်မှာ အပြန်အလှန်လွန်ဆဲနေကြသည်။ ပြဟ္မာစိတ်တရားလေးပါးတွင် မေတ္တာသည် အားဦးဆုံး နံပါတ် တစ်ဖြစ်လေသည်။ အနက်အမိပါယ်ပြန်ရလျှင် ချစ်ခင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ တဏောပေမ ရောယ်က်သောအချစ်မဟုတ် သူ အကျိုးကိုလိုလားသည် စိတ်ထားဖြစ်၏။ မေတ္တာမထား နိုင်လျှင် ရရှောသာဝင်ရမည် မဟုတ်ပေလော့။

မိမိထက် ဆင်းရဲ့ကွဲရောက်သူကို-

သော်....သူတို့က ငါထက် နိုင်ပါးပါတယ်.... ရှိရှာ တာမဟုတ်ဘူး.... သနားကြုံနာခြင်းသည်ကရုဏာမည်၏။

မိမိထက်မြင့်မားသူကို မနာလို့ ဝန်တို့ ပြုရှုခြင်း မဖြစ်ဘဲ မှန်တာထားရမည်သာ။ မှန်တာ၏ အနက် အမိပါယ်က ဝမ်းမြောက်ခြင်းပေ။

ထိသုံးမျိုးလုံး မထားနိုင်ခဲ့မှ ဥပေကွာပြရမည်။ ဥပေကွာသည်လျှော့လျှော့ရှုသည်မည်၏။ ‘အိုး.... ပြောလိုမှ မရတာ....သင်း ထိက်နှင့် သင်း ကံပေါ့’ မေတ္တာမပါ သည် ဥပေကွာမျိုးကားမဟုတ်။

‘ကျေလို.... ကျေလို.... ပေါ့’

ကြက် လုဆိတ်သဖြင့် ရေက်နှင့် စာကလေးတစ် အုပ်ထံပုံကုန်၏။ တစ်ချို့လည်း ဒန့်သလွန်ပင်မှာ တစ်ချို့ လည်း အိမ်ခေါင်မိုးပေါ်မှာ။

‘ကဲ....သည်လောက်ဖြစ်လှတာကွာ....ရှိုး.... ဘန်း....ဘန်း....’

ဦးစိုး စိတ်မရှုပြုတော့ လေးခွွဲကိုင်၍ လောက စာလုံးဖြင့် ကြက်ကိုပစ်လိုက်သည်။ ဘယ်လိုပစ်ပစ် မှန် မည်မဟုတ်သည်ကိုတော့ ဦးစိုးသိသည်။ မိမိလက်ကို မိမိ ယုံသည်။ ပစ်မှတ်ကတော်ခြား လေးသီးက တစ်လွှဲပေါ်။

နောက်တစ်နေ့ ဦးစိုး၏ဘုရားရှိုးသံဃားသံဃား အတိုင်းသား ကြား ရပေမည်။

‘အရွှေ့အရပ်၌ရှိသော.... အနှစ်စကြာဝြာ.... အနှစ်သတ္တဝါတို့ သေးရန်ခ်ပ်သိမ်း.... ြို့ပြုကြပါစေ.... ဒေါသခ်ပ်သိမ်း.... ြို့ပြုကြပါစေ.... ဆင်းရဲ့ ခပ်သိမ်း.... ြို့ပြုကြပါစေ.... နှုလုံး စိတ်ဝိုင်း အေးချမ်းကြပါစေ’

‘ဤသို့ ယနေ့ ယခု ပြုရှုရသော.... ဒီန သိလ ဘာဝနာ.... ကုသိုလ်ကောင်းမှာအစုစုတို့ကို သုံးဆယ့် တစ် ဘုံကျင်လည်ကုန်သော.... ကြီးနိုင်ငယ်ညှုံးပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်များမပါ.... သုံးဆိတ် ဒုက္ခိုက ဝေနေယျများစွာ သတ္တဝါတို့အား အမျှပေးပေပါ၏’

ဦးစိုးတို့ကတော့ လုပ်ချလိုက်ပါပြီ။ မေတ္တာပုံးရာမှာပင် ကြီးနိုင်ငယ်ညှုံးလုပ်သူ့များ ချန်လှပ်၍ ကွက် ကြားမေတ္တာပုံးလေတော့၏။

ကြီးနိုင်ငယ်ညှုံးမှ သဘောမကျတာပဲများ။

६

မင်းဆော

9

2

၁၅

နိုင်ငံဝန်ထမ်းဖြစ်ဖို့ ကံပါလာခဲ့သည်။ သစ်တော်
ပညာဘာသာရပ်အထူးပြုနဲ့ ကျောင်းပြီးခဲ့တာကလည်း ဒါ
ကြောင့်ပါဖြစ်မည်။ ကုန်သည်ပဲတဲး ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင် သူငြော်
သားမဟုတ်ခဲ့တာကလည်း အကြောင်းဟစ်ခုဖြစ်သည်။
အရင်းမစိုက် လေ့တိုးလိုက်ရပါည့် လခေါ်နိုင်ငံ ဝန်ထမ်း
ဘဝက ကိုယ့်အတွက်သတ်မှတ်ပြီးသား ကံတရား။ ငွေ
ကြေးအရင်းမစိုက်ရပေါ်မယ့် စေတနာအရင်းခံ ဝါသနာ
အထူး လေ့လာအားထုတ်မှုအထူး အထက်အောက်နှင့် ဘေး
တိုက် ဆက်ဆံမှုအဖုံး၊ အချိုက်ကုန်ခံကြိုးစားခြင်းနှင့် ဉာဏ်
အရင်းတော့ပြင် စိုက်ထုတ်ရပေါ်မည်။

ကုန်ရောင်း/ကုန်ဝယ် ကုန်သည့်ဖွဲ့စား စက်မှု/လက်မှု အတတ်ပညာရှင်တို့သည်လည်း သူတို့ သူတို့၏လုပ်ငန်းခွင်နယ်ပယ်အသီးသီးတို့တွင် အားရကော်နှစ်ဖွယ်ရာများ စိတ်အလိုမကျစရာများ၊ စွေစစ်ညိုနှင့်ဖြေရှင်းခြင်းများ စသည်စသည် ကြံ့ကြရပောသည်။ ထိုအတူနိုင်ငံဝန်ထမ်းတို့သည်လည်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ တာဝန်ပိုင်းများအားအောက် နိုင်ငံဝန်ကိုထမ်းကြရာတွင် ကိုယ့်ဝန်ကြီးဌာန၊ ကိုယ့်လုပ်ငန်းဌာနအလိုက် ဦးတည်ရည်မှုနှင့်ချက်များကိုအကောင်အထည်ဖော်ကြရာတွင် ဝန်ထမ်းချင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဌာနချင်းသည်လည်းကောင်း ထိုတိုက်တိုးခြင်း၊ စွေစစ်ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းခြင်းများ ကြံ့ရတတ်ကြပောသည်။

သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်း
ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ “မြန်မာ့သုသစ်တောုမူဒါဒွေ့ငြေ” ရေး မြေ၊
တော်ရှင်းတိရစ္စာ့နှင့် စိဝမျိုးစုံနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ကို
ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းသည်” ပထမဆုံးအချက်အနေ
ဖြင့် ပြုလာန်းပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရာ
တွင် ဥပဒေကြောင်းအရ အာဏာသက်ရောက်ပြီး ထိ

ရောက်သောစီမံအုပ်ချုပ်မှုများဖြစ်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုး
ပိုင်းတော့များ၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့များ၊ သဘာဝ
ထိန်းသိမ်းရေးနယ်ဖြေများတို့ကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ
နှင့်အညီ စနစ်တကျဖွဲ့စည်းသတ်မှတ်ထားပါသည်။ ကြိုး
ပိုင်းတော့များတွင် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှုပြီး
ကြိုးပိုင်းအတွင်း အသေးစိတ်အုပ်ချုပ်မှုလုပ်ငန်းများအ
တွက် အကွက်ခွဲ(compartment) များလည်း ထပ်မံသတ်
မှတ်ဖွဲ့စည်းထားပေသည်။ ကြိုးပိုင်းတော့များ၊ ကြိုးပြင်
ကာကွယ်တော့များ၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်ဖြေများ
တို့တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်ကပင် ချွန်လှပ်ကွက်ရော်ယာများ
ကိုလည်း လိုအပ်သလို ထည့်သွင်းထားပေးပြီးဖြစ်သည်။
ထိုပြင် ပြောင်းလဲလာသောအောက်ကာလအခြေအနေများနှင့်
အညီ သစ်တော့နယ်မြေအဖြစ်မှ ပယ်ဖျက်ပေးလိုက်သည့်
ရော်ယာအကွက်များလည်းရှိနေပေသည်။ ချွန်လှပ်ကွက်
များနှင့် သစ်တော့မြေ ပယ်ဖျက်ကွက်ရော်ယာများအပ
သစ်တော့ဥပဒေသက်ရောက်နေဆဲဖြစ်သော သစ်တော့
နယ်မြေအတွင်း လိုအပ်သလိုခွဲခြားပြုပေးထားသည့် ဆိုင်ရာ
ဆိုင်ခွဲခြားများလည်း အသီးသီးရှိနေကြပေသည်။ ဥပမာ
မြေပေါ်လမ်းအဖြစ် ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်၊ ရေကြောင်း
လမ်းအဖြစ် ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့် မိမိသုံးအဖြစ် သစ်တော့
ထွက်ပစ္စည်းများကို အမျိုးအမည် အရေအတွက်ပမာဏ
ကန်းသတ်ချက်ဖြင့် ထုတ်ယူသုံးခွဲခွင့်၊ ကန်းသတ်မှုရှိသော
ကျွဲ့နား/အိမ်မွေးတိရဲ့ဘုံးနှင့် စားကျက်ချခွင့် စသည်စသည်
တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ဥပဒေနှင့်
အညီခွင့်ပြုပေးထားသည်ဖြစ်သော်လည်း သစ်တော့မြေ
(သစ်တော့ကြိုးပိုင်း၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့)အဖြစ်မှ စွန့်
လွတ်ပယ်ဖျက်ပေးခြင်းမျိုးမဟုတ်သည်ကို သတိပြုကြ
ရပေါ်သည်။

କ୍ରି:ଧିନ:ତୋବା କ୍ରି:ପ୍ରିଣକାଗୁଯିତୋବାମ୍ବା:ଆ
ତୁଳ: ପ୍ରିତିଵନ୍ଦି:ହେଗରିଲ୍ଲନ୍ଦିତା:ତେବା ମୂଲନ୍ତି: କୌନ୍ଦି
ଲନ୍ତି: ଗତ୍ତରୀଲନ୍ତି: ଗୁଣିକରଣିଲନ୍ତି:ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଫେକ୍ରିତାନ୍ତି:||
ଆଜ୍ଞାଲନ୍ତି:ମ୍ବା:ମ୍ବାଲନ୍ତି:ଫ୍ରିଯିଅପ୍ରିତି ହି:ଶ୍ରୀ:ବ୍ସପତେବାରିନ୍ଦରି
କିନ୍ଦିରେଣ୍ଟି ତାତୋକାଯିମ୍ବାଅପ୍ରିତିମୁ ପଚ୍ଚିଷ୍ଟିରିପେ:ପ୍ରି:ମ୍ବା:ଶ୍ରୀ
କ୍ରିତାନ୍ତି: ଆଜ୍ଞାଲନ୍ତି:ମ୍ବା:ମ୍ବା ତାତୋକାଯିମ୍ବାଅପ୍ରିତିମୁ
ପଚ୍ଚିଷ୍ଟିରିପେ:ତାଃପିରି:ମହିତିରି ପ୍ରିତିଵନ୍ଦି:ତ୍ଵା:ଲାକ୍ଷ୍ମିପି
ତା:ପିରି:ମ୍ବାତ୍ମାପ୍ରିତିତାନ୍ତି: ଲନ୍ତି:ଶ୍ରୀଲିତିତାପ୍ରିତି ମଲ୍ଲିତିତା
ତାତୋକାଯିମ୍ବା:ଗିରି କୁରିରିନ୍ଦି: ଅନ୍ତର୍ମା:ପିରି: ଲନ୍ତି:ତୋବା/ ଯା
ମ୍ବାତ୍ମା:ମ୍ବା:ଗିରି ତ୍ରୀ:ଧ୍ୟାତିରିଲିପିରିନ୍ଦି: ପ୍ରିତିଲିପିରିନ୍ଦି: ଲନ୍ତି:ଆ

ကျော်ဖြောင့်ရန်အတွက် ကြားမှဖြတ်ပြီးအသစ်ဖောက်လုပ်လိုခြင်း စသည်တို့လုပ်ဆောင်ရန်ရှိပါက လုပ်ဆောင်လိုသော ဌာန/အဖွဲ့အစည်းသည် သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ကြိုတင် တင်ပြခွင့်ပြုချက်ရယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော့ဥပဒေပုဒ်မ၁၂(က)တွင် “မည်သူမဆို သစ်တော့နယ်မြှုန်း သစ်တော့ ဖုံးလွမ်းလျက်ရှိသည့် အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသည့် ပြေအတွင်း-ဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေး စီမံကိန်းလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ရပ်ကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လိုလျင် ဝန်ကြီးဌာန၏သဘောတူညီချက်ကို ကြိုတင်ရယူရမည်” ဟုပြောန်းထားပါသည်။

အလားတူပင် သစ်တော့နယ်မြှုများဖြစ်ကြသည့်ကြိုးစိုင်းတော့၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့များတို့အတွင်းရေအိုင်ရေကုန်များ၊ စီးဆင်းမှုရှိသည့် ခေါင်း/ပြောင်းများ၊ ရေတက်ရေကျရှိသည့် ရေဝင်ရှိးပေါက်များတို့လည်း နေရာဒေသအသီးသီးတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပါဝင်မှုများရှိနေတတ်ကြပေသည်။ ယင်းသို့သော ရေဝင်ရေဝင်ရေးယာဉ်များသည်လည်း သစ်တော့မြှုအဖြစ်မှုပယ်ဖျက်ပေးထားခြင်း မရှိပါက သစ်တော့ဥပဒေဒသက်ရောက်မှုအရ သစ်တော့သီးစီးဌာနမှ စီမံခန့်ခွဲရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော့နယ်မြှုအတွင်း ခွင့်ပြုချက်မရှိပါပဲ ကျူးကျောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်လာပါက သစ်တော့ဥပဒေပုဒ်မပိုဝင်(က)အရ-“မည်သူမဆို ကျူးလွန်ကြောင်းပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်ခြင်းခံရလျင်ထိသူအား တစ်နှစ်ထက်မပိုသော ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ ကျပ်သုံးသိန်းထက်မပိုသော ငွေ့ဒဏ်ဖြစ်စေ ဒဏ်နှစ်ရပ်လုံးဖြစ်စေ ကျခံစေရမည်” ဟု ပြောန်းထားပါသည်။ ဤနေရာတွင်သတိချိစရာတစ်ခု တစ်ပြလိပ်ပါသည်။ သစ်တော့နယ်မြှုအတွင်းသို့ ကိုယ်တိုင်ကျူးကျောင် ဝင်ရောက်ကျူးလွန်စေရန် လွှဲမှုများသော စီမံခန့်ခွဲမှုဖြင့် အခြားအဖွဲ့အစည်း/လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ရပ်မှ လိုင်စင်ချထားပေးခြင်းကဲ့သို့သောကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်ပေသည်။

မြန်မာ့သစ်တော့မှုပါဒွဲတွင် “ ပြည်သူ့စိုး အခြေခံလိုအပ်ချက်များကိုဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း” နှင့် “သစ်တော့စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် သစ်တော့သယံဇာတများ အသုံးချရေးတွင် ပြည်သူလူထု ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်လာစေခြင်း” သည်လည်း ပြောန်းပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုမှတ်ခွဲများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည့် ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တော့များတည်ထောင်စေခြင်းကိုလည်း သစ်တော့မြှုများတွင်ခွင့်ပြုလုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါ ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်းရေးယာဉ်များ၌ တစ်ပြုအတည်ပြုချက်ရယူထားပြီးဖြစ်သော

အပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံချက်နှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်မှုများအပေါ် သစ်တော့ဥပဒေသည်သာ သက်ရောက်မှုရှိနေရမည်ဖြစ်ပြီး အခြားသော်ဌာန/အဖွဲ့အစည်းများ၏ကန့်သတ်ချက်များ ဝင်ရောက်ရောနောစွာကြပ်ဖော်မှုများ ရှိလာပါက တွေ့ဆုံးရှင်းလင်း၍ ညီးစိုင်းဖြေရှင်းပေးရန်တို့မှာ အဆင့်ဆင့်တာဝန်ရှိလာမည်ဖြစ်ပေသည်။

သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြှုအတွင်း သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းမရှိပဲ ကျေးရွာချင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးရေးလမ်း ဝင်ရောက်ဖောက်လုပ်သဖြင့် ဌာနဆိုင်ရာချင်းသာမက လမ်းညွှန်ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်လွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုပါ တရားစွဲ၊ တရားခံပြေးဖြစ် စသည်အတွေ့အကြုံရှုခဲ့ရဖူးပါသည်။ သစ်တော့ကြိုးစိုင်းအတွင်း ဖြတ်သန်းဖောက်လုပ်ထားသော ကားလမ်းကို လမ်းချွဲလမ်းဖြောင့်ပြုလုပ်ရာတွင် ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်ပေါ်စေခဲ့သော်လှုပြင် သတိပေးစာထွက်ပြီး ဟန့်တားခဲ့ရသည်အတွေ့အကြုံလည်းရှုခဲ့ရပါသည်။ သစ်တော့ကြိုးစိုင်းအတွင်း ရေဝင်ခေါင်းများကို လွှဲမှုများသော စီမံခန့်ခွဲမှုဖြင့် အခြားစီးပွားရေးလမ်းများ ချထားပေးမှုတို့ကြောင့် ပဋိပက္ခများကိုလည်းဖြေရှင်းခဲ့ရဖူးပါသည်။

နိုင်ငံဝန်ထမ်းပြစ်ရန် ကံပါလာသူများအဖွဲ့ မိမိတာဝန်ကျော်ဌာန/အဖွဲ့အစည်း၏ ဦးတည်ရည်ရုန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ကြရာတွင် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများကို မူဝါဒပိုင်းအရ ပြောန်းသော်လည်း အချို့သာ ထိပ်တိုက်တွေ့ဖွဲ့စေခြင်းအခြေအနေများကို မလွှာမရောင်သာကြုံရပေသည်။ ကြုံလာလျင် တွေ့ဆုံးရှိုးစိုင်းအဖြေရှာဖြေရှင်းပြီး အလားတူဖြစ်စေခြင်းများကို အခြားနေရာများတွင်လည်း ကြုံလာရပါက ဖြေရှင်းနိုင်ရန် မျှဝေထားရပေမည်။ ထိုအပ်ပါက မူဝါဒပိုင်းနှင့် ဥပဒေပုဒ်များ အပိုင်းများ၌ပါ ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရပေမည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံဝန်ထမ်းသာဝန်ကြော်းမည်။

An Old Forester Looks Back. Thirteen – FREDA, Forestry Sector (NGO)

By

U Sein Thet, B.Sc (For), M.Sc (ANU), MIFA.

Director (Retired), Ex-Chairman, FREDA.

Myanmar is the largest country in mainland South-East Asia with a total land area of 676,577 sq km, and a population of 55 million. Its long coastline of about 2,000 km covers almost the entire east coast of the Bay of Bengal. Being a heavy rainfall country, floods occur regularly during the mid-monsoon period (June to August) in areas traversed by rivers or large streams. The country is also prone to cyclones, landslides, earthquakes, and drought. The category 3 Cyclone Nargis struck Myanmar on 2 and 3 May 2008, making landfall in the Ayeyarwady Region approximately 250 km southwest of Yangon, and affecting more than 50 townships, mainly in Yangon and Ayeyarwady Regions including Yangon, the country's largest city. With wind speeds of up to 200 km/h accompanied by heavy rain, the damage was most severe in the Delta region where the effects of the extreme winds were compounded by a 12-foot (3.6 meter) storm surge. Nargis was the worst natural disaster in the history of Myanmar, and the most devastating cyclone to strike Asia since 1991.

Myanmar is exposed to a range hazard, including floods, cyclone, earthquakes, landslides, and tsunamis. Myanmar rests on a major earthquake belt and is subject to small earthquakes on a regular basis. Mountainous areas are prone to landslides. Predictions indicate that water-related disasters will be exacerbated by climate change and environmental degradation. Floods and droughts are expected to become more frequent and intense. Temperatures, rainfall, and runoff are likely to increase; extreme rainfall will become more frequent; and dry periods during the monsoon season may

occur. All these changes will lead to augmented economic losses particularly in the agricultural sector. Natural hazards in Myanmar are accompanied by high economic costs and social consequences.

National Adaptation Programmes for Action (NAPA) makes the following climate change projections for Myanmar:

- General Increase in temperature across the whole country, particularly from December to May, with the central and northern regions experiencing greatest increase
- Increase in clear sky days, exacerbating drought periods
- Increase in rainfall variability during the rainy season, including an increase across the whole country from March to November (particularly in northern Myanmar), and a decrease in the risk of flooding resulting from late onset and early withdrawal of monsoon events
- Increase in the occurrence and intensity of extreme weather events, including cyclones/ strong winds, flood/storm surge, intense rains, extreme high temperatures, and drought.

The people of the Delta area primarily farmers, fishermen and laborers, with a smaller proportion engaged in service industries and as traders. Approximately 50-60 percent of families in the Delta are engaged in agriculture. Overtime, there has been an intensification of agriculture in the Delta region, facilitated by ample water, relatively fertile

soils, and rich aquatic life. Increases in production led to the spread of small businesses and traders. Some villagers are also craftsmen, including boat builders and carpenters. Estimates from several townships showed more than half the population as being landless landlessness is particularly high in labutta and there is therefore a high proportion of people engaged in fishing. Overall, in the Delta, 32 percent of the landless work in agriculture as rebters/sharecoppers, agricultural workers, or seasonal agricultural workers, a figure above the 26 percent national average. The other two-thirds worked in other sectors including fisheries, salt production, trade, and transportation. The landless are more likely to be poor in the Delta region than elsewhere: 44 percent of the landless live below the government poverty line, compared with 33 percent nationally. Of the "poor" in the Delta, 31 percent were landless, with the "very poor" were almost landless 85 percent.

The Republic of the Union of Myanmar is rich in human and natural resources, and estimated 70 percent of the population of 55 million lives in rural areas and 75 percent of the population depends on agriculture. Government efforts in infrastructure, agriculture, forestry, health and education in the past 50 years have provided a base for further development.

Agriculture development is now constrained by a number of factors such as:

- ❖ difficulties of access to markets;
- ❖ low productivity due to shortage of inputs, including poor planting materials and crop protection and limited fertilizers;
- ❖ declining soil fertility due to shortage of fertilizers and the practices of shifting cultivations;
- ❖ very limited improved crops and
- ❖ limited capacity of departmental supply of extension services and inputs.

Forest vegetation exerts a significant influence on the development of properties of soils through deep-rooted uptake and redeposition of nutrients in its litter, leaching of bases from the mineral soil by acid products of decomposition, changes in soil moisture regimes by transpiration and by the action of its fauna and micro-organisms. Forest formation in Myanmar is largely determined climate, while local site conditions (i.e., productivity and species composition) are largely determined by soil properties.

To promote crop production, livestock husbandry and forestry which are three closely and inseparably integrated components of the farming systems; with various demonstration to the local communities for the sustainable benefits through appropriate farming systems and links between community-based participants and government services.

Special Consideration for Development need to be designed to enhance the following points of development: -

- ❖ Improvement of shifting cultivation (Taungya) which is the slash and burn system of cultivation, by the introduction of appropriate agri-silvicultural conservation measures.
- ❖ To restore ecological equilibrium by rehabilitation of degraded areas with artificial and natural regeneration of forests.
- ❖ To develop an integrated agricultural management system for the farmers through technical cooperation with UN system (UNDP, UNEP) and Cooperation with INGOs and NGOs.

Forest Resource Environment Development and Conservation Association (FREDA) is a non-political, non-profit and non-government organization in the forestry sector of Myanmar. Its strength is experience, dedication and dynamism. Registered in 1996, FREDA is currently composed of (552)

members, comprising foresters, botanists, agronomists, zoologists, veterinary scientist, hydrogeologists, engineers, timber businessmen, journalists, artists, etc., Membership is open to any citizen of Myanmar over the age of 18, except those in active government service. The Vision of FREDA is to regulate climate change and environmental deterioration through active participation of local community in sustainable forest management, proper land use practice and community development. The Mission is to promote participation and partnership in

- Sustainable forest management
- Natural environment conservation
- Wildlife protection
- Gross root level community development
- Human resource development
- Disaster risk reduction and sustainable land use

FREDA was founded by retired forest officials in 1995 with a principle of Non-political, Non-profit and Non-government Organization. FREDA has been constituted mainly to participate and promote in building a green, pleasant, modernized and fully developed new State. In the initial stage, all of the founders worked voluntarily without any salary and facility in the fields of environmental conservation, reforestation, wildlife protection and community development. Since 2008, due to the occurrence of natural disasters frequently in Myanmar, FREDA is also participating in the emergency relief programme, rehabilitation, community development and food security activities under the context of disaster risk reduction and climate change.

As FREDA is collaborating and participating with the Union Government in conservation of forests rehabilitation of mangrove forests, protection of biodiversity, reduction of disaster risk and rehabilitation of the degraded ecosystem, FREDA

has been awarded an Honorary Certificate of the Union President, Government of the Republic of the Union of Myanmar in July 2013. In this regard, FREDA is heartily grateful to all International and National NGOs for their financial and technical assistance and the communities and the local authorities in the project areas for their active participation and effective cooperation.

As a gesture of cooperation, FREDA has participated in all forms of meetings, seminars and workshops related to the implementation of SFM. It has presented some technical papers in the area of sustainable forest management and timber certification. Community plantations were established with mangrove species in some parts of Pyindaye reserved forest. Ayeyarwady delta where natural mangrove forests were depleted due to encroachment by some farmers for rice cultivation. Since the farmers have to abandon their rice fields after some years due to intrusion of salt water and acid sulphate from below, the only approach to address the issue is to restore the mangrove forests by the community under the Community Forestry Instruction (CFI) of the forestry authorities. Extension activities for increased awareness, technology transfer and material support were undertaken by FREDA with the co-operation of ACTMANG of Japan, DKH and EED of Germany and the participation of local community under the Mangrove Reforestation Project.

The Organization of FREDA included the 15-member Central Committee (CC), approved at an appropriate General Assembly for a term of three year governs FREDA. The CC forms the Executive Committee, consisting of CC members including Chairman, Vice-Chairman, General Secretary, Finance Secretary and Internal Auditor, to oversee day-day operations. Field and office activities are implemented by the members recruited for specific assignments.

ကျွန်ုပ်မြို့သို့ လာသော တော်ပုံးများ

ဒေါက်တာ ဘီဒီဘ္ဂလိက

ကျွန်ုပ်မတိသို့တော်သုတေသနနှောန၊ ရေဆင်းမှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်က စတင်တည်ထောင်ခဲ့တဲ့ သစ်မျိုးစုံယဉ်ဟာ (၆၄)ကော် ကျယ်ဝန်းပြီး မဲခေါင် ဒေသ (ပြန်ဟန်ငံ) တွင် သစ်တော်ကော်နှစ်များအား ဘက်စုံစီပံ့အုပ်ချုပ်ခြင်း သရုပ်ပြစ်ပံ့ကိန်း (FD-APFNet Intergaeted Forest Ecosystem Management Project) ၏ အထောက်အပံ့နဲ့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ်၊ အပင်တာရင်းများ ကောက်ယူလေ့လာခြင်းမှတ်တမ်းများအရ ရွက်ပြတ် ရောနောတော်နှင့် တော်ခြောက်တော်အမျိုးအစားမှာရှင်သန်တဲ့သစ်မျိုးများ ရောနောပါက်ရောက်နေပါတယ်။ သစ်မျိုးပေါင်း ၁၃၁ မျိုးရှိပြီး အစိကအားဖြင့် အင်၊ ကည်မျိုးစုံ (Dipterocarpus) သစ်မျိုးများ အများဆုံးပေါက်ရောက်ပြီး သစ်တော်သုတေသနနှောန စတင်တည်ထောင်စဉ် ၁၉၇၈ ခုနှစ်ကတည်းက စိုက်ပျိုးထားတဲ့အပင်ကြီးများလည်း ပါဝင်ပါတယ်။

Dyck သစ်မျိုးစုံယဉ် (Dyck Arboretum) ကို အဖော်ကန်နိုင်ငံ၊ Hesston College အနီး၌ ကဗ္ဗာမြေကြော်နှင့် လူသားများသက်နှစ်မှုကို မျိုးစွဲ ချပေးရန် ရည်မှန်းချက်နဲ့ Evie Dyck နှီးမောင်နှင့်မှ ၁၉၁၀ ခုနှစ်မှာ စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ သစ်မျိုးစုံယဉ်၏ အဖွဲ့ဝင်ပညာရှင်တစ်ဦးက-

“ဒေသမျိုးရင်း သစ်တော်သစ်ပင်တွေ စိုက်ပျိုးရာမှာ နွောရာသီခြောက် သွောကာလပြုစုစုပေါ်နိုင်မှုဟာ အရမ်းအရေးကြီးတဲ့အတွက် စိုက်ပျိုးမယ့် ရောယာပမာဏကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်နိုင်မှုနဲ့ ချင့်ချိန်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါတယ်။ ဒေသမျိုးရင်းသစ်မျိုးများနဲ့ ဥယျာဉ်တစ်ခုကို ပုံဖော်ခြင်းအနုပညာဟာ အချိန်ယူရပါမယ်၊ မျက်လှည့်ပြလိုက်သလို ချက်ချင်းတစ်ခါတည်း လူလာမှာမဟုတ်ပါ။ နေ့၊ မြို့၊ ဆောင်း သုံးရာသီမှာတည်ရှိတဲ့ သစ်တော်သစ်ပင်၊ နှယ်မြေက်ပင်တွေရဲ့ထူးခြားချက်လေးတွေကို စဉ်ဆက်မပြတ်လေ့လာရပါမယ်။ အပွင့်မှာ အလှရှိသလို၊ အသီးမှာလည်း အလှရှိတဲ့အတွက် အသီးတွေကိုလည်း မှတ်တမ်းတင်ရပါမယ်”

ဟု ဒေသမျိုးရင်း သဘာဝတော်တော်ရှောင်းတွေကို ထိန်းသိမ်းပြုစုစုပေါ်အပါမှာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်တဲ့ အချက်များကို ထောက်ပြေဆွေးနေ့းထားပါတယ်။

ကျွန်ုပ်မပြေပြချင်တဲ့ သစ်တော်သုတေသနနှောန၊ သစ်မျိုးစုံယဉ်ဟာ မိုးရာသီမှာဆိုရင် အင်၊ အင်ကြင်း၊ သစ်ယာ၊ သစ်စေး၊ လွှန်သို့ စတဲ့ ပင်ကြီးပင်ငယ်များ၊ နှယ်ပင်များ၊ မြေက်ပင်များနဲ့ တော်ရှိုင်းပန်းလေးများ အပါအဝင် အားလုံး စိမ်းစိမ်းစိုးစိုးသာယာလုပါတယ်။ လျှို့မြောင်တစ်လျှောက် စီးဆင်းနေတဲ့ရေစီးသံကလည်း တော်တွေရဲ့အလှကို ပိုမိုအသက်ဝင်ပေါ်ပါတယ်။ နောက်ချိန်မှာတော့ စိမ်းစိမ်းစိုးစိုးမြောင်ကွင်းကနေ သစ်ရွက်တွေမြောခြေး ရှိုးတဲ့ ကျကျနဲ့ခြောက်သွေ့တော်အဖြစ် အသွင်ပြောင်းလာပါတယ်။ တော်ထဲကို ဖြတ်

အင်ကြင်းပန်း

ရင်စတ်ပန်း

သစ်ပိတောက်

နိုဝင်းပွင့်

လျှောက်လိုက်တိုင်း သစ်ရွှေက်ခြောက်တို့ မြည်သံကို ကြားရ မှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုအချိန်မှာ ရွှေက်နှုများကြားက ဖြူနှီ ဝါရောင်စုပုန်းများကို မြင်ရတဲ့အခိုက်အတန် မလှဘူးလို ထင်ထားတဲ့ ခြောက်သွေးနေတဲ့တော့များလည်း သူ့ပွင့်ကိုယ် အလှနဲ့ ဝင့်ကြားနေပါလားလို့ ခံစားမိပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို နွောက် အလှဆင်တဲ့တော့ပန်းများထဲက အချို့ကို မျှဝေ တင်ပြခွင့်ပါတယ်။

၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့တဲ့ လေ့လာမှု အရ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ထဲမှာ အင်ကြောင်းပင် အပင်ရေ (၂၆၆) ပင်ကော်ခန့် ပေါက်ရောက်နေပါတယ်။ အများစုက အင်၊ ပျော်းကတိုး ရေသပြော ဖော်ပါးပင်တွေနဲ့ ရောနောပေါက် ရောက်နေပါတယ်။ အင်ကြောင်း အနီး အဝါ နှစ်မျိုးရှိရာမှာ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ထဲမှာပေါက်နေတဲ့ အင်ကြောင်းပင်တွေက တွေ့ရာလောက် အများစုက အဝါပင်တွေပါ။ အုပ်ငဲ့လှသ လို အဖူးလေးတွေကလည်း တစ်မျိုးလှပါတယ်။ အပင်တွေ ကမြိုင်တော့ အဖူးအုပ်ငဲ့ရဲ့အလှကို အပင်မော်ပြီးပဲကြည့် ရပါတယ်။ တပို့တွေနှင့်တပေါင်းလများတွင် အင်ကြောင်းပင်မှ ရွှေက်နှု/ရွှေက်သစ်များနှင့်အတူ အဖူးအုပ်ငဲ့များ ခဲ့နေအောင် မြင်တွေ့ရပါတယ်။

အင်ကြောင်ပန်းရန်က အင်ကြောင်းပန်းတွေ စောင်ဆာ ဆာပွင့်နေချိန်မှာ သူနဲ့အတူ တော့ကို တစ်ပြိုင်တည်း အလှဆင်ပေးတာကတော့ ရင်ခတ်ပန်းများပဲဖြစ်ပါတယ်။

ရင်ခတ်ပန်းမှာ ရင်ခတ်ကြီး နဲ့ ရင်ခတ်လေးဆိုပြီး နှစ်မျိုးရှိပါတယ်။ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ထဲမှာတွေ့ရတဲ့ အပင် တွေကတော့ အမြင့်ပေ ၅ ပေ ကနေ ၁၀ ပေအထိရှိတဲ့ ရင်ခတ်လေးပင်များဖြစ်ပါတယ်။ ထူးခြားချက်က လုံးပတ် သေးသေးကိုင်းသေးသေးလေးတွေများစွာ ပင်ချင်းယှက် ပြီးမှ တစ်ပိုင်ဖြစ် လာတာပါ။ အပင် ပေါက်အရွယ်လေး ထဲက အောက်ခြေ မှာ အရုံးလိုက် အရုံးလိုက်ပေါက်နေတာ ကို တွေ့ရမှာဖြစ် ပါတယ်။ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ထဲမှာ ရင်ခတ်လေးအပင် ပေါင်း ၅၀ကော် ခနဲ့ရှိပါတယ်။

ပွင့်တဲ့ရာသီကတော့ ဖေဖော်ပါရိုလအကုန် မတဲ့ အတွင်းမှာဖွင့်ပါတယ်။ ပွင့်ခါစမှာ အဖြူရောင်ပါ တဖြည်းဖြည်းနဲ့ အဝါရောင်ပြောင်းပြီး နောက်ဆုံးမှာက လိမ့်ရောင်ကို ပြောင်းပါတယ်။ သုံးရောင်ပြောင်းပြီး နွောက်

အလှဆင်တဲ့ ကာလတစ်လျှောက် တော့တောင်တစ်ခုလုံးကိုမွေးပျော်စေပါတယ်။

တစ်ပင်လုံးခဲ့နေအောင်ပွင့်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်ကို အဆင်းရောအနဲ့ရော ပေးထားပါတယ်။ သစ်တော့ပန်း အကြောင်း ရေးသားဖော်ပြကတဲ့ social media တွေကို ရှာရှာဖွေဖွေလိုက်ကြည့်မိတော့ ရင်ခတ်လေးရဲ့ အနဲ့က တစ်တော့လုံးကို မွေးစေပြီး သက္ကန်ကြိုတဲ့ပန်းထဲမှာ ရင်ခတ်ပန်းလည်းပါတယ် လို့ ပြောထားပါတယ်။

ဒီအဆိုကို BBC News မှာတင်ပြထားတဲ့ ပိတောက်သက္ကန်နဲ့ရောသာရောင်တိုင်းပြည့်ဆောင်းပါးမှာလည်း သက္ကန်ပန်းအဖြစ် ပိတောက်ကို ၂၀ ရာစွဲခေတ်မှာ ပိုမို သုံးလာကြပေမဲ့ “ရေးက စာကျောတွေမှာ တွေ့ရတဲ့ သက္ကန်ပန်းက ရင်ခတ်၊ ကိုကော်စတဲ့ ပန်းတွေဖြစ်ပါတယ်”လို့ ရေးသားဖော်ပြထားပါတယ်။

ရာသီတွေပြောင်းလဲမှုနှင့်အတူ ပန်းပွင့်ရာသီများ ပြောင်းလဲလာသလားလို့ တရေးသူအနေနဲ့ အတွေးနှယ်ချဲ မိပါတယ်။ ရင်ခတ်ပင်ဟာ လူတစ်ရပ်သာသာအပင်တွေ ဖြစ်တော့ အလွယ်တကူခံစားလို့ရတယ်၏ ခုံးလို့လည်းရတဲ့ အတွက် ရင်ခတ်လေးက လူတွေနဲ့ပိုပြီး နီးစပ်မှုရှိတယ်လို့ ခံစားရပေါ်တယ်။

ရင်ခတ်၊ အင်ကြောင်းတို့လိုပဲ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ရဲ့နွောက် အလှကိုအသက်ဝင်စေတဲ့ ပန်းတစ်မျိုးကတော့ သစ်တော့သုတေသန စတင်တည်ထောင်စဉ်က စိုက်ပျိုးခဲ့တဲ့ သက္ကန်ပန်းပွင့် တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။

စာရင်းကောက်ယူယူအရ သစ်ပိတောက်ပင်ပေါင်း ၄၃၉ ပင် ရှိပါတယ်။ ပန်းပိတောက်က သက္ကန်နဲ့အတူ ဖူးပွင့်ပေမဲ့ သစ်ပိတောက်ကတော့ ဒီနှစ်ဆိုရင် မတ်လထဲ မှာတင် ပန်းအလှကို နှစ်ကြိုမ်လောက်ပွင့်ပြီးပါပြီ။ ပွင့်တဲ့ အချိန်ဆုံး သစ်တော့သုတေသနနှောန တစ်ဝင်းလုံး တစ်နေကုန် တစ်ညွှန်လုံးမွေးနေပါတယ်။ ပန်းပိတောက်နဲ့မူတုတဲ့ ထူးခြားချက်လေးက အဝါရောင်ဖျော့ဖျော့ပန်းနှင့်တွေ့နဲ့ သင်းသင်းလေးမွေးတဲ့ပန်းရှုနဲ့ပါ။

ရင်ခတ်၊ အင်ကြောင်း သစ်ပိတောက်တို့လို လူသိ

မများပေမဲ့ ရန်မွေးတဲ့ နိပေဆေးပွင့် များနှင့် မိတ်ဆက်ပေးချင်ပါတယ်။ နိပေဆေးပင်ရဲ့အရွက်လေးတွေက အမြဲစိမ္မား ဖော်ပြီး သူတေးမှာ ပေါက်ရောက်တဲ့ အပင်တွေနဲ့ ကွာခြား ချက်က ခါချဉ်ကောင်တွေ နိပေဆေးရွက်ကိုဖွံ့ဖြိုး အထူးလိုက်အထူးလိုက်နေနေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ သူတို့ အတွက်တော့ နိပေဆေးရွက်က အအေးပေးစက်တပ်ထားသလို သဘာဝအအေးပေးစက်ကိုရထောက်ဖြစ်မယ်လို့ တွေ့ပါပါတယ်။

နွေရာသီ-မတ်လမှာ အဖူးအပွင့်လေးတွေ မြိုင် မြိုင်စပွင့်လာပြီး ပန်းတစ်ခိုင်မှာ အပွင့် ၃ ပွင့်ကနေ ၅ ပွင့်ထိပါပါတယ်။ သူပန်းရန်ရော အလှရောကို ရုတ်တရက်တော့ ခံစားမိဖို့ မလွယ်ဘူး။ အပင်အနီးအနားရောက်သွားတော့မှ ပန်းရဲ့အလှကို မြင်နိုင်မှာဖြစ်သလို ပန်းအနဲ့ကိုလည်း အနီးကပ်ရှုရှုကိုကြည့်မှ သင်းသင်းလေးနဲ့ ရင်ထိရောက်သွားတဲ့ ခံစားမှုကို ရရှိစေမှုဖြစ်ပါတယ်။

လူမသိ သူမသိ လောကကို အလှဆင်နေတဲ့ ပန်းလေးတွေရော၊ အဲဒီလို့ ပန်းလေးတွေနဲ့အလားတူတဲ့ လူတွေရဲ့ အရည်အချင်းကိုရော အများကအသိအမှတ်ပြုပေးစေချင်ပါတယ်။

အဆိုတော်ပစ်တာခင်ညိုရဲ့ နွေသီချင်းထဲမှာ နွေရာသီတော့တော်များအလှကို 'နွေရောက်ပြီးလေ ရှိုးတံ့ကျော်' ပင်အိုတိအလှချင်းလည်းပြိုင် လေရှုးလေးအရေး ရွက်ဝါတွေ လိပ်ပြားတွေရယ် အကချင်း ပြိုင်နေသလိုပင်' ဆိုပြီး ဖွဲ့စွဲသီဆိုထားပါတယ်။

တကယ်တမ်းတော့ ကျွန်မတို့အများစုဟာ နွေမှာ ရှိုတဲ့ ရွက်ကြေတော့အလှထက် သစ်ပင်ဆိုရင် စိမ့်စိမ့် စိုစိပ် မြင်ချင်ကြပါတယ်။ တော်မှာရှိနေတဲ့ ချောင်း ပြောင်ဆိုရင်လည်း ရေရှိနေတဲ့ မိုးရာသီအလှက စိတ်ကို လန်းဆန်းစေပြီး ရှုခင်းပသာဒလည်းကောင်းတဲ့အတွက် စိတ်ကြည့်နဲ့မှုကို ပိုမိုဖြစ်စေပါတယ်။

ဒါပေသိ သစ်တော့သစ်ပင်တွေဟာ မိုးနှဲဆောင်းမှာလာသလို နွေမှာလည်း ရန်မွေးစေတဲ့ဖြော်ပို့ဝါရောင်စုံပန်းများနဲ့သဘာဝကိုခြုံမှုန်းထားတဲ့အကြောင်း စာဖတ်သူများ ခံစားသိရှိလေ့လာနိုင်စေရန် နွေကိုအလှဆင်နေသော တော်ပန်းများနှင့် မိတ်ဆက်ရင်း သစ်တော့သုတေသန ဌာန၊ သစ်မျိုးစုံဥယျာဉ်ကို လာရောက်လေ့လာဖို့ စိတ်ခေါ်အပ်ပါတယ်။

၂ ၂ ၂ ၂ ၂

စာမျက်နှာ (၄၁) မ အဆက် >

Retired Foresters who chaired the FREDA are as follow:-

- (1) January 1996 to June 2013 ————— U Sein Maung Wint (Retired DG)
- (2) July 2013 to May 2015 ————— U Ohn, (Retired Director)
- (3) June 2015 to July 2018 ————— U Than Nwei (B.Sc, For 61) (Retired DDG)
- (4) August 2018 to June 2020 ————— U Sein Thet (B.Sc, For 65) (Retired Director)
- (5) July 2020 to ————— U Sann Lwin (B.Sc, For 69) (Retired DDG)

FREDA has been engaged in a wide range of activities like socio-economic survey for rural development, planning and demonstration for community participation in reforestation and forest conservation especially in mangrove including implementation of integrated management activities for natural disaster preparedness and sustainable land use. Restoration of degraded mangrove ecosystem in the delta of Myanmar, introduction of renewable energy resources including various types of gasifiers for cooking to save firewood, support to scholars in environmental science at M.Sc. and Ph.D. levels in partnership with donors and universities concerned, and relief and rehabilitation works in natural affected areas, and responsible eco-tourism.

The projects and programmes are primarily implemented with the co-operation of the international NGOs-local NGOs and UN agencies. FREDA now actively engaged in some activities with the collaboration Nagao Natural Environmental Foundation (NEF) of Japan, Action for Mangrove Reforestation (ACTMANG) of Japan, Diakonie Katastrophenhilfe (DKH) of Germany, Evangelischer Entwicklungsdienst (EED) of Germany, Myanmar Environmental Rehabilitation Network (MERN), UNDP, the Embassies of USA, UK, Japan and Germany in Myanmar.

၈ . ထား ဖြည့်စွာ

‘ဟဲ... အာကြီး ဒီကန္တဘာသာရော ဖြေနိုင်ရဲ့
လား၊ မနက်ဖြန် ဘယ်ဘာသာဖြေရမှာလ’

‘ဖြေနိုင်ပါတယ်ပျော် မနက်ဖြန် ဆရာပြောင်ကြီး
ဘာသာဖြေရမှာ’

‘ဒါဆို ဒီနှစ်ဝက်ပေးပွဲဖြေအပြီး သကြံနှင့်
အိမ်ပြန်ဖို့ဟာ နီးလာပြီနော် အာကြီး’

‘ဒါပေါ့ ဒွေးကြည်အောင်ရဲ့၊ မိန်းမနဲ့ ခွဲလာရ
တာကြာပြီမို့ အိမ်ပြန်ရက်တွက်နေရပြီလေ’

‘ဒါပေါ်နော်၊ ကျောင်းကိုပြန်လာရင် ငါအကြွေး
လည်း ဆပ်၊ နောက်ပြီး နင်က ရေစကြံဖက်ကဆိုတော့
ငါမို့ ထန်းသီးမျို့ အပြန်လက်ဆောင်ယူခဲ့ပေး’

‘စိတ်ချပါ ဒွေးကြည်အောင်ရယ်၊ အခုပ္ပါယားတဲ့
ပစ္စည်းတွေအတွက်လည်း ထုံးခဲ့အတိုင်း စာရင်းမှတ်လိုက်
တော့ မှာတာတွေလည်းပါစေရမယ်၊ သွားပြီဗျို့...
ဒွေးကြည်အောင်ရော’

အေး ... အေး ကိုထွန်းအုံ... တော့လက်နားက
ကြွေးစာရင်းစာအုပ်နဲ့ ရေးစရာတော်ပင်လေး ကမ်းစမ်း
ပါတော်’

မြန်မာနိုင်ငံသစ်တော့ကျောင်း နှစ်ဝက် စာမေးပွဲ
ဖြေအပြန် ဆိုင်မှာပစ္စည်းအကြွေးဝင်ဝယ်တဲ့ သစ်တော့
ကျောင်းသား (သင်တန်းသား) အာကြီးကို စကားပြော
ချေးရောင်းရင်း... အာကြီးထွက်အသွားမှာ မကြည်အောင်
စကားကြောင့် ဆိုင်ကယ်ကယ်ရို့ဆွဲအပြန် နေ့လယ်စာ
စားနော်တဲ့ ယောကျိုးဖြစ်သူ ကိုထွန်းအုံက-

‘ကြည်အောင်... နင်ဟာလေ တစ်တိုင်းပြည်လုံး
က လာတဲ့ကျောင်းသားတိုင်းဆီက သူတို့တွေ အခုလို
အိမ်ခဏပြန်ချိန်တိုင်း ဟိုစားစရာမှာ ဒီပစ္စည်းမှာ ဟုတ်
တာလဲ မဟုတ်ဘဲ လျောက်လျောက်မှာတာ နှင့်အစား
ပါရှုက်တယ်၊ ဒါကြောင့် အရင်ကျောင်းဆင်းပြီးသူတွေက
နှင့်ဆိုင်ကို လာ ထား လို့ နာမည်ပေးထားတာ မမေ့နဲ့’

သစ်တော့ကျောင်းသားတို့မည်သည် နာမည်
ပြောင်ပေးတဲ့အတတ်မှားဆို ဖောင်ဆရာများပင် လက်ဖျား

ခါလောက်ရဲ့ ...

လွှာတွေ့မြှို့မှ ကျောင်းလာတက်တဲ့ ကျောင်းသား
က ပါးစပ်ပြပြ အသံကျယ်ကျယ် စကားပြောတတ်တယ်
သူ့အေးသအကြောင်း ပြောရင်း လတာပြင်၊ လမှာသီး၊ လဒ်
ငှက်၊ လိပ် စတဲ့ လ အကြောင်းတွေပြောမိရာက
လကျောင်းသား လို့ နာမည်ပြောင်ပေးတယ်၊ အဲလိုပါပဲ
ကျောင်းသားခေါင်းဆောင်ကို ကျောင်းခေါင်း၊ အရပ်ရည်
သူဆို အရှည်ကြီး အရပ်ပုတဲ့သူဆို တက်ပဲ၊ အသက်ကြီး
ကြီး အသားဖြေသူဆို ဘိုးဖြေား၊ အသားမဲသူဆို မဲလုံး
စကားများ လေကျယ်သူဆို အာကြီး၊ မျက်မှန်တပ်သူဆို
မှန်ကြောင်း မန္တလေးသားဆို မန်းကြီး စသည်ဖြင့်
မိသားစုပ္ပါယ်၊ ပုံသဏ္ဌာန်၊ အမှာအကျင့်၊ ကျောင်းလာ
တက်တဲ့ နေရာကို မူတည်၍ ကျောင်းသားအချင်းချင်း
အနွေတွေသညာ အမည်ခေါ်ကြတယ်။

ဆရာများကိုလည်းအလွတ်မပေးပါ၊ ခဏခဏ
စာမေးတတ်တဲ့ဆရာဆို ဆရာမေးနိုင်လွန်၊ စာအုပ်ဖတ်ပြ
စာသင်တဲ့ဆရာဆို ဆရာပါရာဖတ် စည်းကမ်းတင်းကြပ်တဲ့
ဆရာဆို ဆရာဘုတ်အုပ်ကြီး၊ မျက်နှာတည်တည်ဆရာဆို
ဆရာမူးကြီး နှုန်းပြောင်တဲ့ဆရာဆို ဆရာပြောင် စသည်
ဖြင့် ဆရာများကွယ်ရာ ကျောင်းသား အချင်းချင်း ပြောဆို
ကြတယ်၊ သူတို့ပြောဆိုနေတဲ့ အမည်ပြောင်တွေက အများ
ကြီး၊ နာမည်ပြောင်ချင်း ခေါ်ကြလို့လည်း စိတ်ဆိုးခြင်း
ဖြစ်ပြီ။

ကျောင်းသားအဆောင်နဲ့ မလုပ်းမကမ်း ကျောင်း
သားအသုံးအဆောင်အချို့၊ မှနဲ့ ဆေးလိပ် ကွမ်းယာရောင်း
တဲ့ချေးဆိုင်ရုံ ယောကျိုးဖြစ်သူ ဦးထွန်းအုံက ဆိုင်ကယ်
ကယ်ရိမောင်း၊ မိန်းမဖြစ်တဲ့ ဒေါ်ကြည်အောင်က ချေး
ရောင်း၊ လင်မယား နှစ်ယောက်က အသက် ငါးဆယ်ဝါး
ကျွင်တွေ သားသမီးမရှိတဲ့ လင်မယား၊ ဒေါ်ကြည်အောင်
ချေးဆိုင်မှာက လာဘ်ခေါ်ကြောင်းရုံ၊ ပုံလင်းစိမ်းနဲ့ နှင့်ဗီး
ပွင့်၊ ဝင်လာမစဲတဲ့သဲ၊ နေထွက် ရွှေချက်နဲ့ခပ်ခဲ့ပါစတဲ့
လာဘ်ခေါ်အစီအရင်တွေက ရောင်းတဲ့ပစ္စည်းတွေထက်

များပြီးနေရာယူထားတယ်၊ ဦးထွန်းအဲ စကားနည်း သလောက် ဒေါက်တွေအောင်က စကားများတယ်၊ စကားကြွယ်တယ်၊ ကျောင်းသားများကို ရွေးအကြွေးရောင်းသလို အကြွေးရအောင်လည်း တစ်နည်းနည်းနဲ့ ပြန်တောင်းတတ် တယ်၊ ဒါကြောင့်လည်း ရွေးဆိုင်လေး သက်ဆိုးရည်နေတာပါ။

ဒေါက်တွေအောင်ရဲ ထူးခြားချက်တစ်ခု ရှိပါသေး ဒါက သင်တန်းအပတ်စဉ်တိုင်းက ကျောင်းသားများ သက်ကြောင်းပိတ်ရက် အီမံပြန်ပြီဆုံး ဒေသအလိုက် နာမည်ကြီးတဲ့ စားစရာ၊ အသုံးအဆောင်တွေ အလကား မတ်တင်း ဒေသထွက်လက်ဆောင်မှာတတ်တယ်။

ရေဝကြီး(ထန်းသီးမှန်)၊ ပဲခူး(ငါးဖယ်ချုပ်)၊ မန္တေလေး(ထိုးမှန်၊ လမှန်)၊ ပုသိမ် (ဟာလဝါ၊ ထီး)၊ ပုဂံညောင်းဦး(ပုန်းရည်ကြီးယွန်းထည်)၊ ပျော်ဘွယ်(မှန်ကြွော်)၊ ကျောက်ပန်းတောင်း(ထန်းလျက်)၊ ပခုက္ကာ(နှမ်းဖတ်ချုပ်)၊ ခွဲ့ဘို့(သနပ်ခါး၊ ဆန်)၊ ပျော်းမနား(မှုစ်ချုပ်)၊ ပြည်(ထမင်းသုပ်)၊ မော်လမြှုပ်(သက်နှစ်ထမင်း)၊ သာစည်(နွားနှစ်)၊ ကချင်(ခမ်းတောက်မြစ်၊ ရှိပဒီး)၊ ရှမ်း(တိုဟူးနွေး၊ ဆီတိုဟူး)၊ ရရှင်(ငါးခြားကြောက်) စသည် စသည်ပြင်း ဒေသအလိုက် ထုတ်ကုန်တွေ ဒေါက်တွေအောင် မသိတာမရှိ မမှာဖူးတာမရှိ၊

ဒေါက်တွေအောင် လက်ဆောင်အမှာပါးတိုင်းလည်း ကျောင်းသားတွေထဲက ပါလာတာလည်းရှိ ပါမလာတာက ခံမှားများပါမလာလိုလည်း ဒေါက်တွေအောင် စိတ်ထဲ ဘာမှမဖြစ်၊ နှုတ်ကလည်း ဘာမှမပြော ပုံမှန်ပါပဲ၊

သက်နှစ်ပိတ်ရက်အျိုး သစ်တော်ကျောင်းတက်ဖို့ ပြန်ရောက်လာတဲ့ လကျောင်းသားကို ဒေါက်တွေအောင် တွေ့တွေ့ချင်းမှာပဲ-

‘ဟေ့ လကျောင်းသား... ကျောင်းတက်ဖို့ ပြန်ရောက်ပြီပဲ၊ ပို့မှု နှင့်တို့ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ထွက် ဘာလက်ဆောင်ပါလဲ’

‘ပွဲနှစ်ခြားကို ငါးခြားကြောက်တွေပါတာ ဆရာတွေကို လက်ဆောင်ပေးလိုက်တယ်၊ ကျွန်းတော် စားဖို့ ပါတဲ့ ငါးခြားကြောက်ကို ဒေါလေးကြောင်းအတွက် လက်ဆောင် ပေးပါမယ်’

‘ဟဲ့ ...နှင့်စားဖို့ဘာဖြင့် မပေးပါနဲ့ဟယ်၊ အားနာစရာကြီး၊ နှင့်တို့ဆိုက လတာပြင်တွေမှာရွှေ့ပေါ်တော့ ပို့မှု လောက်စာလုံးလေး လုံးလာရောပေါ့၊ တို့ ပြင်းလွှင်က ခွေးလေခွေးလွှင့်တွေ့ရှိတာ ခွေးခြားကိုဖို့ လောက်စာလုံးလိုတယ်ဟဲ့’

‘သို့... ဟုတ်တယ်၊ ဟုတ်တယ် ကျောင်းဆင်းပွဲမှာမိသားစုလိုက်လာရင် ဒေါလေးလိုချင်တဲ့ လောက်စာလုံး ယူခဲ့ဖို့ မှာထားလိုက်ပါမယ်’

နောက်နောင် ကျောင်းမဆင်းမိတ် အကြေးယူကောင်းအောင် လကျောင်းသား အလိုက်သင့် အဖြေားပေးတယ်၊ ဒီရေအတက်အကျဖြင့် လတာပြင်ကရွှေ့လောက်စာလုံးလုံးလို့ ရမရကိုဖြင့် အသာသူ ဒေါက်တွေအောင် မသိပါချေး အိမ်ကအပြန် သင်တန်းကျောင်းပြန်ရောက်လို့ တွေ့တဲ့ကျောင်းသားတိုင်းဆိုက ဘာပါလဲလို့ လာထားချည်းလုပ်နေတာဖြင့် မောမေ့နိုင်တဲ့ ဒေါက်တွေအောင်ပါပေ။

အချိန်ကာလတာခဗ္ဗာဖြင့် ပြင်းလွှင်က မြေကွက်ရွေးတွေကောင်းလွန်းလို့ လက်ရှိနေရာကို ရောင်း၊ ကွက်သစ်ဖက်ပြောင်းပြီး ဦးထွန်းအံ့ကာကားမောင်း ဒေါက်တွေအောင် စတိုးဆိုင်ရောင်း လင်မယားနှစ်ယောက် စီးပွားရေး အခြေအနေကောင်းနေပါပြီ။

လာ--ထား ဒေါက်တွေအောင်နဲ့ တွေ့ကြုံခဲ့ဖူးတဲ့ သစ်တော်ကျောင်းသားကဖြင့် တစ်ခိုင်က ဒေါက်တွေအောင်ရဲ ‘ဘာပါလဲ၊ လာ--ထား’ ဆိုတဲ့ အဖြစ်သနစ်တွေကို သာမက ‘ဘာရှိလဲ၊ လာ--ထား’ ဆိုတာတွေကို မြန်မာနိုင်ငံသစ်တော်ကျောင်းကသင်ယူခဲ့တဲ့ သစ်တော်ပညာတွေနဲ့ အလုပ်ခွင့်မှာ အလုပ်လုပ်ရင်း ဘယ်လိုတွေများ ကျော်ဖြတ်နေကြပြီလဲ။

(ပုဂ္ဂိုလ်ရှင်သာဝအမှတ်တရ)

မြန်မာနိုင်ငံရှိသာဂေထီနှင့်သီပိုးရေးနယ်မြေးဖွံ့ဖြိုးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသာမှတ်ပြန်ယူမြေး

ကမ္မာကုလသမဂ္ဂနီဝါးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ကွန်ပင်းရှင်းသည် နိဝင်းစုံမျိုး
ကွဲများအား နိုင်ငံအလိုက် ထိန်းသိမ်းရန် မိတ်တိနိုင်ငံရှိ အိမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား
ရေရှည်တည်တုံ့စွာအသုံးပြုနိုင်ရန်နှင့် မျိုးရှိုးပိဇ္ဇာရင်းအဖြစ်များအား အသုံး
ခြင်းမှထွက်ပေါ်လာသည့်အကျိုးရလဒ်များအား ကမ္မာနိုင်ငံများအကြား ညီမျှစွာ
ခံစားနိုင်ရန်တို့အတွက် အခြေခံမူဘော်ဖြစ်သည်ကို နိုင်ငံအဆင့်အိမျိုးစုံ မျိုးကွဲ
ဆိုင်ရာမဟာဗုံးဟန် လုပ်ငန်းပိမ်ချက်တွင်ဖော်ပြထားရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါတွင် သဘာဝရေမြတ်တောင်များ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများပြား
လာခြင်း၊ တောရိုင်းတိရိုက္ခာန်မျိုးစိတ်များပြန်းတိုးမှုများ၊ ပျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မှု
များရှုံးရှင်း ငြင်းတို့၏နေရာင်းဒေသများ တဖြည်းဖြည်းလျော့နည်းလာမှုအားကြံ့တွေ့
လာကြရပြီး ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသဘာဝသေးအန္တရာယ် စသည့်ခြိမ်းခြောက်မှု
များကို ရင်ဆိုင်ကြံ့တွေ့နေကြရသည်ကို အားလုံးအသိပိပို့ပါသည်။ ရင်ဆိုင်
ကြံ့တွေ့နေကြရသည့်အခက်အခဲများကို ရော်တိမ်း၍မျှော်နိုင်လျှင် ကွွန်တော်တို့
အားလုံး ပူးပေါင်းရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြရန်သာ ဖြစ်တော့သည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီဝမျိုးစုံမျိုးကဲ့များထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ

ტქილება: (ინდიკატორები)

လုပ်ငန်းတို့သည် မည်သည့် အခြေ
အနေ၊ မည်သည့်ကာလ၊ မည်သည့်
အနေအထား၊ မည်သူတို့က ဆောင်
ရွက်ရမည်၊ မည်သူတို့မ ဆောင်ရွက်
နိုင်သည် ဟူ၍ ကန့်သတ်ချက်၊ သတ်
မှတ်ချက်များမထားရှိသည့် လူသား
အားလုံးတို့အတွက် သမိုင်းပေးတာဝန်
များဖြစ်နေခြင်းသည် ကျွန်တော်တို့
အားလုံး ငြင်းချက်မရှိ အချိန်ပါ ဆောင်
ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု မီးမောင်း
ထိုးပြနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသား
သစ်တောကလွှာနှစ် (၃၀)ပင်မစီမံကိန်း
လျှထားအကောင်အထည်ဖော်၏ ဆောင်
မူများနှင့်အညီ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး
နယ်မြေများ တည်ထောင်ထိန်းသိမ်း
ကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို သစ်တော
ဦးစီးဌာန၊ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် သား
ငှက်တိရှိနှင့်ထိန်းသိမ်းရေးဌာနမှ
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး စီမံကိန်းလျှ
ထားချက်များပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်
နိုင်ရေး သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ
များဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထိန်းသိမ်းခြင်း
လုပ်ငန်းများကို ၂၀၂၃ ခုနှစ် မတ်လ
လယ်ထိ နိုင်ငံရောယာ၏ (၆.၄၄) ရာခိုင်
ှုန်းထိ သတ်မှတ်ထားရှိနိုင်ပြီး ဖြစ်
ပါသည်။ လာမည့် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင်
မြန်မာ့သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ
ရောယာအား မိမိတို့နိုင်ငံရောယာ၏
(၁၀)ရာခိုင်ှုန်းအထိ တိုးမြှင့်ဖွဲ့စည်း၍
သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် စိဝမျိုးစုံမျိုးကဲ့
ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်
သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။

ଶ୍ରୀମତୀ ପାତ୍ନୀ କଣ୍ଠାରୀ

ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများကာကွယ် စောင့်ရှုရှုက်ခြင်း ဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၈) အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သိပ္ပါကြီးစိုင်း၊ အမျိုးသားဥယျာဉ်၊ အဏွေးဝါအမျိုးသားဥယျာဉ်၊ သဘာဝကြီးစိုင်း၊ တောရိုင်းတိရဲ့နှင့်သေးမူတောာ ဘူမ်ရပ်သွင် ထူးမြားသည့်နယ်မြေနှင့် ဒေသခံအစုအဖွဲ့သာဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေဟူ၍ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ အမျိုးစား (၇) မျိုး သတ်မှတ်ထားရှိပါသည်။ ဒေသခံအများစု အနေဖြင့် ငါးသာဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများကို ဘေးမူတောာ ဟုပင်လွယ်လင့်တကဗုမှတ်ယူ၏တွင်နေကြဆဲဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေဆိုသည့်မှာ တော
ရိုင်းတိရဲ့ဇာန်များနှင့်သဘာဝအပင်များ၊ ဂေဟစနစ်များ
သို့မဟုတ် ထင်ရှားသော ပထဝါအနေအထားများ တည့်ရှု
သည့် ဒေသများကို ရေရှည်တည်တဲ့ရေးအတွက် ကာကွယ်
ထိန်းသိမ်းရန်အလိုက္ခာ စိဝါမျိုးစုံမျိုးကဲ့နှင့်သဘာဝထိန်းသိမ်း
ရေးနယ်မြေများကာကွယ်စောင့်ရောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ
အရ သတ်မှတ်တည်ထောင်ကာထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ
ဆောင်ရွက်လျက်ရှုသောနယ်မြေများပင် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မတ်လလည်ထိ သဘာဝထိန်းသိမ်း
ရေးနယ်မြေ(ချော့) ခ တည်ထောင်ထားရှိပြီး ငွေးတို့အနက်
ကချင်ပြည်နယ်တွင် ခါကာဘို့ရာဇ်အမျိုးသားဥယျာဉ်၊
ဖုန်ကန်ရာဇ်တော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ပိတောင်တော့
ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ဟူးကောင်းသို့ငွော်စံတော်ရှိင်း
တိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော်နှင့် အင်းတော်ကြီးတော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်
သေးမဲ့တော့၊ ချင်းပြည်နယ်တွင် နတ်မတောင် အမျိုးသား
ဥယျာဉ်၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် ထပ်သီတော်ရှိင်း
တိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ချပ်သင်းတော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့
တော်နှင့် အလောင်းတော်ကသုပ္ပအမျိုးသားဥယျာဉ်၊
မဋ္ဌာလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ရွှေ့ခြောင်းတော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်
သေးမဲ့တော့၊ မင်းစုံတောင်တော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊
ပုံပါးတောင်သေးမဲ့တော်ဥယျာဉ် လောကနှုန်းသေးမဲ့တော့
ဥယျာဉ်၊ မကျေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ရွှေ့စက်တော်တော့
ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ရှိမ်းပြည်နယ်တွင် အင်းလေး
ကန်တော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော်နှင့် ပန်းလောင်နှင့် ပြီဒါး
လင်းဂု တော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး
တွင် မိုးပွာန်းကြီးအင်းတော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ မွန်
ပြည်နယ်တွင် ကျိုက်ထိုးရှိုးတော်ရှိင်းတိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊
ရော်ဝတီတိုင်းဒေသကြီးတွင် မိန့်မလှုကျော်းတော်ရှိင်း
တိရဲ့စွာနှင့်သေးမဲ့တော့၊ ရရှိမ်းပြည်နယ်တွင် ရရှိမ်းမဆင်
သေးမဲ့တော့ တန်သားရို့တိုင်းဒေသကြီးတွင် လန်ပိအဏာဝါ
အမျိုးသားဥယျာဉ်တို့တွင် ဥယျာဉ်၊ သေးမဲ့တော်အုပ်ချုပ်
ရေးမျှူးရုံး(၂၁)ခုဖွင့်လှစ်ထားရှိပြီး အပင်နှင့်စိုဝင်မျိုးစုံမျိုးကဲ့
ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ၊ သတေသနဆိပ်ရေးလုပ်ငန်း

များ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စိဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းရေး အသိအမြင်မြှင့်တတ်ခြင်းပညာပေးလုပ်နှင့်များ ဒေသခံများပူးပေါင်းပါဝင်သော စိဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများ ဒေသခံများအခြေပြုသဘာဝအခြေခရီးသွားဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် သက်ဆိတ်ရာ ပြည်တွင်းပြည်ပအသင်း အဖွဲ့အစည်းများတို့၏ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှုပါသည်။

တန်သာရီတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ
တန်သာရီသာဘဝကြီးပိုင်းအား ၂၀၀၅ ခုနှစ်ကတည်းမှ
စတင်ကာ နှစ်ရှည် ပိမ်ကိန်းလုပ်ငန်းများရေးဆွဲ၍ အပူပိုင်း
မှတ်သုန်သစ်တောကြီးများနှင့် မျိုးသုဉ်ပျောက်ကွယ်ရန်
အန္တရာယ်ရှိသောတောရိုင်းတိရွောန်များ၊ သဘာဝအပင်
မျိုးစိတ်များတိုကို ရေရှည်တည်တဲ့စေရေးအတွက် ကာ
ကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့်ဒေသပြည်သူများ၏ လူမှုစီးပွား
ရေးနှင့်အသက်မွေးဝင်းကောင်းလုပ်ငန်းများ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုး
တိုးတက်ရေးကို အထောက်အကြပ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဒေသခံ
ပြည်သူများက သဘာဝကြီးပိုင်းနှင့်မြို့ပြိုးကဲ့များ၏
တန်ဖိုးများကိုသိမ်ုတော်လာပြီး ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများတွင်
ပို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာစေရန် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့်
သက်ဆိုင်ရာပြည်တွင်ပြည်ပအသင်းအာဖွဲ့ကြီးများ၊ ကုမ္ပဏီ
လိမ့်တက်များတို့၏ပူးပေါင်းပါဝင်ပုံးပို့ပူးကူညီတိုကိုရယူကာ
စီမံကိန်းရည်ရွယ်ချက်ပါလုပ်ငန်းများအား သစ်တော်းစီး
ဌာနကအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ တည်ထောင်
ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ ဖော်ဆောင်ရာ
တွင် ဒေသခံပြည်သူလူထုတို့၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်
လာမှုနှင့်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အသိအမြင်မြင့်မားမှတို့
သည် အကိုကျသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်ကြပြီး ပြည်
တွင် အသင်းအဖွဲ့များသာမက နိုင်ငံတကာထိန်းသိမ်းရေး
အသင်းအဖွဲ့ကြီးများတို့၏ အသိအမှတ်ပြုမှာ ပူးပေါင်း
ဆောင်ရွက်မှုများလည်း ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရေး အထောက်
အကျိုလုပ်ငန်းများအတွက် အရေးပါလပါသည်။

သတ်တော်ဦးစီးဌာန၊ သဘာဝတန်းကျင်နှင့်သားငှက်တိရွှေ့နှုန်းသိမ်းရေးဌာနအနေဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရရှိရေး ဥယျာဉ်၊ တေးမဲတော်(ခ)ရှုအား အဆီယံအမွှေအနှစ်ဥယျာဉ် (ASEAN Heritage Park)အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ(င)ခု အပါအဝင် နိုင်ငံေးအရေးကြီး ရေဝပ်ဒေသကြီး (၆)ရှုအား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေဝပ်ဒေသထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ (Ramsar Site) အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေ (၄)ရှုအပါအဝင် အရေအား သစ်စတေသနလုပ်နယ်မြေးပုံသဏ္ဌာန်းရာ ကုန်က်နယ်

မြေ (EAAF Network Site) (၆)ခုအားလည်းကောင်း Wetland Link International-Asia (WLI) စင်္ကာဖြစ်သော ဝတိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ(၇)ခု အပါအဝင် (၈)ခုနှင့် ယဉ်နက်စကိုအဖွဲ့ကြီး၏ လူသားနှင့်ဒိုဝင်ဘာဝန်းနယ်မြေ (Man and the Biosphere Reserve) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေအဖြစ် အင်းလေးကန်တောရှင်းတိရဲ့အားမြှုတောနှင့် အင်းတော်ကြီးတော်ရှင်းတိရဲ့အားမြှုတော် (၂)ခု တို့အား တည်ထောင်သတ်မှတ်ထားရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအဆင့်ပထမဗြို့ဆုံး ဘုရားမြို့ယဉ် (Geopark) အဖြစ် ပုဂ္ဂိုးတောင်ဘေးမြှုတော်ယဉ်အား ပုဂ္ဂိုးတောင်အမျိုးသားဘုရားမြို့ယဉ် (Mt. Popa National Geopark) အဖြစ် သတ်မှတ်တည်ထောင်နိုင်ရေး လိုအပ်သောဘူးမြို့ယဉ်ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များအား စိမ့်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

သဘာဝန်ကျင်နှင့် မိဝ္ဒဗျားစုံများကဲတိန်းသိမ်းရေး ဘက်စွဲမှုပြုမှုများ၊ ဆောင်ရွက်ရာ တွင် ပြည်တွင်းပြည်ပဟန်ချက်ညွှေ့ပေါင်းပါဝင်ဆောင် ရွက်မှုများရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးသည် အရေးကြီး သော လုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သကဲ့သို့ ငါးတို့တွင် နည်းပညာ ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရန်ပုံငွေရရှိမှုပိုင်းဆိုင်ရာအစရှိသည့် ရရှိနိုင် သောအကျိုးကျေးဇူးနှင့် အခွင့်အလမ်းများလည်း လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အသီးသီးအလိုက် များပြားစွာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ မိမိတို့သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများအား အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာအသီအမှတ်ပြုနယ်မြေတစ်ဖြစ်လ Man and the Biosphere Reserve၊ Ramsar Site စသည်ဂုဏ်ထူး စိသေသများရရှိနိုင်အောင် နှစ်ကာလအချိန်အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိ အချိန်ယူကြီးပမ်းဆောင်ရွက်ထားရသကဲ့သို့ ငါးတို့က ရရှိနိုင်သည့်အကျိုးကျေးဇူးနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို လည်း အမိအရ ဆုပ်ကိုင်အသုံးချိန်မှုသာလျှင် မိမိတို့ နိုင်ငံအတွက် အမှန်တကယ်အကျိုးရရှိနိုင်ယည်ဖြစ်ပါသည်။ ပါယာပြုဆိုရသော မိမိတို့နှင့် ငါးနှီးကျေမ်းဝင်မှုမရှိလှသေးသည် ယူနှစ်ကိုစကိုအဖွဲ့ကြီးကျေးဇူးနှင့်မိဝ္ဒဗျားစုံမှုပြည်ဖြစ်ပါသည်။ အစီအစဉ် (MAB Program, UNESCO) တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ၄၇နှင့် ၅၈နှင့် ၆၉နှင့် ၁၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မိမိတို့နိုင်ငံမှ စတင်ပါဝင်ခွင့်ရရှိလာခြေး ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း၊ တောင်ကြီးခရိုင်အတွင်းရှိ အင်းလေးကန်တော့ရှင်းတိရှိနှင့်သေးမွှဲတော့ရှိယာအပါအဝင် အင်းလေးကန် ရေဝေရောလဒေသကြီးတစ်ခုလုံးအား အင်းလေးကန်ဖို့အဝင်နယ်မြေ သတ်မှတ်၍ လည်းကောင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကချင်ပြည်နယ်၊ မိုးညှင်းခရိုင်အတွင်းရှိ အင်းတော်ကြီးဒေသအား အင်းတော်ကြီး မိဝ္ဒဗျားစုံမှုပြည်ဖြစ်ပါသည်။ သတ်မှတ်၍ လည်းကောင်း၊ မိဝ္ဒဗျားစုံမှုပြည်ဖြစ်ပါသည်။

အား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတော်လွှာများတွင် အမိကအားဖြင့် Conservation, Development and Logistic ဟူ၍ လုပ်ငန်းစဉ် (၃)ရပ်အားတွေ့ရှိရပြီး သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် မြိုင်မြို့များ စုံပြုးကွဲထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများတွင်သာမက ဒေသတွင် ဘက်စုံစွဲပြီးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ စီမံခန့်ခွဲများ ဆိုင်ရာ အထောက်အကူပြုလုပ်ငန်းများအား ဖော်ဆောင် ကြရပါသည်။ မြိုင်မြို့များတွင် နယ်မြောက်သောသဘာဝသည် နယ်မြောက်အတွင်း နေထိုင်ကြသောဒေသခံပြည်သူလူထုများ မြှို့ခိုက်စားလေ့ရှိသော ကျက်စားလျက်ရှိသော တော်ရှင်းတိရစ္ဆာန်များနှင့် နေရပ်းဒေသရှိ ဂေဟစနစ်များတို့ တစ်ခု နှင့်တစ်ခု အမို့သဟဲပြုပြီး ဟန်ချက်မပျက်အတူယဉ်တွေ အစဉ်အမြဲနေထိုင်နိုင်မည့်အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို ပျိုးထောင်ပေးသည့်နယ်မြောက်တစ်ခုဖြစ်သည်ကို သိမ်းနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအသိအမှတ်ပြု
ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေအဖြစ် တို့မြှင့်လာသော ပိမိတို့နှင့်ငရီ
သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများထိုတွင် တည်ဆဲပေး၊
နည်းပါဒေသများနှင့်သွေဖည်မှုမရှိစေရန် အလေးပေးဆောင်
ရွက်ရသကဲ့သို့ ငင်းနယ်မြေများတည်ထောင်သတ်မှတ်
ထားခြင်းမှရရှိနိုင်ပည်အခွင့်အလမ်းများအားလည်း ဖော်
ဆောင်၍အကျိုးရှိစွာပြန်လည်အသုံးခြင်း၊ အများပြည်သူ
သိရှိနိုင်ရန် ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန်ချပြစွေးနေးခြင်းနှင့် ၄၀
အဝန်းနယ်မြေ၏ ဆောင်ရွက်ရမည်လုပ်ငန်းစဉ်များအား
သက်ဝင်လှပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်မှုရှိမှသာလျှင် ပိမိတို့ နှင့်
အတွက် အခွင့်အလမ်းကောင်းများ ရရှိခံစားနှင့်မည်သာ
ဖြစ်ပါကြောင်း တိုက်တွန်းရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ଦୋଷାଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା
କାହାର କାହାର କାହାର କାହାର

သစ်တော်ကြွေးဦး

။ ရုပိတဲ့ ကဆိုန်

မုတ်သုန် ငျပြည်နှုန္လို

ဆောပြီး က ခုနိ ...

မြေအိုးရယ် မှန်မှန်

ဖုန်ငွေ့က မကုန်တတ်သေး...

ပြကိုသားတွေ နယ်နှုန်းသေးနဲ့မှ

မွေး ကြမယ်လေး။

ကိုင်ဖြူးဦး (မြောင်)

photo # Internet